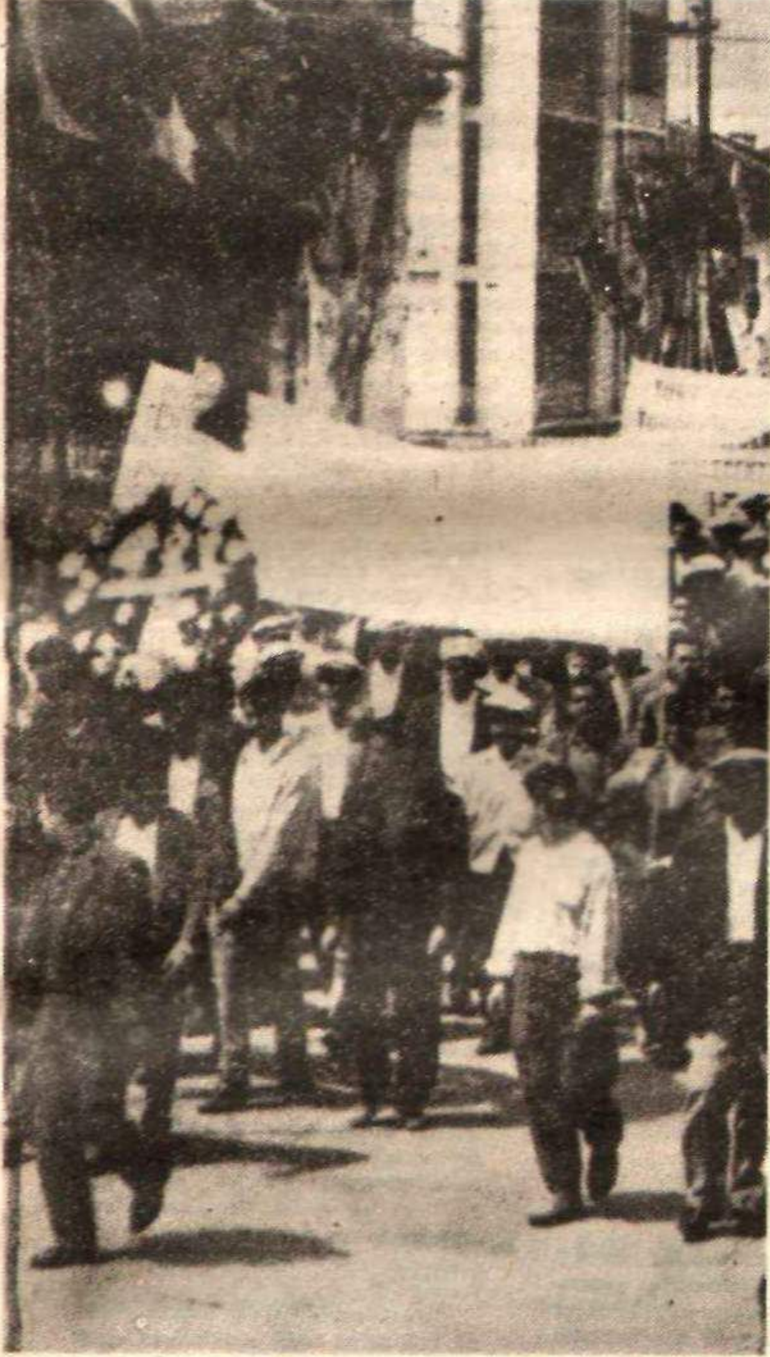
sosyal adalet

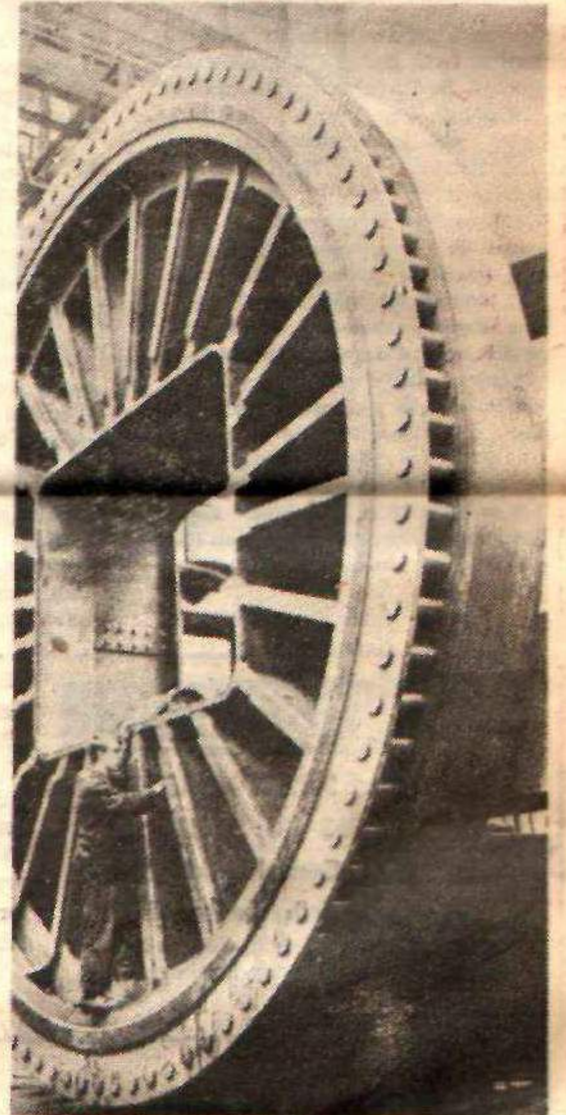
7 MAYIS 1963 SALI HAFTALIK SİYASİ GAZETE YIL 1, SAYI 8 FİATI 1 LİRA

Köylü Topraksız Olur mu?

AĞALIĞA PAYDOS

500 Bin Alman işçisi Grevde

Türk – İş'in iki fişi

Memleketimizde İş Kanunu yürür. lüğe girdiğinden beri bir çok iş yerlerinde 14-16 saat, fazla mesai verilmeden çalıştırılmaktayız. Müesseseler bir takım bahanelerle toplu halde işçi çıkarıyorlar ve bu hareketlerine, lokavt yasak olduğu için tensikat diyorlar. Biz işçileri sefalete atan müesseseler karşısında meşru hak ve menfaatlerimizden mahrum olarak yeni bir iş temini için bocaladığımız yıllar içinde grev hakkımızın verilip verilmiyeceğine dair bir çok konuşmalar dinledik. Selâhiyetli ağızların bu konuşmalarını unutmuş değiliz.

28.1.1950 ve 31.1.1950 tarihlerinde, Zonguldak maden işçileri sendikası ve Amele Birliği işçi mümessillerinin Cumhuriyet Gazetesine gönderdikleri mektupta şu satırlar bulunmaktadır. «Grev hakkı verilerek sınıf görüşleri yaratılmakla bugünkü hayat seviyemizi daha tehlikeli, daha içinden çıkılmaz bir duruma sürüklemiş oluruz»

4.2.1950 tarihli Ulus gazetesinde yayınlanan mesajlarında Malatya Mensucat, Eskişehir Devlet Demiryolları, Nazilli Mensucat işçi sendikaları «Grev isteyen Türk değildir. Grev memleketimiz için bir felâkettir. Esasen Türk işçisi grev istememektedir» denildi. Yine 6.2.1950 tarihinde İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Ulus gazetesinde greve taraftar olmadıklarını ilân etti.

7 Nisan 1952 tarihinde beş birlik, beş federasyon ve bir sendikadan ibaret olarak Bursada teşekkül eden Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonunun beş kişilik icra komitesi saymanlığına, ve sonradan Başkanlığa getirilen Seyfi Demirsoya bugün soruyoruz: İşçiye verilen grev hakkının eski iddialardan farkı nedir? Ve faydası ne olacaktır? Bu faydalar hangi madde ve fıkralarda yer almıştır. Anlaşılan biz yine açıkta kaldık. Allah size ömür versin. Belki bir gün biz işçileri de hatırlarsınız.

Huzur içinde çalışmak ve yaşamanın bir hak olduğunu biliriz. Kasası Amerikan yardımıyla dolu, açık göz, kurnaz kişilerin anlısız dillerine doyduk, tıkandık. Nasırlı ellerimizle, ter dökerek türlü hilelere, yokluğa, işsizliğe göğüs gererek çalıştığımız aile efradımızdan çok Türk - İş idarecilerinin bilmesini isterdik. Grev isteriz! Sosyal Adalet isteriz! Feryatlarımız sonunda 400 sendika 28 e indi. Hak hayat hakkımızı koruyan grev kanunu 1963 yılında FİŞ tutma usulü ile sona erdi.

Şoför Osman ERDEM

Çarşaflılar ve ceketsizler

Hergün görürüm bir kalabalık İş Bulma Kurumunun önünde. Hergün. Yazın kavurucu sıcağına, başını bağrını, ayağını açmıştır. Kışın, zehmerinin soğuğuna da.. Her mevsim, her yıl biraz daha büyüyen bu kalabalık iki türlü insan yığınıdır. ÇARŞAFLILAR ve CEKETSİZLER!

Çokluk çarşaflılar görürüm bu kalabalıkta. Çarşaflılar! Ak üstünde karaçarşaf, alacaçarşaf, yeniliğini yitirmiş acem işi yamalı şal çarşaf. Daha orijinalları da var bunların. Uçlarında, «Buyurun», «Hoşgeldiniz» yazılı yemek çarşafları. Bu çarşaf ta. çarşaflılar da, ilgililerin cesaret edip yaklaşamadıkları bir yara bir irin gibidir. Dokunulmaz bunlara. Dokunulmazlıkları AÇLIKTIR!. Dert yüküdür bunlar. Hüzündür. İçlerinde şu mevsimin tomurcuklarını andıran taze ve bakire kızlardan tutunda, azraili ürkütecek ve ona perva etmiyecek olanları var. Ceset gibi canını, sakladığı o çarşafın içinde, kefene sarılı gib yavrular! Bir damla süt ümidiyle. sahtiyan bir deriyi çekiştirir. Anne gözyaşı ile yüzleri ıslanır bunlarını!. Acabacı endişeci bir halleri var. Ürkek ve birbirlerini teselliye çalışan, betrerin beteri varmış, diye haline yinede şükreden bir yığın insan...

Çarşaflıların karşısındaki ikinci bir yığın ise ceketsizler. Asık çehreli, yorgun ve korkunç bakışlı.. Bu memleketin yarını olanlar. Hudutlarını çizenler... Erkeklik gururunu açlığa çiynetmemeye çalışan cevval delikanlılar. Gözleri bazen dalgın, bazen İŞ BULMA Kurumunun penceresinde. Kimse kimseyle konuşmuyor. Bir sessizlik içinde bekliyorlar pencereden söylenecek bir numara hevesi ile.. Belkilerle, acabalarla bekliyorlar pencereden söylenecek bir numara hevesi ile.. Belkilerle, acabalarla bekliyorlar. Akşama aç karnını ne ile doyuracağını düşünerek bekliyor. Arada bir defter yaprağı arasına sıkıştırılmış tütününden bir nefes daha çekerek bekliyor. Sabırla. Ümitle...

Bir sessizlik konuşunca susmuyacak yaman bir sessizlik içinde bekliyor. Belki diyor, belki, bizimlede ilgilenen olur. Bu kadar adam her zaman aç ve işsiz kalamaz ya! Helbet bizi de Alamanya ya yahut Caponya yollarlar. Hökümet işi... Bizi açlıktan kıramaz ya! Belkim bizi de plâna alırlar. Plâna aldıklarına *pilav da verirlermiş!.....* Buğur, buğur tüten bir tava pilav canlanıyor gözünde. Koluyla siliyor ağzını..

Gün ağarımından, gün batımına kadar bekleşiyorlar. İçlerinden bazen bir nasipli ayırıp bazen de geldikleri gibi, etraflarını saran, meraklı kitlesini yararak, onların ezici bakışlarından sıyrılıp gidiyorlar.

Gidiyorlar, geliyorlar. Sonsuz tekrar içinde. ümitle..

Çarşaflılar ve ceketsizler..

Hasan KALENDER

Küçük müstahsil hükûmete sesleniyor

Peşin söyliyeyim; bu yalnız benim dileğim değil binlerce müstahsilin isteğidir. Sizlere bahsetmek istediğim; Türkiye için milyonlarca lira döviz temin eden Gaziantep fıstığıdır. Sırf hükümetimizin beceriksizliği uzağı görememesi köylünün büyük ümit bağladığı fıstığı yok denecek bir pahaya satılmasına sebep olmuştur. Bugün maalesef şehrimizde fıstık piyasasına sırf bu işin istifçiliği ile geçinen şahıslar hükmetmekte ve bu milletin menfaatlarını düşünen zatlar Amerikan tröstlerinin tutumuna benzeyen bir tutumla fiatları kırmakta ve çiftçinin iki sene bekleyerek elde etmiş olduğu ürünü düşük bir fiatla almaktadır. Birkaç ne idiğü belirsizin kurduğu bu ortaklık piyasada durgunluk yaratmakta ve küçük müstahsile korkulu günler yaşatmaktadır. Çünkü çiftçi elde ettiği hasılla zaten güç geçinmektedir.

Bugün şehrimizde fıstık hanları ile müreffeh bir hayat yaşıyanların sayıları ekseriyetin yanında cüzi bir azınlıktır. Bir memlekette ekalliyet refah içinde yaşıyorsa bu bence insan olan için üzücü bir haldir.

Evet, müstahsil bugün elinde bulunan fıstığı çaresizlikten satıyor. Onları bu duruma düşüren tüccar ise her endişeden azade ense ve göbek şişirmektedir. Halkın menfaatini gözetmek sorumluluğunu taşıyanlar ise bu işe müdahale ve mahsulü değerlendirmek konusunda hiç bir hareket göstermemektedir. Bu küçük müstahsili üzmekte ve hükümete karşı olan itimadını sarsmaktadır. Bizim hükümetten istediğimiz adama iş değil, işe adam bulup yerleştirmesidir. Kooperatif müdürü haftalarca Ankara'da istişareler yaptıktan sonra yüz güldüren bir netice ile dönmemiştir. Hükümetin bu konuda yeterince aydınlatılıp uyarılmadığından şüphemiz vardır.

Amerikan firmaları fıstığın tonuna 1150 dolar teklif ettiklerinde «1200 dolardan aşağı olmaz» diye dayatmışlar, *neticede bu hal bu işin tutucularına* yaramış; Amerikan firması ile anlaşanlar bugün yüksek fiatla satış yaparak, milletin kesesinden yüzbinlerce lirayı ceplerine indirmişlerdir Bugün Tarım Kooperatifinin yapacağı en büyük iş; yalnız müstahsilin malının alınmasını temin etmektir. Hükümetin kooperatife vereceği üç milyonluk bir kredi bu işi halledip küçük müstahsili kurtaracaktır. Ve küçük müstahsil statükocu beyzadeler karşısında ezilmemiş olacaktır.

Gaziantepli bir müstahsil

«Önce yazıhaneye uğra»

Türkiye de doktor sıkıntısının bulunduğunu doktorlarımız da halkımız da iyi biliyor.

Memleketimizde bir doktora düşen insan sayısı, olması gerekenden çok yüksek... Şöyle ki, bu konudaki istatistiklerde ortalama sonuç ifade edilmiştir. Hakikat hiçte öyle değidir.

Doktorlar genel olarak işlerine gelen yerlerde oturuyorlar. Çoğunluk büyük ve güzel şehirlerde.. Çünkü kazançları çok.

Pek tabiidir ki bu bölgelerde doktor başına düşen insan sayısı az oluyor. Böylece şehirde imkânları olan halk bundan daha çok faydalanıyor.

Gelelim köylü vatandaşa... Eğer erkekse askerlik muayenesinde tanıyor doktoru! Kadınsa bu da yok...

Köylülerimizin çoğu «Hızır değnek dürterse iyi olacağım, ölüm Allahın emri» diye düşünüyor. İlâç yerine üfürüklü su, merhem yerine insan tersi *yada hayvan tersi kullanıyor.*

Şehirlinin ve gücü olanın doktordan faydalandığını, olmayanın hastahaneye yatmak zorunda olduğunu bilen doktorlarımız, bundan çıkarlanmak istiyorlar. Bu nasıl olur demeyin. Doktorun okumuş bir kişi olduğu insan ızdıraplarından para kazanmaya çağı yolundaki düşünce çokluk yanlış.. Doktorlarımız, çalıştığı devlet hastahanesine kendi branşından girecek olan hastaya «Önce yazıhaneye uğra» diye cevap veriyorlar.

Antalya'nın Şifa Yurdu Hastahanesini ele alalım. Buradaki doktorlar özel kliniklerinden başka, hem muayenehanelerinde hem de Devlet Hastahanesinde çalışıyorlar. Şöyle diyeceksiniz: «Güzel bir şey. Üç yerde çalışıp memlekete faydalı oluyorlar». Fakat işin iç yüzü başka. Bu çalışmanın, halkı sömürmeye âlet edilmesine ne demeli?

İşçi Sigortaları Kurumu, yapılan anlaşmalar gereğince hastalarını burada tedavi ettiriyor.

Devlet Su İşlerinden bir emekçi böbreklerinden hastahaneye yatırılıyor. Muayenelerden sonra ameliyat kararı veriliyor. İşçi 45 gün bekletiliyor. Ha bugün, ha yarın!.. Hastanın *bir yakını doktora ricacı olmak* zorunda kalıyor. Ve ameliyat yaptırılıyor. Fakat bu ameliyat tam değildir, taşların bir kısmı böbrekte kalmıştır.

Hasta bir süre sonra yine ızdırap çekmeye başlıyor. Bu defa İstanbula gitmesi tavsiye edilmiştir. Bunun için kendisini ameliyat eden doktorun rapor vermesi gereklidir. Emekçi, doktorun özel muayenehanesine gidiyor ve anlatıyor durumu. Doktor gitmesine razı oluyor ve hasta kendisine veda ederken yine ücret istiyor. İşçinin aldığı 11.5 lira yevmiye. Üstelik baktığı aile kalabalık. «Parayı veremem» dese İstanbuldaki Sigorta hastahanesine gidemeyecek. Ne yapsın veriyor bir elli lira daha.

Şimdi bu doktor hastayı 45 gün yok yere hastahanede bekleterek Sigortayı masrafa soktuğu gibi, fakir bir işçiden iki defa haksız ücret almış durumda...

Hüseyin DAĞLI

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

7 MAYIS 1963 YIL: 1 SAYI 8

İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı SELEK

Yazı İşleri Müdürü: Turhan TÜKEL

İDAREHANE. Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak. No. 30—32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 15

FİYATI : 100 Kuruş:
ABONE : 3 Aylık 10 Lira.
6 Aylık 20 Lira,
1 Yıllık 40 Lira.

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir.
İLÂN: Beher Sütünda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tâbidir.
DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

Okul kitapları

Bütün ders kitaplarını, faydalı her konuda çeşitli kitap ve ders araçlarının iskontolu olarak AYDINLAR YAYINEVİ'nden temin edebilirsiniz.

Telefon 220524/23
Hürriyet gazetesi karşısı
Emek han kat 2 No. 23

ORTAK PAZAR KALKINMA YOLU DEĞİLDİR

sosyal adalet

Türkiyenin Ortak Pazara alınması ile ilgili konuşmalar, önümüzdeki haftalarda önemli gelişmeler kaydedeceğe benzemektedir. Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu: «Prensipler üzerinde görüş birliğinin sağlandığını; ana anlaşma ile ilgili müzakerelerin bitmiş sayılabileceğini; tütün ve kuru üzüm için istediğimiz kolaylıklar üzerinde de Altılarla görüş birliğine varıldığını» açıklamıştır.

Fakat Hükûmetin Ortak Pazarla ilgili teşebbüsleri hakkında açık bilgi edinmek, Ortak Pazara girmenin bize ne gibi kazançlar sağlıyacağını öğrenmek, bugüne kadar mümkün olmamıştır. Bir olup bitti ile karşı karşıya kalmaktan haklı olarak endişe duymaktayız.

Beri yandan şimdiye kadar yetkililer tarafından yapılan açıklamalar da, çoğu zaman birbirini tutmamaktadır. Başbakan yardımcısının yukarıya aldığımız açıklaması tütünlerimiz ve kuru üzümlerimiz için ihraç kolaylıkları sağlanacağı yolundadır. Bundan önceki açıklamalarda, tütün ve kuru üzümden başka fındık, kuru incir, balık gibi on madde üzerinde ihraç kolaylığı istediğimiz belirtilmekteydi. Feyzioğlu'nun son demeci acaba öteki isteklerimizin red edilmiş olduğu anlamına mı gelmektedir?

Herhalde bir olup bitti ile karşılaşmamak için, Ortak Pazar konusunda bugüne kadar yapılmış olan konuşmaları, Türk tezine ve tekliflerine Altıların ne gibi şartlarla cevap verdiklerini, Hükûmetin mutlâkâ açıklamasını istememiz gerekmektedir. Karanlıkta adım atmak, hem de geri dönüşü olmayacak bir yolda bu adımı atmak, elbet istemeyiz.

Ortak Pazar anlaşmasının ne gibi şartlar altında doğduğunu, kısaca hatırlamak isteriz: İkinci Dünya Savaşından sonra, Birleşik Amerika ile Sovyetler Birliği arasında, Avrupa'nın üçüncü bir kuvvet kurması, savaştan eski nüfuslarını kaybederek çıkmış Avrupa devletlerini ciddi şekilde uğraştıran bir mesele haline gelmişti. Fakat böyle bir kuvvetin kurulabilmesi için, Batı Almanyanın yeniden silâhlandırılmasına lüzum olması, o tarihlerde özellikle Fransada, çok sert tepkilerle karşılaşmış ve bu yüzden, politik ve askeri bir mahiyet taşıyacak olan Avrupa birliği teşebbüslerin den ister istemez vazgeçilmişti. Bunun yerine daha mütevazi hedefler seçildi. Fransa ile Batı Almanyanın yakınlaşması esasına dayanan «Kömür — Çelik Birliği» fikri ileri sürüldü.

İlk adımı Belçika, Hollanda ve Lüksenburg attılar. 1948 da Benelüks denen gümrük birliğini kurdular. Daha sonra Marshall yardımının doğurduğu «Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı» kuruldu. Artık ekonomik entegrasyon yolu ile, milli pazarları büyük bir ortak pazar haline getirerek, milli servet kaynaklarını ortaklaşa işletmek fikri, zihinlerde hızla yol almaya başladı.

Ortak Pazarın amacı 1969 sonuna kadar, üye devletler arasında bir gümrük birliği vücude getirmek ve Altıların ekonomi alanında ortak bir politika yürütmelerini sağlamaktır. Anlaşma hükümlerine göre 1970 e kadar Altılar arasındaki gümrük duvarları tamamen yıkılacak, böylece vücut bulacak 170 - 200 milyon nüfuslu bu büyük ortak pazara, Altılar mallarını, sermayelerini ve iş güçlerini serbestçe sunacaklar ve başka devletlere karşı ortak bir gümrük tarifesi uygulıyacaklardır.

Ortak Pazarın altı üyesi de ileri endüstri ülkeleridir Gayri safi milli gelirlerinde endüstri kesiminin payı % 42 — % 53 oranındadır. Buna karşılık tarım kesiminin payı % 7 — % 19 oranındadır.

İkinci önemli nokta, Ortak Pazar anlaşmasının, aslında Altıların mali tekelleri arasında bir anlaşma mahiyetinde olmasıdır. Hükûmetlerin arkasında büyük tekeller ve onların menfaatleri gizlenmektedir.

Üçüncü önemli nokta Ortak Pazarın, ortak ve küçük işletmeler aleyhine bir kuruluş olmasıdır. Kuruluş halindeki endüstriler, küçük işletmeler ve «Prekapitalist» küçük ve orta tarım işletmeleri, Ortak Pazarın koca tekelleri karşısında, ergeç silinmeye mahkûmdur.

Katılmak istediğimiz Ortak Pazar anlaşması işte böyle bir anlaşmadır. Bu anlaşmaya mutlâkâ girmek için çalışan hükûmetin, aleyhimizde görülen bütün bu şartları, uzunca bir intikal devresinde lehimize çevirmek ümidinde olduğu anlaşılıyor. «Kutuplaşma» nazariyesini savunanlara ve bu güçlü ekonomik birlik içinde milli ekonomimizin zarar göreceğini ileri sürenlere karşı, Ortak Pazarın sıkı kaidelerine ayak uydurmak zorunda kalacağımız için ekonomimizin gelişme hızının artacağı iddia ediliyor. Ayrıca Ortak Pazar dışında kalacak olursak, ihraç maddelerimizin müşterisiz kalmasından ve dış ticaretimizin çökmesinden endişe duyuluyor. Nihayet Ortak Pazara alınmazsak, politik ve kültürel alanda da Batı topluluğunun dışında kalacağımız söyleniyor.

Ortak Pazarın disiplini içine girince ekonomimizin gelişme hızını arttıracağı yolundaki görüş ciddi değildir. Kapitalist sistemde ekonomik gücü yüksek olan bir bireyle, ekonomik gücü düşük olan bir birey arasında kurulacak ekonomik birlik, mutlâkâ güçlü olanın lehinde, güçsüz olanın aleyhinde sonuçlar verir.

İhraç maddelerimizin müşterisiz kalması ihtimali ise, çok karamsar bir görüştür. Bir an için bu karamsar görüşün gerçekleştiği kabul edilse bile, son zamanlarda yapılan bilimsel araştırmalar, zararımızın en çok 26 milyon dolar olacağını ortaya koymuştur. Fakat ortaklığa katılma takdirinde, uğrıyacağımız zararlar bunun kat kat üstünde olacaktır. Zira milli ekonomimizin ilerleme hızı kısılacak ve endüstri kesimindeki gelişme umutları tamamen sönecektir.

Batı topluluğu dışında kalmamız noktasına gelince: Batı dünyasına askeri, ekonomik ve kültürel mahiyette önemli birkaç andlaşma ve sözleşme ile bağlıyız. Ortak Pazara katılmamak durumumuzda bir değişiklik yaratmıyacaktır. Düşünülsün ki, başta İngiltere olmak üzere birçok Avrupa devleti, Ortak Pazar üyesi değildir; fakat Batı dünyasının esaslı rükünleridir.

Türkiye herhalde Ortak Pazara girmemelidir. Bu hükme varırken biz sadece «Kantitatif» hesapları gözönünde tutmuyoruz. Bilimsel incelemeler Ortak Pazara katıldığımız takdirde, ekonomimizin her bakımdan zarar göreceğini ortaya koymuştur.

Gerçekten de az gelişmiş bir ülke olarak Türkiye, Ortak Pazara girmekle kurtuluş yolunu tıkamış olacaktır. Zira Türkiyenin Kapitalist olmıyan gelişme yoluna geçmesi çok daha zorlaşacaktır. Türkiye ancak emkteen yana halktan yana devletçi bir sistemin uygulanmasıyla geri kalmışlıktan kurtulabilir. Böyle bir sistem emekten yana kamu sektörünün, milli ekonomide ağır basmasını; plânlı karma ekonomide kamu sektörünün yönetici, itici ve denetleyici kuvvet durumunda olmasını gerekli kılmaktadır. Kapitalist olmıyan gelişme yolu Toprak ağalığı sisteminin ve yabancı sermayeye aracılık eden, spekülâtör sermayecilik sisteminin, milli ekonomideki bugünkü zararlı üstünlüğüne son verilmesini gerektirmektedir. Oysa Ortak Pazara girilecek olursa, Altıların menfaati, yani büyük tekellerin menfaati, Türkiyenin bir tarım ülkesi olarak kalmasını emrettiğinden, bugünkü ekonomik münasebetleri değiştirmemiz, bu tekellerin yerli ortaklarının artan nüfuslarından ekonomimizi kurtarabilmemiz, yeni engellerle karşılaşacaktır. Emekçi halkımızın yükü daha da ağırlaşacaktır. Ortak Pazara bundan dolayı karşıyız.

BASIN

Hükûmetin «tedbir» leri resmî ilâna Yönelince bazı gazeteler telâşlandı.

Sancarın Meclislerden basın için tedbir istemesi ve resmî ilânların yeni bir statüye bağlanması şaiası küçük gazeteleri düşündürüyor.

«Geçen hafta Türk basını en çok hangi konu ile uğraştı?» diye sorulsa, meraklı bir gazete okuru uzun boylu düşünmeden, tek kelime ile cevap verebilir: «Kendi ile»

Bilhassa satışsızlık sebeplerini «Fikir» gazetesi olmak yaldızı sürerek izaha çalışan küçük gazeteler; bu ezeli iddialarını bir yana bırakıp zaten sayılı olan okurlarının kafasını kendi dertleriyle şişirip durdular. Bu Türk basını ve ne de Türk demokrasisi için ilk olay değildir. Menderes'in son yıllarında, gittikçe artan bir sıklıkta tekrarlanan bir durumun unsurları geçen hafta da topluca ortaya çıkmıştı. Birbirini çeke çekeçeke meydana çıkan bu unsurların biribirinden koparılıp - hiç olmamış aldatıcı durgunluğa dönüş - için herhalde hükûmetin «Basın İlân» meselesini kurcalamaktan vazgeçmesi ile mümkün olacaktır.

Geçen haftanın portresini çizen unsurlar her zaman şöyle gelir; hükûmet olayların ucunu kaçırır, satış peşinde koşan basın bu olayları büsbünü büyütüp yansıtır, zaten şaşkın hükûmet bu gürültü ile büsbütün şaşırır ve «bu işin sonu neye varacak?» diye düşünen kafalardaki kelimeyi talihsiz bir Bakan ağzından kaçırır «Tedbir». Ortaya söylenen bu kelimenin ardındanda bir fısıltıdır gider «Resmî İlânlar kaldırılacakmış» işte kızılca kıyamet, hürriyet kahramanlığı bundan sonra başlar.

Bir süredir resmi ilânların kesileceği fısıltısını endişeyle izleyen küçük gazetelerin hak - hukuk ve hürriyet mücadelesine atılması için yeşil ışığı yakan; talihsiz Bakan, Sancar oldu. Millî Savunma Bakanı, Kayseri olayları hakkında Meclis'te açıklamada bulunurken: «Ahlâk ve kanun sınırlarını tecavüz eden basının bu memlekette hâdiselerin önlenmesine yardım edeceğine inanmıyorum. Meclis'ler bu durum için bir tedbir almalıdır» şeklinde sarfettiği söz; mâlûm fısıltı ile sinirleri gerilmiş küçük gazete patronlarını büsbütün telâşlandırdı. Bu telâşla yazılan başyazılar, fıkralar hafızası pek zayıf olmayan bir insanı bir hayli güldürebilirdi. Meselâ müthiş özel teşebbüsçü küçük basın yaşıyabilmek için «Devlet desteği nin şart olduğu»nun bir numaralı savunucusu kesildi. Resmî ilânlar olmaksızın «fikir» gazetelerinden hiç birinin yaşıyamıyacağı ve meydanın üç - beş büyük gazeteye kalacağını uzun uzun anlattılar. Yazdılar yazdırdılar. Menderes devrinde defalarca yapılmış «Resmî ilân» kavgasından kalma ne kadar bayat söz varsa tekrar ısıtılıp ortaya sürüldü. Özel teşebbüs şampiyonları; devletçilik, devlet himayesi sözlerini cankurtaran simidi olarak kullandılar.

Olayların ucunu kaçıran hükûmet de yeni bir şey söylemedi ve tabii yapmadı sayılır. Her zamanki gibi asli görevini bir fevkalâde görevmiş gibi sayıp döktü. Buna göre aşırı cerayanlarla şiddetle mücadele edilecek, kanunlar uygulanacak, gerekirse yeni tedbirler alınacaktı.

Kısaca hükûmet bir telâşta, basın bir başka telâştaydı.

Anayasa çiğnenmeden basına herhangi bir tedbir alınması söz konusu olmaması gerekiyordu. Olsa olsa resmi ilânlara gerçekten son verilebilirdi. Oysa bunu da yapmak altın yumurtlayan tavuğu kesmek gibi bir şey olacaktı. Zaman zaman ortaya sürüp basının kendi kendini sansür etmesini temin etmek varken: bilhassa sayıları çok olan küçük gazeteleri fikir savaşçıları ve hüriyet kahramanı durumuna çıkarmamak daha akılıca bir hareket olacaktı. Sancar gerekli tehdidi yapmış hükûmet bilinen sonucu beklemeğe başlamıştır. Resmi ilânların kesilmiyeceğine dair teminat verildikten sonra bu patırtının sonu alınacaktır.

Temeldeki meselelere inildikçe yüzeydeki bu ağız kalabalığı kavgaların sürüp gideceği bir sonuca bağlanmıyacağı ise bilinen bir gerçektir.

14'LER

«Yeni Nizam»ın dokuz prensibi

Türkeş, Türkiye'yi hızla kalkındıracak dokuz tılsım prensibini açıkladı.

29 Nisan tarihli Yeni İstanbul. Birinci sayfanın sekizinci sütunu. Alt alta iki haber: (üstteki) «Türkeş ve arkadaşları bir dernek kuruyor» (alttaki) «Mussolini'nin 18 ölüm yıldönümü için âyin yapıldı» Bu iki haberi Yeni İstanbul'dan başka gazete yapsa gerçekten ayıp olurdu. Basit ve çirkin çağrışmalardan medet ummak her halde meslek haysiyetine yakışmaz bir iştir. Ama her haberi maksatlı kullanan ve hattâ maksadı için haberi tahrif etmekten zerrece endişe duymayan bu gazete; bu iki haberi alt alta koyarak ne demek istiyordu? Gerçekten bir çağrışım yaptırmak isteniyorsa bu sevimsiz Faşistin âyininden başka yüzlerce sebep bulunabilirdi.

Oysa Türkeş, başkalarından yararlanmağa muhtaç olmıyacak kadar faaliyet gösteriyordu. Nitekim geçen hafta yaydığı dernek haberinden sonra bir basın toplantısı yaparak dolu bir hafta geçirdi. Basın toplantısında açıkladığı dokuz prensipli «yeni nizam» hızlı kalkınması; kendisinden bol bol bahsettirecek kadar enteresandı. Eski Albayın hazırlıkları bu kadar ilerletmiş olması gerçekten ilgi çekici idi. Gerçi dokuz madde şimdilik sadece birer kelime idi. Fakat yakında birer kitap olacaklar ve okuyanları büyüleyeceklerdi. Herhalde herkesin malûmu olan bu kelimelerin Türkeş tarafından bir başka anlanışı olacaktı.

Türkeş basın toplantısında merak edilen sihirli dokuz kelimeyi şöyle sıraladı: 1 — Milliyetçilik; 2 — Ülkücülük; 3 — İlimcilik; 4 — Toplumculuk; 5 — Köylücülük; 6 — Halkçılık; 7 — Gelişmecilik ve hürriyetçilik; 8 — Ahlâkçılık; 9 — Teknikçilik ve endüstricilik.

Böylelikle Türkeş «Türk milletine ikinci beyannamesi» ni açıklıyordu. Millî Birlik komitesinin ilk günlerinden kalma bazı alışkanlıklar Türkeşte hâlâ devam ediyordu. Emekli Albay basın toplantılarını bile numara ile yapıyor ve «millete beyanname» şeklinde sunuyordu.

Toplantı sonunda sıra gazetecilerin sordukları suallere gelince - bu sırada Türkeşe refakat eden Özdağ bir hayli sinirlendi - işler biraz aydınlanır gibi oldu. Herkesin merak ettiği soru önce soruldu. Türkeş bu - herkesin bildiği - kelimeleri nasıl gerçekleştirecekti. El cevap: önce bir dernek kurulacaktı: Türkiye Huzur ve Yükselme Derneği. Bu Dernekte görüşler gelişecek, ya dernek bir parti olup iktidarı seçim yolu ile alacak ya da derneğin görüşlerini - yâni Türkeşin görüşlerini benimsiyen herhangi bir parti - kaç parti var? - bu işe sokulacaktı. Basın toplantısından ayrılan gazetecilerin kafasında da aynı soru vardı: Olur mu? Niçin olmasın? Başka memleketlerin yakın tarihinde bu işin olmuş örnekleri vardı. Hem de ne kadar olmuş. Bir çoğu çürüyünceye kadar dalında durmuş da düşmemiş ya da düşürmek için bir millet değil bütün insanlık elele verip silkelemek zorunda kalmıştı.

İlhami Sancar
— Basına «Tedbir» istedi —

Alparslan Türkeş
— Adım adım bir partiye doğru —

İŞÇİ

Fransız uzmanın acı tenkitleri

Türk—İş'in eğitim çalışmalarını izlemek ve bir rapor vermek için Türkiyede bir süre kalan Fransız sendikacının verdiği çok nazik rapor Türkçeye çevrilerek Türk—İş tarafından sendikalara gönderildi. Pek nazik bir dille yazılan raporda cümleler arasına sıkışan istekler ve görüşler eğitimdeki acı durumumuzu gösteriyordu. Fransız uzmanına göre; sendikacılara daha derin bir Türkçe bilgisi verilmeliydi. Günümüzün uluslararası münasebetlerinin doğurduğu meseleler ele alınmalıydı. Millî ekonomik hayata ait bilgiler de sendikacılara verilmeliydi. Meslekler, işletmeler ve endüstri hakkında bilgi verme ihmâl edilmemeliydi. Seminerlerde programlar, eğiticilerin seçilmesi, seminerlere katılanların tayini bakımından yapılagelen işler devam eden insicamsızlıktan kurtarılmalıydı. «Nâtamam şekilde» düzenlenen seminerlerin başarıya ulaşamadığını Fransız uzman görmüştü. Uzman aynı zamanda uluslararası temsilcilerin kudretlerinden hakkı ile faydalanılmadığına da parmak basıyordu. Seminerlerde bir çok öğretim kurallarının değerini kaybettiğine işaret ediyor, bazı imkânların bekletilerek faydalanma yolunun açılmasına da parmak basıyordu. Türk—İş'in Türk sendikacılığı hakkında kuruluş ve gelişme, bünye yapısı açısından bir eser hazırlatması gereği de ortaya çıkmıştı. Sendikaların sosyal hedefleri, işçileri doğrudan doğruya ve derhâl alâkadar eden meseleler karşısındaki durumu da herhâlde tesbit edilse iyi olacaktı.

Olacaktı ama tunçlaşmış bir kafadan, kayalaşmış bir beyinden bunların yapılmasını beklemek imkânsızdı.

Kavel grevi bütün dünyada yankılandı

Uluslararası Maden işçileri Genel Sekreteri Lewinson Kavel işçilerini övdü

Ankaradaki seminere Batı dünyasının ilerici sendikacılarından Kanadalı Mister Lewinson da gelmişti. Uçaktan iner inmez Maden—İş sendikasının kontası olan Uluslararası Maden İşçileri Federasyonu genel sekreter yardımcısı, toplantı halinde olan Maden—İş Gene İdare Kuruluna gitti ve bir konuşma yaptı. Lewinson, Kavel grevinin başarı ile sona ermesini bütün dünyanın hayranlıkla karşıladıklarını dile getirdi. İşçilerin aileleri ile birlikte hak mücadelesinde her kuvvete karşı gelebilmeleri Batı dünyasında, özellikle İMF (Maden İşçileri federasyonu) yöneticilerinin özel yayınlar yapmasına yol açmıştı. İMF, Kavel olayını resimlerle veren Türk basınından aldıkları kupürleri kuşe kâğıda basarak bütün dünyaya bildirmiş ve yorumunu yapmıştı. Türk tarihinde bu kadar uzun süren ve bu kadar başarı ile yürütülen ikinci grev yoktu. Kavel işçileri, bütün Türk işçilerinin mücadele ve hak arama azimlerinin senbolü olmuştu. Lewinson dikkati bir noktaya çekiyordu:

«Başarınız arttıkça, direnmenin şuurlu gelişmesi görüldükçe size karşı olanlar artacaktır. İşverenler, gerici siyaset adamları, gevşek sendikacılar, korkak sendika idarecileri, başarılı hak arama mücadelesi yapanlara karşı koyabilecektir. Bu, bütün dünyada böyle olmuştur. Hayat budur. Bilinmesi gereken, başarının ve doğru yolda olmanın ölçüsü, menfaati sizinle birleşmeyenlerin size karşı güçlerinin büyüklüğü ile ölçülür. Siz karşı tarafın bütün bu güçlüğüne rağmen hak sizinle olduğu için her engeli yenerek başarıya ulaşacaksınız.»

Mister Lewinson kendisine büyük iş yapan görüşlerini büyük bir iyimserlikle açıklıyordu:

«Dünya artık bizim dünyamızdır. Kapitalist sömürücülerin düzeni her gün biraz daha gerilemektedir. Avrupanın 100 yılda vardığı merhaleye sizin de aynı yolu izleyerek varmanız gerekmez. Uygar ulusların vardığı seviyeye ulaşmak için sizin süratle ileri hareketleri geliştirmeniz şarttır. İMF nin maddi ve manevi desteği sizinledir. Sizlerle iftihar ediyoruz.»

Grev fonu için bazı teklifler

Maden—İş genel idare kurulu Ankarada Prodüktivite merkezinde bütün gece çalışırken önemli kararlar alıyordu. Maden—İş İcra heyetinin görüşü şöyle belirtiliyordu:

Her ne şekilde olursa olsun Anayasa gereğince grev yapılabilecektir. Ancak grevi yürütmek maddî kaynağa bağlıdır. Her sendikanın, Batı ülkelerinde olduğu gibi birer grev fonu bulunması şarttır. Grev fonu için kaynak bulmak bakımından: 1—Üye aidatı ile birlikte grev aidatı için belli bir mikdar almak, 2 — Broşür ve kitap yayınlarından gelir sağlamak, 3 — Eşya piyangosu tertib ederek gelir bulmak 4 — İşçilerin yılda bir kaç defa pazar gündeliklerinin grev fonuna ayırmak, her bölgenin birer Maden—İş gecesi düzenlemesini sağlamak.

Bu fikirlerin ışığında yöneticiler görüşlerini belirtiyor ve işi ne kadar ciddi tuttuklarını bu yoldaki teklifleri ile anlatıyorlardı. İG Metall grevinin azameti ve başarıya ulaşması için federal Almanya maden işçilerinin savaştan sonra en büyük greve başvurmaları o yöneticilerin gereken parayı sağlamış olmaları sayesinde mümkün olabiliyordu. Teklifler olumlu kararlar hâline gelince Maden—İş toplu pazarlık masasına çok elverişli şartlarla oturmasını başaracaktır.

Toplu pazarlık için ilkel hazırlıklar

Petrol—İş sendikası, toplu sözleşme düzenine girmeden önce bazı deneme anlaşmaları yapmayı başarmıştı. Bu arada Mustafa Nevzat İlâç Sanayii A.Ş. işverenleri ile bazı konularda anlaşma yapılabilmişti

Buna göre İl hakem kurulunun işçi ücretlerine yapılmasını kararlaştırdığı yüzde 15 zamma ne sendika, ne de işveren itiraz etmeyecekti. Ama sendika da bir yıl içinde yeni zam isteğinde bulunmayacaktı. Zira Tahkim Tüzüğüne göre her 6 ayda bir ücret zam istenebilirdi. Zaten Yüksek Hakem Kurulu, Çalışma Genel Müdürü Ekmel Osbudak'ın sistemli çabası ile bu 6 aylık zam isteme süresini bir yıldan fazla bir zamana çıkarabilmekteydi. Öte yandan günde 10 liradan az ücret alanlara verilen yüzde 10 zammı bile fazla bulan bir anlayışın tipik örneği idi. Durum bu olunca, Mustafa Nevzat İlâç Sanayii A.Ş. İşvereninin isteğine «peki» demekte hiç bir sakınca yoktu. Petrol—İş sendikası seminerler düzenlediği vakit Mustafa Nevzat İlâç Fabrikasından işçi isterse bu işçilere izin verebilecek, bu süre içindeki ücretlerini de ödeyecekti. Bir işçi için yılda 15 günden fazla izin istenmeyecekti. Sendika aidatı da fabrika muhasebesince kesilecekti. Bu da sendikanın çalışmalarını kolaylaştıracaktır.

Çalışma Enstitüsü işveren emrinde

Milletlerarası Çalışma Bürosu (B.İ.T.) nin yardımı ile kurulan ve 5 yıl sonra milli karakterini kazanan Milletlerarası yakın ve orta doğu çalışma enstitüsünde birşeyler oluyor. Buradaki öğretim üyelerinin dışarıda da işleri vardır. Özellikle Ord. Prof. Ferit Hakkı Saymen hem avukat olarak çalışmakta ve bürosunu işletmektedir, hem de İşveren Konfederasyonunun resmen hukuk müşaviridir. Enstitüde devlet memuru olan bir kişinin özel müşavirlik yapması kanuna aykırı olsa gerektir. Nitekim, hem enstitüde hem de başka işlerde çalışan Süleyman Barda vardır, öteki öğretim üyelerinin bir kısmı da ek görevlerle dünyalıklarını doğrultmaktadır. Bu arada Dr. Ekmel Zadil, Milli Birlik Komitesi zamanında bir sigorta şirketine idare meclisi başkanı olarak atanmıştır. Şimdi, bir kısım çevreler kancayı Dr. Ekmel Zadile takmışlardır. Zira Ekmel Zadil ne kadar yumuşak da olsa genel plânda işçiden yanadır. Fakat Saymen resmen işveren emrindedir ve bilimi tek taraflı satmaktadır. Şimdi Ekmel Zadil istifaya zorlanmıştır. Zadil Üniversiteye dönmekte iken Çalışma Enstitüsü de «bir ilim yuvası haysiyeti içinde» Ferit Hakkı Saymenin fikri yönetimi ile İşveren Konfederasyonunun emrine geçmiştir. O kadar ki sendikacıların grev ve toplu sözleşme eğilimlerini öğrenmek ve ona göre davranmak için güya toplantılar düzenlenmekte ve Saymen işveren menfaatine hizmet için Enstitüde tarafsız görünme rolünü başarmaktadır. Çalışma Bakanının olup bitenleri bilmesi ve aydınlatması gerekir herhalde.

DOĞU

Kürtçe ve Türkçe çıkan Deng için tahkikat açıldı

Derginin yazı işleri müdürü tevkif edildi. Genel yayın müdürü kefaletle salıverildi

27 Mayıs'tan sonra gün ışığına çıkan sayısız meselelerimizden biri Doğu Anadolu'nun feci durumu olmuştu. Kısaca, Doğu meselesi olarak sözü edilen konu bir değil bir çok meseleyi içine alıyordu. 27 Mayıs gününe kadar, açıkca konuşulup tartışılması tabu olan bu konu zamanla bu dokunmazlığını kaybetmiş ve çözümü karışık görünen Doğu meselesini herkes kendi anlayış açısından çekiştirir olmuştu.

Herşeyde olduğu gibi bu meselenin konuşulmasına bile karşı çıkanlar tek parti devri kafasını hâlâ değiştirmemiş olanlardı. Kendilerini Türkiye meselelerinin hangilerinin konuşulup hangilerinin «ayağa» düşürülmemesi gerektiğinin uzmanı bilen bu kişiler: Doğu meselesinin sözünü etmek isteyen her insana saldırır oldular. Bu çatışmalar ise konuya yabancı olan pek çok aydınımızın ilgisini çekmiş ve denebilirse aydınlarımız Doğu'yu tanımağa başlamışlardır.

Bu arada Doğulu aydınların kendi dar imkânları ile çıkardıkları yayınlar meselenin aydınlanmasında faydalı olmuştu. Fakat özellikle sömürücü ve gerici çevreler halk efkârında başlıyan bu hoşgörü havasını zehirlemekten gecikmemişlerdir. Çeşitli baskı ve tahriklerle Doğu meselesinden büyük tehlikeler çıkarmağa çalışmışlardır. Son olarak Milli Güvenlik teşkilâtının icra organına verdiği izahatta bütün memleket meseleleri arasında bu konuya da yer vermesi; bazı çevrelerin tahriklerini büsbütün arttırmasına sebep olmuştur. Oysa görevlilerden edindiği bilgilerle hükûmetin -basına aksettiği kadar- aldığı kararlar meseleyi tabii bir ölçü içinde gördüğü merkezindeydi. Kabine bilhassa son zamanlarda İstanbulda yayınlanan yarı türkçe yarı kürtçe «Deng» aylık dergisi ve buna benzer diğer yayınlar üzerinde durmuş kürtçe yazılar ihtiva ettiği için bir derginin Anayasa ve diğer kanunlar muvacehesinde kapatılmasının mümkün olup olmadığını müzakere ederek sırf kürt diliyle yazılıp basıldığı için bir gazetenin kapatılmasının isabetli olmıyacağı kararına varmıştır. Kapatıldığı takdirde Anayasa Mahkemesine müracaat edilmesi ve kararın Anyasa Mahkemesi tarafından Anayasaya aykırı görülmesi mümkündü. Yapılacak iş İstanbul savcılığının dikkatı çekilerek suç teşkil eden herhangi bir yazı neşredildiği takdirde takibat açılmasını sağlamaktan ibaretti.

Yazı İşleri Müdürü Yaşar Kaya

Umumî Neşriyat Müdürü Medet Serhat

Hükümetin bu neticeye varmasından sonra İçişleri ve Adliye Bakanları İstanbul savcılığından Deng dergisinin yazılarının tetkik edilmesini ve neticenin bildirilmesini istemişlerdir. Bunun üzerine İstanbul basın savcısı harekete geçerek Deng dergisinin kürtçe yazılmış olan yazılarını tercümelerini yaptırmış ve bir dosya tanzim etmiştir. Derginin arka kapağında yayınlanmış olan «Armance ME.» (Amacımız) adlı bir yazıda geçen bir cümleyi suç mahiyetinde görerek derginin Yazı İşleri Müdürü İktisat Fakültesi son sınıf talebelerinden Yaşar Kaya hakkında takibat açmıştır. 29. Nisan 1963 günü ve nöbetçi mahkeme olan *9 uncu Sulh Ceza Mahkemesine* tevkif talebiyle sevketmiştir. Sulh Ceza Mahkemesi Yaşar Kaya'nın tevkifine karar vermiş ve basın suçundan sanık olduğu halde Yaşar Kaya kelepçeli olarak Sultanahmet Cezaevine gönderilmiştir. Savcılık aynı yazının yazarı olan Hukuk son sınıf talebelerinden Doğulu Medet Serhat'ı da ertesi gün *1 inci Sulh Ceza Mahkemesine* yine tevkif talebiyle sevketmiş ve tevkif ettirmiş ancak Medet Serhat 2000 lira kefaletle tahliye edilmiştir. Yazı İşleri Müdürü Yaşar Kaya hâlen cezaevindedir. Tevkif kararına kanunî müddet içinde itiraz etmiş olan Yaşar Kaya itirazın neticesini beklemektedir. Müdafi avukatlar suç mahiyetinde görülen yazının yanlış tercüme edildiğini iddia etmektedirler. İddiaya göre yazının doğru tercümesi şu şekildedir: «Aziz okurlarımız ve yazarlarımız, elimizde nutup yardım etmenizle kürtçe lisanın tekamülünü başa götüreceğiz.» Yine iddiaya göre yanlış tercüme de şudur: «Sayın okur ve yazarlarımız, e l i m i z d e n tutup yardım etmenizle kürtçülüğü başa götüreceğiz.» Tabii iki tercüme arasındaki fark mânâ itibariyle büyüktür. Şüphesiz, muhakeme neticesinde böyle bir yanlış tercümenin vaki olup olmadığı ortaya çıkacaktır.

DAYANIŞMA

Federal Almanyadaki grevleri Türk Maden İşçileri destekliyor

Maden — iş Sendikası Başkanı Kemal Türkler Maden - iş kolunda çalışan işçiler adına grevleri candan desteklediklerini bir telgrafla Frankfurttaki IG Metal Sendikasına bildirdi.

Ankara da düzenlenen Maden İşkolu seminerine ders vermek için iki sendikacı geldi. Birisi Alman Maden İşçileri Sendikasının (I.G Metall) yöneticilerinden. Henüz seminerde konuşmadan Maden—İş Başkanı Kemal Türkler'e şu haberi verdi:

Alman Maden İşçileri pazartesi sabahından itibaren greve başlıyorlar. Güney Almanyadaki 1 milyon 100 bin işçi greve karar verdi. Ruhr havzasındaki maden işçileri de yüzde 78 oyla grev kararını kabul etti. Fakat biz sendika olarak bu havzada greve başlama tarihini tesbit etmedik.

Herr Hanke bunları anlattıktan sonra isteğin nedenini de bildirdi:

Biz ücretlere yüzde 8 zam yapılması zorunlu olduğunu istatistiklerimizle, işverenlerin kâr hesapları ile tesbit ettik. Yeni bir kollektif iş akdi yaparken bu zammı öne sürdük. İşverenler bunu kabul etmezlerse biz sendika olarak grevci işçileri 6 ay besleyebiliriz. Kendilerine grev fonundan gereken yardımı yaparız. İşverenler yüzde 3,5 zamma yanaştılar. Biz razı olmadık.

Herr Hanke'nin seminerde verdiği derslerde grevin önemi daha iyi anlaşılıyordu. Maden İşçileri, Federal Almanyadaki grevcilere yardım yapmak için teşebbüse geçti. Fakat maddi yardım imkânsızdı. Hiç bir sendikanın grev fonu yoktu. Olsa olsa «dayanışma açısından» yürekten desteklemek mümkündü. Sendikacılar isteklerini karar şeklinde IG Metall sendikasına telgrafla bildirmesini Maden—İş Sendikası Başkanı Kemal Türkler'den istediler. O da kararı bir telgrafla Frankfurta bildirdi.

Kollektif pazarlık yaparken grevi göze almak için sendika kasasında grevcileri besleyecek para bulundurmak gereği bir kerre daha ortaya çıkıyor. Türk sendikalarına teknik yardım yapabilen IG Metall'e ne Türk—İş, ne de öteki sendikların maddi elini uzatamayışının nedenini uyuşuk sendikacıların tutumunda aramalıydı.

Um. Md. Babüroğlu

BANKA

Um. Md Babüroğlu'nu kimler, istemiyor

İller Bankası Umum Müdürüne hem CHP. hem AP.'den muhalif olanlar var

İller Bankası Umum Müdürü Selâhattin Babüroğlu'na karşı AP. de büyük bir allerji var sebebi malûm Parti Genel Başkanı Gümüşpala grubunun temayülüne uyarak Babüroğlu'nun AP. taşlıyanlar arasında bulunduğunu bile söyledi. Koalisyonun CHP. kanadı da AP. den geri kalmıyor bu konuda. Bazı CHP. li milletvekilleri Babüroğlu'nun Umum Müdürlükten uzaklaştırılması için büyük bir gayret sarf ediyorlar. Bu gayretlerin gerisindeki gerçek üzerinde bir kaç satırla durmak istiyoruz. Bu gerçek şu:

Bankaya üç buçuk dört milyon arasında borclu bulunan bir firma (Oktaş) var. İller Bankası bu borçlu firma için verilen teminat mektuplarının nakde çevrilmesine karar veriyor. Teminat mektubu veren bankalardan biri de Yapı ve Kredi Bankası. Fakat İller Bankasının kararına uymuyor, bunun üzerine İller Bankası da firmanın ihalelere girmemesine karar veriyor. CHP. li bazı milletvekillerini, hatta bir bakanı Selâhattin Babüroğlu aleyhine çeviren olayın içyüzü bu. Yapı Kredi Bankasının teminat mektubunu nakde çevrimediğinin açıklanmasından hoşlanmıyorlar, milli bir müessesenin durumu açıklanmamalıdır, diyorlar. İller Bankasının milli bir

TİP.

TİP. Genel İdâre Kurulu 12 Mayıs'ta Gaziantep ilinde toplanacak

Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu her 3 ayda bir yaptığı olagan toplantılardan birini 12 Mayısta Gaziantepte yapacak. Toplantıya toplumcu milletvekillerinden bir kısmı ile temelli senatörlerden ve senatörlerden birkaçı da dâvet edilmiş bulunuluyor. Konuklara konuşma imkânı da verilecek ve görüşleri memnunlukla izlenecektir. TİP. Başkanlık Bürosu gündemi şu şekilde hazırlamıştır:

1 — Başkanlık Bürosunun yapacağı açış töreni, 2 — Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın açış konuşması, 3 — TİP. Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın konuşması, 4 — Kalkınma Plânının hedeflerine ve stratejisine genel bir bakış (Genel Sekreter Orhan Arsal), 5 — Kalkınma plânının işçiye ve halka getirdiği yükler ve yeni güçlükler (Genel Sekreter Kemal Sülker), 6 — Türk sendikacılığı hakkında TİP.'in görüşü.

İkinci Oturum:

7 — Merkez Yönetim Komitesinin 3 aylık raporu, 8 — 3 aylık mali rapor, 9 — Anayasaya aykırı kanunlar hakkında iptal dâvası açılması hususunda karar alınarak gerekli işlemlerin yapılması için Genel Başkana ve Yönetim Komitesine görev verilmesi kararı, 10 — Genel durum hakkında görüşmeler, Merkez Yönetim Komitesine direktifler, 11 — Teşkilâtlanma hakkında alınacak kararlar, Gezi Fonu sağlanması, bu maksatla kaynakların belirtilmesi, 12 — Büyük Kongre gün ve yerinin tesbiti ile Ana tüzüğün 18/h maddesinde yer alan ödevlerin ne suretle yerine getirilebileceği hususunda karar alınması.

müessesemiz olduğunu unutmuş gibi davranıyorlar.

Bu meseleyi yakında daha çok aydınlatacak ve Selâhattin Babüroğlu'nu görevinden uzaklaştırmak isteyenlerin hangi kişisel çıkarlarla davrandıklarını bir bir açıklamağa çalışacağız.

DİN

Alevî gençler vicdan hürriyeti istiyorlar

İstanbul ve Ankarada topluca hareket eden Alevîler başka mezheplere tanınan hakları istediler.

Geçen Pazar Ankara'da üniversiteli Alevî gençler bir açık oturum tertiplediler. Açık oturumun konusu: «Lâiklik ve Tatbikatı...»

Üniversiteli gençleri bu oturumu düzenlemeye yönelten bu günlerde Meclise gelecek bir kanun tasarısıydı. Tasarıyı Diyanet İşleri hazılıyor. Bu tasarı kişinin ve toplumun ahlâkını düzenleyici bir anlam taşıyor. Bu düzenleme işinin nasıl yapılacağını gösteriyor Bu arada Türkiyedeki mezheplere ait müdürlükler kurulmasına da karar veriliyor. Fakat mezhepler arasında alevilik yer almıyor. Bunun üzerine Aleviler Diyanet İşlerine baş vurarak şimdiye kadar çok ihmal edildiklerini, hiç değilse bu kanunla Aleviliğin de tanınmasını, bir de Aleviler Müdürlüğü kurulmasını istiyorlar Bu istek basına da aksediyor, Ankarada çıkan bir gazetede Aleviler aleyhine yayın yapılıyor. «Camilerde mum söndü âlemleri mi yapılacak?» diye başlıklar veriliyor, Bunun üzerine Alevilik mezhebinden bazı gençler böyle bir oturum tertiplemeye karar veriyorlar.

Açık oturum hayli kalabalıktı. Diyanet İşleri Başkanlığından, İlâhiyat Fakültesinden bazı kimseler, bazı milletvekilleri, öğretmenler ve gençler. Ankara Hukuk *Fakültesinden Prof.* Bülent Nuri Esen'in başkanlığında açılan oturumda önce Prof. Mustafa Akdağ konuştu, Akdağ bilimsel konuştu, dinin *tarihsel ve sosyolojik* gelişmesini anlattı, lâiklik prensibi üzerinde durdu. Akdağdan sonra Prof. Adnan Erzi, konuyu hemen Türkiyedeki mezhep *ayrılıklarına getirdi.* Din lâiklik konusunda Osmanlı İmparatorluğundan daha geride olduğumuzu söyledi. Sonra kanun tasarısından bahsetti. Şimdiye kadar çok ıstırap çeken Alevilerin bu kanun karşısındaki durumlariyle lâiklik prensibinin bağdaşamıyacağını anlattı. Sonra CHP Milletvekili Şefik İnan kürsüye geldi. İnana göre din kişiye ait bir inanıştır, devletin dinî yoktur, bu yüzden devlet dinde bir tercih yapamaz, Anayasamız açıktır. İnsanlar inanışlarında serbesttirler. Lâiklik dinsizlik demek değildir, nitekim Atatürk de insanları inanıştan alakoyamamıştır, tersine zorla camiye gitmelerini önlemiştir.

Günün en olumlu konuşmasını Siyasal Bilgiler Fakültesinden Prof. Bahri Savcı yaptı, meseleyi bir Anayasa hazırlayıcı olarak ele alan Prof. Savcı hazırlanan tasarıya şiddetle çattı ve özetle şunları söyledi:

— Hâlâ bu meselenin konuşulmasının derin bir sebebi var. Toplum hâlâ ümmet çağının bünye yapısında. Kişinin *dini var, ama toplum olumlu* unsurlarla yönetilemiyor Lâiklik dinin kişisel sınırları aşmasıyla başlıyor. Devleti dinci hüviyetinden ayırmakla başlıyor. *Dini* gerçek yeri olan ferdi vicdanlar alanına sokarak Bu davranış, lâiklik aynı zamanda dine yaşama gücü veriyor. Ben mezhep ayrılıklarını kavgalarını iyi bilen bir insan değilim, ama şu elimizdeki tasarının Anayasaya aykırı olduğunu söylemek istiyorum. Lâikliğin biraz önce yaptığımız tarifi karşısında, hiç bir tasarı tercihler gösterici bir yola gidemez. Herhangi bir tasarı kişinin ve toplumun ahlâkını düzenleyici bir anlam taşıyamaz

Ankaradaki mezhepdaşları ile aynı zamanda harekete geçen İstanbuldaki Alevi gençler de bir bildiri yayınlayarak; yeni Anayasanın ışığı altında diğer mezheplere tanınan haklarını kendilerine de tanınmasını istediler.

GENÇLİK

Toplumcu gençler yardıma çağrılıyor

Siyasal Bilgiler Fakülkültesi Fikir Kulübünün yayınladığı bültendeki çağrıda çabaların birleştirilmesî isteniyor

Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü, Dekanlığın bütün çabalarına, baskılarına rağmen *inandığı yolda savaşmaktan* geri kalmıyor. Son günlerde yayınlanan bültende bu azmı belirten bir de çağrı var. Çağrı kısa ve şöyle:

«Türkiyenin içinde bulunduğu şartlar bütün çıplaklığı ile ortada. Bu yurdun geleceğinin sorumluluğunu yüklenmiş kişiler olarak düşüncelerimizi açıklığa ulaştırmak ve çabalarımızı birleştirmemiz gerek. Yaşayışımızı Türk toplumunun kaderine bağlamak zorundayız. Ancak bu şekilde varlığımız bir anlam kazanacaktır. Bu topraklar üzerinde doğduk, bu topraklardan ayağımızı kesemeyiz. Sorumluluğumuz ağırdır. Fakat bundan dönülmez.

«İnsanın değerine inananları bu sorumluluğun gerektirdiği göreve çağırıyoruz.»

Son olayların bir özetinin verildiği bültende «Çıkar yol» başlığı altında şunlar belirtiliyor:

«İnsanın insan tarafından istismar edildiği bir düzende insanlık onurundan bahsetmek gülünç olur. Siyasi iktidarı elde etme uğruna bütün vatandaşların istismar edilmesi, bir kısım insanların zenginleşmesi için diğer bir grubun belki de çoğunluğun fakirleşmesi gerekirse, nerede kaldı insanın değeri. Çıkar yol: Toplumcu ve insanın ilk değer olduğu bir düzeni gerçekleştirmek için birleşmektir.»

Haber bülteni en kısa bir zamanda okul içinde fikir kulübü radyosunun yayınlarına başlıyacağını bildirerek sona eriyor. Fikir Kulübü bir yandan faaliyetlerini arttırırken bir yandan da kulübe candan bağlı üyeleri kazanıyor.

Tasarruf bonoları faciası

İki yıllık uygulama; bonoların halka, yararlı olacağı iddiasını tamamen iflâs ettirmiş ve Tasarruf bonolarının önce işçi sınıfına sonra memur ve dar gelirli vatandaşın sırtına ağır bir yük olduğunu isbat etmiştir.

Tasarruf Bonoları kabul edildiği zaman memurların maaşlarına bir zam yapılmış; fakat aynı sırada işçi ücretlerinde bir artma görülmemiş; bilâkis iş hacminin daralması yüzünden işçilerimizin artan sıkıntılarına bir de fiilen ele geçen ücretlerin tasarruf bonolarının kesintileri kadar azalması eklenmişti Böyleco memurlar kanunla hak ettikleri zamlarını tam olarak alamamışlar; işçilerin hayat standardında ise doğrudan doğruya tasarruf bonoları sebebiyle *bir düşme meydana gelmişti.* Kısacası tasarruf bonoları uygulamasından ön plânda zarar gören, işçi sınıfı, sonra da memurlarımız olmuştu. Bu şekilde şehirli dar gelirli yığınların sırtına yeni ve ağır *bir yük daha yüklenmişti.*

Ancak, tasarruf bonoları bir vergi değil, devletin bir borçlanma ameliyesini temsil ediyorlardı; yalnız devlet borçlanmalarının çoğunda olduğu gibi gönüllü bir borç*lanmayı değil: cebrî, zoraki bir borçlanma*yı.

BİR İDDİA

100 liralık bono yılda 6 lira faiz getiriyordu. Ayrıca 10 yıl sonunda devlet yüz lirayı da bono sahibine iade etmeyi taahhüt ediyordu. Bu sebeple, bono usulünün fakir yığınları zorla da olsa tasarrufa yöelteceği ve karşılığında bankalarda tasarruf mevduatına ödenen faizlerin üstünde bir faiz geliri sağlayacağı, böylelikle tasarruf bonolarının gerçekte fakir halkın yararına dahi olduğunu söyleyenler oldu.

... VE CEVABI

İlk bakışta makul gelebilen bu iddianın gerçekte tamamen iflâs ettiğini iki yıllık uygulama açıkça ortaya koymuştur. Bonoların ihracından kısa bir süre sonra yüzlerce, binlerce ticarethanenin camekânın*da ogüne kadar görmediğimiz* bazı ilânlara rastlamağa başladık: «Uygun fiyatla tasarruf bonoları satın alınır.», Geçim zorluğundan, bonolar yüzünden fiilen kısılmış ücretlerinin yetersizliğinden ezilen işçiler, *ya da yıllardır fiyat yükselişlerini* kat'iyen tâkip edememiş bir maaş sisteminin islâhını beklerken ellerine sadece cüz'i bir zam geçebilmiş memurlar ay sonlarına doğru ellerinde bonolariyle bu dükkânlara *ürkek adımlarla girince camekânda ilân e*dilen «Uygun fiyatlar»ın ne olduğunu hayretle öğrendiler: 100 liralık bir tasarruf bonosu meselâ 35 liraya satın alınıyordu. Dolaştıkları bütün dükkânlarda aynı cevabı alan dar gelirli *vatandaşlar çaresiz bo*nolarını bu düşük fiyatlarla elden çıkarmak zorunda kalıyorlar.

Rivayet olunur ki; bonoları böylece fakir halkımızdan toplayan dükkân sahiple*ri bunları cüzi bir komisyon karşılığında* büyük sermaye sahiplerine devretmektedirler ve piyasaya böylece çıkan bonolar hâlen bir kaç para babasının kasalarına doğru akmaktadır.

YÜZ KIZARTICI FAİZ

100 liralık bir tasarruf bonosunu böylece elde eden bir para babasının bu işten kazancı ne olacaktır? Bonoyu 35 lira karşılığında elde etti *diyelim. Her yıl 6 lira* faiz olarak altıncı yılda kâra geçecek; onuncu yıl sonunda faiz olarak 60 lira, ana para olarak da 100 lira olmak üzere 160 lira kazanmış olacaktır. Neyin, hangi emeğin, hangi *gerçek yatırımın karşılığında?* Sadece ilk başta «Büyük fedakârlıkla, işçi kardeşlerine yardım maksadıyla» gözden çıkardığı 35 lira karşılığında, 35 liralık bir «Yatırım»ın on yılda 160 lira safi kâr olarak 125 lira getirmesi *medenî ülke*leri hayret ve dehşet içinde bırakacak bir faiz haddini temsil etmektedir. % 35 in üstünde bir faiz haddini...

Bu yüksek kazancı zahmetsizce ceplerine indiren «Müteşebbis kişiler» ve onların gönüllü veya ücretli sözcüleri bu hesaba itiraz edeceklerdir. Diyeceklerdir ki:

«Hesap kâğıt üzerinde doğru olsa bile gerçekte yanıltıcıdır; zira 10 yıl gibi uzunca bir süre boyunca fiyatlar yükselecek ve gerek yıllık faiz ödemelerin gerekse vâde dolunca alınacak ana paranın gerçek değeri, gerçek satın alma gücü, bir hayli düşecektir. Bu da sizin gibi bozguncu, serbest teşebbüs düşmanlarının iddia ettiği fahiş faiz haddinin çok altında bir kazanç getirecektir.»

Bu iddiayı kabul edip, fiatların da yüzde 50 arttığını farzedip yukarda yapılan hesabı bir defa tekrarlayın. Bu durumda bile faizin yüzde 25'e yaklaştığını göreceksiniz.

KİM ÖDER BU FAİZİ

İşin asıl önemli yanı; devletin bu faizleri ve ana paraları nereden, kimin sırtından ödeyeceğidir? Normal olarak faizler vergilerden, ana para ise yeniden borçlanarak ödenir. Vergileri ise hangi sınıfların ön plânda yüklendikleri malûmdur: 1963 Türkiye'sinde en yüksek oranda vergi ödeyen sınıflar işçi ve memur sınıflarıdır. Böylece tasarruf bonoları bir takım kapkaççı para babalarının risksiz ve çok yüksek oranda kazanç *elde* etmelerini temin ettiği gibi, bu fahiş kazanç yurdun en dar gelirli sınıflarının sırtından kazanılmaktadır. Hele ana paralar da vergi yoluyla veya yine tasarruf bonoları ihracı ile ödenirse, *bono sistemi tamamiyle fakir* vatandaşlardan zenginlerin cebine gelir aktarılması için kurulmuş bir sistem halini alacaktır.

Bu mekanizmanın piyasada cari faiz *hadlerini* yansıttığı, bu şekliyle fiili bir sermaye piyasası kurulduğu, bunun da ekonomik gelişme ve sermaye birikimi için hayırlı bir şey olduğunu iddia edenler olabilir. Böylesine fakir halkımız aleyhine *işleyen bir gelişme mekanizmasına* «Kalkınma» demeye hangi halkını seven aydının dili varabilir? Haydi bunu bir yana bırakalım; «Piyasadaki carî faiz haddinin ister istemez bu mekanizmaya hâkim olacağı» iddiasına gelelim. Piyasa faiz haddini kimler, kimlerden alır? Genel olarak yüksek gelirli müteşebbisler, yine yüksek gelirli para babalarına yüksek faiz hadlerinden borçlanmaktadırlar. Mekanizmadan faydalanan da zarar gören de zengin gruplardır. Tabii, müteşebbislerin yüksek faiz yükü işçi ücretleri üzerinde de daraltıcı, hiç olmazsa ücret artışlarını frenleyici bir etki yapmaktadır' (Meselâ yüksek bir faiz yükünden dolayı iflâs eden, zarar eden işletmeler işçi ücretlerini tamamen veya zamanında ödeyememektedirler); fakat işçi ve dar gelirlilerin piyasa faiz hadlerinin yüksekliğinden zarar gören tek grup olduklarını söyleyemeyiz. Tasarruf bonolarında ise bütün piyasa mekanizması, devletin de kolaylaştırıcı etkisiyle, yalnız ve yalnız fakir sınıfların zarar görmesi için çalışır duruma gelmiştir.

TEDBİR ALINABİLİR, FAKAT..

Sosyal adaletçi ve ilerici bir hükûmetin bu durumda alabileceği tedbirlerden en basiti tasarruf bonoları ihracına derhal son vermek, olacaktır. Tasarruf bonoları devlete cebri borçlanma yoluyla bir gelir sağladığına göre, devlet gelirlerinde görülecek azalma nasıl kapatılacaktır? Gerçekten sosyal adaletçi bir hükûmet için bu da bir problem arzetmeyecektir. Devlet gelir sağladığına göre, devlet gelirlerinde görülecek azalma nasıl kapatılacaktır? Gerçekten sosyal adaletçi bir hükûmet için bu da bir problem arzetmeyecektir. Devlet gelirlerindeki azalma, mülk sahipleri veya yüksek gelirli grupların esasen pek hafif olan vergi yüklerini birazcık yükselterek telâfi edilebilir.

Ancak böyle ilerici bir politikayı hükûmetimizden beklemek fazlaca iyimser bir tutum olacaktır.

Yürüdü binlerce topraksız Çukurovalı

AGALIGA PAYDOS

demek için..

Arkadaşımız Nurer, topraksız köylüleri dinliyor..
— «Yaz bey yaz.. Uzun yaz... —

Toplanmışlar. Omuz omuza vermişler. El, ele vermişler. Çukurova'nın güneş yanığı köylüsü hak-hukuk yolunda yürüyor. Binlerce topraksız köylü, Anayasanın ışığı altında. Bereketli topraklar üzerinde yürüyor. Eli nasırlı, tabanları çatlak, bağrı yanık ovalı. Binlercesi birarada toprak istiyor. Şu Mihmandarlı, şu Mercimekli. Kundakta bir avuç toprak verdiler onlara. Hepsi bu. «Benim» diyebildiği, görüp görebildiği, toprak.

Çukurova'nın toprağı bire bin verir. Çukurova'nın topraksız köylüsü birarada bir avuç toprak için Yürür, şu mavi gök altında, söz ve karar sahibi bir vatandaş adına. Sarı öküz pazar bekler, çoluk çocuk ekmek bekler, ergen kızlar düğün bekler. Yıllar. Acı yıllar Ovalının bağrı yanık. Toprak versin Devlet Baba. ciğerleri delik deşik.

BU TOPRAKLAR KİMİN?

Evet. Bu topraklar kimin? Bu binlerce dönüm toprakların parasız, pulsuz sahipleri kimler? Kimler, şehirlere göç edenler? Topraksız köylüler. Niçin ederler? Çalışmak için. Yaşamak için.

Ceyhan'ın Cırık Köyü kimin? Hacı Ömer'in Köse Bekir'in. Hacı Hasanlı Köyü kimin? Ali Galip İkiz'in. Ya Camusoğlu Köyü kimin? Cevdet Çamurdan'ın, Şadi Çelik'in. Peki, Kara Yusuflu Köyü kimin? Mehmet Nuri Sabuncunun.

Evet bu topraklar kimin? Savrun'ların. Avraşlar'ın Oral'ların. Gülek'lerin. Yerdelen'lerin. Paksoy'ların. Sapmazlar'ın. Bu Çukurovanın sahiplerini anlatmağa kalem yetmez, kâğıt yetmez. Bütün bu topraklar ağaların malı. Ne olacak fakir, fukaranın hali?

AÇIK MEKTUP

Yazdık halimizi, anlattık. Kimselere duyuramadık, diyen: uzun boylu, bir çınar gövdesi kadar sağlam, ak saçlı ihtiyar elindeki kâğıdı uzatır. Okur. Bastonuyla çok uzakları gösterir. Gözleri yaşlı. Gör bey bu kalabalığı anlat. Çukurovalı ne yapar, ne eder? Görsünler Anlasınlar. Cebinden buruşuk bir kâğıt çıkarır. Uzatır. Bak bey, bu mektubu Cemal Paşa'ya yazdım. Bütün köylü imza ettik. Acep okur mu Cemal Paşa bu mektubu? Okur, niçin okumasın? Cemal Paşa köylüden yana, emekten yana, ezilenden yana, dedim.

Ve okudu Cemal Paşaya yazdığı mektubu. Bakalım ne der Çukurova köylüsü Cemal Paşa'ya.

«Sayın Reisi—Cumhur Cemal Gürsel Paşa Hazretlerine

ANKARA

Adana'nın merkeze bağlı Camuscu köyü 37 hane topraksız vatandaşa 1956 yılında 21 Nolu Toprak Tevzii Başkanlığınca, köyümüz civarında hazineye tesbit edilmiş olan 3265 dönüm araziden, sadece 550 dönüm kadar bir parça toprak dağıtılacaktı. Bizlere borçlanma senetleri, parsel numaraları verilmişken kendilerine verilmiyen köy ihtiyar heyeti ve köyün ileri gelen bir kısım ağaları, bu toprakların tevzii edilmemesi için ellerinden geleni yapılar. Ve muvaffakta oldular. 7 yıldır h mizi kimseye anlatamadık. Tevzii edilmesini istemiyen bu ağalar, şimdi bu toprakları ekip, biçiyorlar. Bizler ekip, biçmek istedikmi dayak yiyiyoruz. Karakolda, mahkemelerde sürünüyoruz. Bizim hakkımız böyle mi korunacaktı Cemal Paşa?

Bizlere dağıtılacak olan 1 ada, 23,24,25,26,32,41,51,57,76, 170, 189; 204; 205; 206; ve 207 parsel topraklardan ağalar devamlı olarak faydalanıyorlar. İkilaptan hemen sonra bizlere ve Türk Milletine verdiğin beyanattan paşam tam 3 yıl geçti. Hiç bir kıpırdanma yok. Anayasamızın biz topraksız köylülere tanıdığı toprak reformu kanunu bugüne kadar niçin çıkarılmadı?

Nurer UĞURLU

Köyümüzde bu hazine toprağı için dün akşam büyük bir kavga oldu. Acaba neden paşam? Bunun sebebini sizde bilirsiniz. Paşam... Paşam... Fakir, fukaranın hakkını alıyorlar, yiyorlar. Hakkımızı koruyun. Bu zalimlerin elinden hakkımızı alın.

Toprakların dağıtılması durduruldu. Denildi ki: Maliye Bakanlığından emir var. Kiraya tutalım diye Maliyeye dilekçe verdik. Bu ağalar, bu beyler, Paşam, bizlere kiraya verilmesine de engel oldular. Paşam, niçin kanunlarımız tatbik edilmiyor? Bizler, biz topraksız köylüler, ağaların topraklarını istemiyoruz. Sadece ve sadece hazine malı toprakların dağıtılmasını istiyoruz.

Biz topraksız köylülerin, bir an önce topraklandırılması için emirler vermenizi bekliyoruz.

Paşam bütün köy halkı olarak ellerinden öperiz.

Camuscu Köyü Topraksız
Vatandaşları

AĞA TOK EFENDİMİZ AÇ

«Uzun yaz bey, uzun yaz. Kimselere anlatamadık halimizi» diyen kısa boylu bir köylü anlatır.

«— Ben Mihmandarlı Hüseyin. Bu başı, bu yola koyduk. Kimseye anlatamadık halimizi. Kim dinler ki. İsmet Paşa aman, dedik, bize toprak. «Olur. Hemen», arkası gelmez. Menderes bize toprak, «Olur. Hemen», ses yok. Cemal Paşa bize toprak... Cemal Paşa bizim Mihmandara gelmişti, İhtilâlden hemen sonra. Köyümüze dâvet ettik. Bir acı kahvemizi sunduk. Cemal Paşaya bütün köylü yalvardık. Yaparsan sen yaparsın dedik. İsmet Paşa yapmadı Menderes yapamadı. Aman paşam elinize, ayağınıza düştük bize toprak. Cemal Paşa'dan da ses çıkmadı. Aradan yıllar geçti. Yaz bunları arkadaşım yaz. Çukurovanın ezilen köylüsü toprak istiyor»

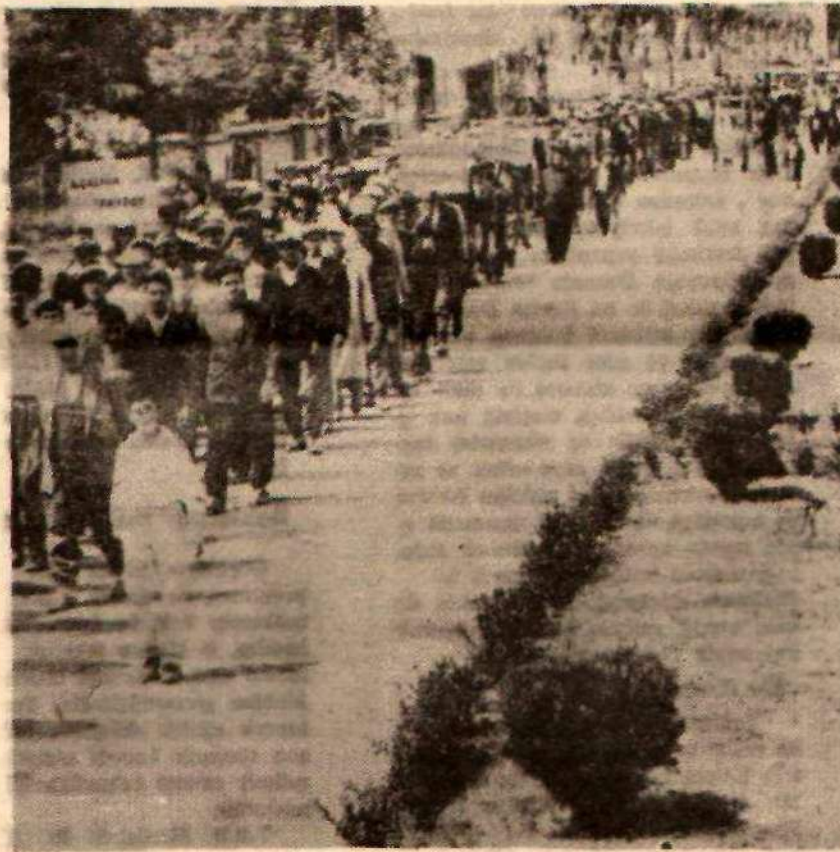
Karataşın Yemişli köyünde en aşağı 10 bin dönüm toprak var. 200 haneden fazla ev var. Fakir köylünün toprağı yok. Bu toprakların hepsini ağalar almışlar. Kendi malları gibi sürüyorlar. Kadastroyu ağalar köye sokmuyor. Ne yapıp ne edip sokmuyor. Topraksız köylü, köyde bir şey yapamayınca taşı tarağı toplayıp, şehire göç ediyor. Şehirde hamallık, amelelik yapıyor. Köyde kalan topraksız köylüyse, aç kalıyor. İş yok. Motor çıkmış. Makine çıkmış. Ağa kendi toprağını kendisi sürüyor. Kazma zamanı iki ay iş görülüyor Çapacılar 5—10 liraya sabah ezanından, gün batıncaya kadar çalışıyorlar. Ağalar, gelirseniz gelin, gelmezseniz gelmeyin, diyorlar. Topraksız köylü aç kalacak. Aç kalmamak için mecbur oluyor. Gidiyor. Sonra işin hepsi 3 ay. 8—9 ay iş yok. Topraksız köylüler 8—9 ay perişan. Hepimiz bu vatanın çocukları değil miyiz? Neden ağalar tok, köylüler aç, diyorlar.

TOPRAK İSTEYİNCE

Bu yürüyüşü düzenliyenlerden Nuri Kurtar ile konuşuyorum. Elindeki beyannameleri göstererek. Bunları köylere dağıttık. Muhtarlara verdik. Ağalara adamlarıyla haber göndermiş. Bu hareket Komünist hareketiymiş. Komünistler böyle yaparlarmış. Evet, bize Komünist dediler. Hani bir zamanlar biz milletin efendisiydik. Şimdi ne oldu? Hak istedik Komünist mi olduk? Artık anladık. Herşeyi anladık. Bizi ne sanıyorlar bu ağalar? Artık biliyoruz. Okuyoruz. İyi, kötü anlıyoruz. Kanunları soruyoruz. Anayasayı okuduk. Ağalara, beylere toprak var, fakir köylüye yok. Bun Ankaraya duyuracağız. Eğer Ankarada ağalarda olursa, Birleşmiş Milletler diye bir yer varmış, bir de onun başkanına yazarız. Anlatırız.

Köylerden gelen binlerce topraksız ovalı, Yeni İstasyon karşısındaki büyük meydanda toplanmışlar. Ellerinde dövizleri. Dâvâları. İstekleri. Şöyle bir bakıyorum dövizlere: «Ağalığa Paydos.. İstismara Paydos. Toprak Reformu çarşıya refah getirir. Memlekete huzur toprak reformuyla gelir. Büyük Atatürkün efendi köylüsü topraksız. Köye uygarlık toprakla gelir. Anayasanın 37 maddesinin uygulanmasını istiyoruz. Ve Olurmu böyle olur mu» yazılı dövizler...

Bu yürüyüşü en yetkili kişilere duyurmak için yaptık, diyorlar. Şu bereketli toprakların asıl ve gerçek sahiplerinin topraksız olduğunu anlatmak için. Bu topraksız köylülerin, başlarını sokacakları, ekip biçecekleri bir toprağı niçin olmasın? Niçin olmasın? Ne diyor Anayasamızın 37. inci maddesi «Devlet topraksız olan veya yeter toprağı bulunmıyan köylüye toprak sağlamak amacıyla gereken tedbirleri alır.» Okumuşlar. Anayasayı okumuşlar. Devletten toprak istiyorlar. Aldıkları izin ile sessiz yürüyüşlerini, kendilerine büyük Atatürkün verdiği, Ağaların, beylerin geri aldığı efendilik için yapılar.

Topraksız köylüler Adana caddelerinde
— Anayasadaki haklarını istiyorlar —

Köylü topraksız olur mu

Kurtardığı, vatanettiği topraklarüzerin Türk köylüsü topraksız sürünmekte

Adanada yürüyüş yapıp toprak isteyen köylülerin sordukları soru, toplum hayatımızın ulaştığı yeri güzel belirtiyor: «Köylü topraksız olur mu?» Demek ki köylü topraksızdır ve bu hal «kardeşin kardeşi yurması» kadar tabiata aykırıdır. Uzun yıllar sadece ideolojik bir icap demokratik bir zaruret olan toprak dağıtımı meselesi artık toplumumuzu zorlayan bir ekonomik zorunluluk halini almış bulunmaktadır.

Gerçekten, 1952 istatistiklerine göre yurdumuzdaki çiftçi ailelerinin toprak mülkiyeti yönünden durumu şöyledir:

Yüzde	**0.008'i**	**5000 dönümden fazla**
Yüzde	**0.005'i**	**4000 — 5000 dönüm arası**
Yüzde	**0.006'sı**	**3000 — 4000 dönüm arası**
Yüzde	**0.015'i**	**2000 — 3000 dönüm arası**
Yüzde	**0.049'u**	**1000 — 2000 dönüm arası**
Yüzde	**1.288'i**	**500 — 1000 dönüm arası**
Yüzde	**8.638'i**	**100 — 500 dönüm arası**
Yüzde	**5.154'ü**	**30 — 100 dönüm arası**
Yüzde	**45.00 'i**	**30 dönümden az**
Yüzde	**40 'ı**	**tamamen topraksız**

Bir hesaba göre 30 dönümlük bir arazi adam başına yılda 400—500 lira arası bir gelir sağlıyacağına göre bu, aile başına yılda 2000—2500 liralık bir gelir demektir. Şu hâlde çiftçi ailelerin yüzde 15 inin geliri yılda ortalama 2000—2500 liranın üstünde, yüzde 85 inin geliri bu rakamın altındadır.

Yüzde 91,7 fakir

Ekilebilir toprak belirli ve artması mümkün olmayan bir ölçüde olduğundan her büyük toprak sahibi bir miktar köylü ailesini topraktan tamamen veya kısmen yoksun bırakmaktadır. Prof. Aydın Yalçın «Türkiyede 20 hektardan az toprağı olan köylü fakir köylü sınıfına, 20—70 hektar arasındakiler orta halli köylü arasına, 70 hektardan daha yukarıdakiler ise zengin köylü arasına girmektedir.» diyor.. (!) Bunu doğru kabul edersek durum aşağı yukarı şu ölçülere varır:

700 dönümün üstünde yüzde 0.875 Yani zengin köylü 1 % den azdır.

200—700 dönüm arasında yüzde 7.424. Orta halli.

200 dönümün altında ve tamamen topraksız yüzde 91.720. Fakir köylü.

Rakkamların çıplak manası budur. 1952'den bu yana durumun daha da kötüleşmiş olacağını kabul zarurîdir. Çünki: Türkiyede ekilen topraklar 1952'de yüzde 22.3 iken; 1960'ta yüzde 29.9'a çıkmış, yani yüzde 7.6 artmıştır!)

Buna mukabil Köy nüfusu:
1952'de 17.014.000 iken
1960'ta 19.845.000 olmuş, yani yüzde 16.6 çoğalmıştır. (3)

Bu devrede bir toprak dağıtımı yapılmadığına, tersine, enflâsyonist eğilimler ve makineli tarım temerküzünü arttırmış bulunacağına göre yurdumuzda toprak mülkiyetinin dağılımının tamamen adaletsiz ve mantıksız olduğu sonucuna varılabilir. Kurtardığı, vatan ettiği topraklar üzerinde Türk köylüsü topraksız ve nasipsiz, sürünmekte ve toprak ihtiyacıyla kıvranmaktadır.

«Müktesep hak» mazereti

Eski bir halk şiiri, belki bir Bektaşı nefesi, şöyle diyordu:

Şeriatta o senindir, bu benim;
Tarikatte hem senindir, hem benim;
Hakikatte ne senindir, ne benim.

Bugünkü Türkiyede «filiyatta» olan ise Bektaşinin aklının alamıyacağı derecelere ulaşmış. «o senindir, bu benim» esasını bile bir yana iten toprak ağaları ekilebilir toprağın büyük kısmını ellerine geçirmişlerdir.

Bugüne kadar kurulan bütün düzenler ve yürürlüğe konan bütün anayasalar «müktesep hak» mazereti altında ağaların ekonomik hâkimiyetinin devamını sağlamışlar, toprak mülkiyetini bir Anayasa konusu yapmaya girişmemişlerdir.

İmparatorluk devrinin ilk ana yasası, 1293 Kanunu Esasisi, 21 inci maddesinde «Herkes usulen mutasarrıf olduğu mal ve mülkten emindir. Menafii umumiye için lüzumu sabit olmadıkça ve kanunu mucibince değer bahası verilmedikçe kimsenin tasarrufunda olan mülk alınamaz.» derken padişahların keyfi müsaderelerine karşı mülk sahiplerine bir teminat sağlar gibi idi. Toprak mülkiyeti yeniden gözden geçirilmeden, ve bir toprak dağıtımı yapılmadan yürürlüğe konulan 1274 tarihli Arazi Kanununun tanıdığı toprak mülkiyeti bu suretle Anayasa himayesine girmiş ve bir müktesep hak olmuş oluyordu. İmparatorluğun zaafı sonucu mirî toprakları ele geçiren ağalar bu suretle durumlarını meşrulaştırmış bulunuyorlardı. Feodal — teokratik sultan'a karşı, güya, ferdî mülkiyet hakkını koruma gayesile hareket eden Mithat Paşa Kanunu Esasisi de aslında, düpedüz, maskeli bir feodal mülkiyetin devamına ve himayesine yaramış oluyordu.

1908 Kanunu Esasisi, daha doğrusu «7 Zilhicce 1293 tarihli Kanunu Esasinin Bazı Mevaddı Muadelesine Dair Kanun» bu maddeye dokunmamış, anlaşılan toprak gibi adi ve ufak tefek işlerle uğraşmayı meşrutiyet devrimini yapanların şanına aykırı bulmuştur. Bununla beraber 118. inci maddesi ile bu Kanun Esasi «Elyevm düsturulamel bulunan nizamet ve teamül ve adât ileride vazolunacak kavanin ve nizamat ile tâdil veya ilga olunmadıkça meriyül icra olacaktır. Kavanin ve nizamatın tanzıminde muamelâtı nasa erfak ve intiyacatı zamana evkaf ahkâmı fıkhiye ve hukukiye ile adab ve muamelât esas ittihaz kılınacaktır.» demek suretiyle mevcut imtiyazlı ve gayrı meşru durumun meşruluğunu tanımakta devam etmiş, ezilmiş köylünün toprak ihtiyacıyla ilgilenmemiştir.

Ilk resmî belge

Toprak meselesini konu edinen ilk resmî belge, B.M.Meclisi Reisi Mustafa Kemal inizasını taşıyan, 13 Eylül 1336 (1920) tarihli ilk Vekiller Heyeti Programı olsa gerektir. Bu programın «Maksat ve Meslek» bölümünde 3. üncü bentte aynen:

«T.B.M. Meclisi hükûmeti halkın maruz bulunduğu avamili sefaleti izale ile esbab ve vesaiti saadet ve refahını temin etmeği umdei esasiye ve binaenaleyh TOPRAK, maarif adliye, maliye, iktisad ve alel umum içtimai mesailde asrın icabına ve halkın hakiki ihtiyacına göre muktazi teceddüdat ve tesisatı vücuda getirmeyi başlıca vazife addeder.»

demek suretile halkın maruz bulunduğu sefalet âmillerinden ilk akla gelenin toprak meselesi olduğunu, halkın saadet ve refahını temin etmek için, diğer meselelerle birlikte, Toprak meselesinin de «asrın icabına ve halkın hakiki ihtiyacına göre» gerekli yeniliklerle birlikte hallini başlıca vazife bildiğini yurda ve dünyaya açıklamıştır.

«Ancak T.B.M.M. hük[illegible] gaye ve maksatlarını temin iç[illegible] cümle mesai ve icraatında millet ve memleketin maruz bulunduğu fiilî tecavüzat ve ifsadata karşı milletin vahdet ve tesanüdünü halele ve müdafaa ve mücahade kuvvet ve kudretini nakiseye uğratmaktan ehemmiyetle tevakki eder.»

Yani, derebeylerin ve ağaların o tarihte elde bulundurdukları büyük nüfuz karşısında Milli Kurtuluş Savaşı'nın ilk mesele olduğu hatırlatılarak — ve toprak meselesinin derebeylik kalıntılarını düşman saflarına atacağı kabul edilerek — bu işin sonraya bırakılacağı anlatılmıştı. Nitekim hükûmet programında bu ve benzeri sorunlara hiç temas edilmemiştir. Yani, topraksız ve küçük toprak sahibi köylünün ne bahasına olursa olsun Vatana ihanet etmeyeceği, düşmanla işbirliği yapmıyacağı, buna mukabil feodal unsurların ve büyük toprak sahiplerinin çıkarlarının zedeleneceğini hissedince derhâl düşmanla işbirliğine girişecekleri tabiî bulunmuştur. Vatanperver unsur, diğer reform alanlarıyla birlikte, toprak meselesini de geleceğe bırakmaya dâvet olunmuştur.

Bu programı takip ve teyid eden 21 Teşrinievvel 1920 tarihli T.B.M.M. Beyannamesi bu programı, bir de sosyal kardeşlik ve yardımlaşma ilkesini ekleyerek daha kuvvetlendirmiş daha çağdaş bir islahata çalışması vadetmiştir:

«... T.B.M. Meclisi, halkın öteden beri maruz bulunduğu sefalet sebeplerini «yeni vesait ve teşkilât ile kaldırarak yerine refah ve saadet ikame «etmeği başlıca hedef addeder Binanaleyh TOPRAK, maarif, adliye, maliye, «iktisat ve evkaf işlerinde ve diğer mesailde İÇTİMAİ UHUVVET ve TEAVÜN»ü hâkim kılarak, halkın ihtiyacına göre teceddüdat ve tesisatı vücuda «getirmeğe çalışacaktır...»

Beklenen müsait zaman

Görülüyor ki ne ilk hükûmet programı, ne de ilk T.B.M. Meclisi müktesep hak ve benzer safsatalara kapılıp, o tarihte mevcut, dejenere feodal düzeni devam ettirme taahhüdüne girmemişlerdir. Tam tersine toprak ağalığı düzenine, halk lehine son vermeğe kararlı olduklarını ve müsait zaman beklediklerini ilân etmişlerdir.

T.B.B. Meclisinin 20 Kânunsani 1332 (1921) tarihli ilk Teşkilâtı Esasiye Kanununda, 1876 Kânunu Esasinın 21 inci maddesine benzer bir hüküm yoktur. Yani 1876 da konan ve 1908 de devam ettirilen, «müktesep hakları himaye «mazereti altında» feodal mülkiyet düzenini sürdürme endişesi bu savaş anayasasında yer bulmamıştır. Zira savaşçılar toprak meselesini halka saadet ve refah getirecek, asrın icabına uygun, halkın hakiki ihtiyacına ve içtimai uhuvvet ve teavün esasına göre çözümlemeyi düşünmektedirler. O tarihte yürürlükte bulunan 1876 Kanunu Esasise «Herkes usulen mutasarrıf bulunduğu mal ve mülkten emindır.» hükmü ile buna engeldir. Birinci Büyük Millet Meclisi bu maddeyi Anayasasına almamıştır. Fakat bunun yerine köylünün toprak mülkiyetini temin esasını da, yukarıda belirtilen gerekçeyle olsa gerek, koymamıştır.

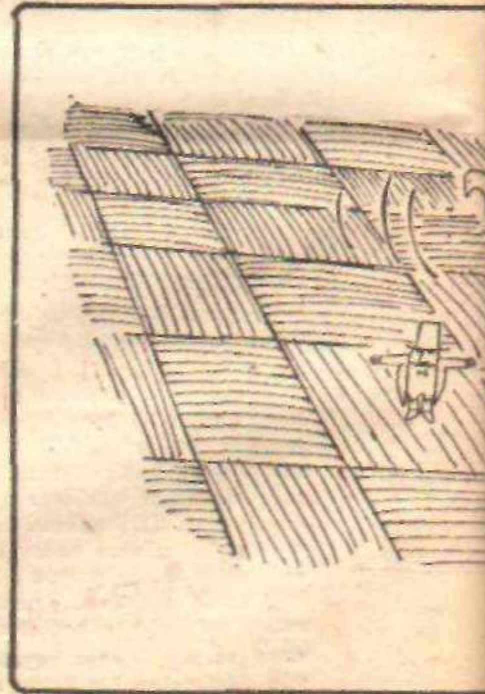
1908 Kanun Esasisinin muamelâta ait 118. inci maddesinin hemen aynen alınması da gösteriyor ki mevcut nizamı muhafaza gayesini güden 21 inci maddenin alınmamış olması bir tesadüf veya ihmâl sonucu değildir.

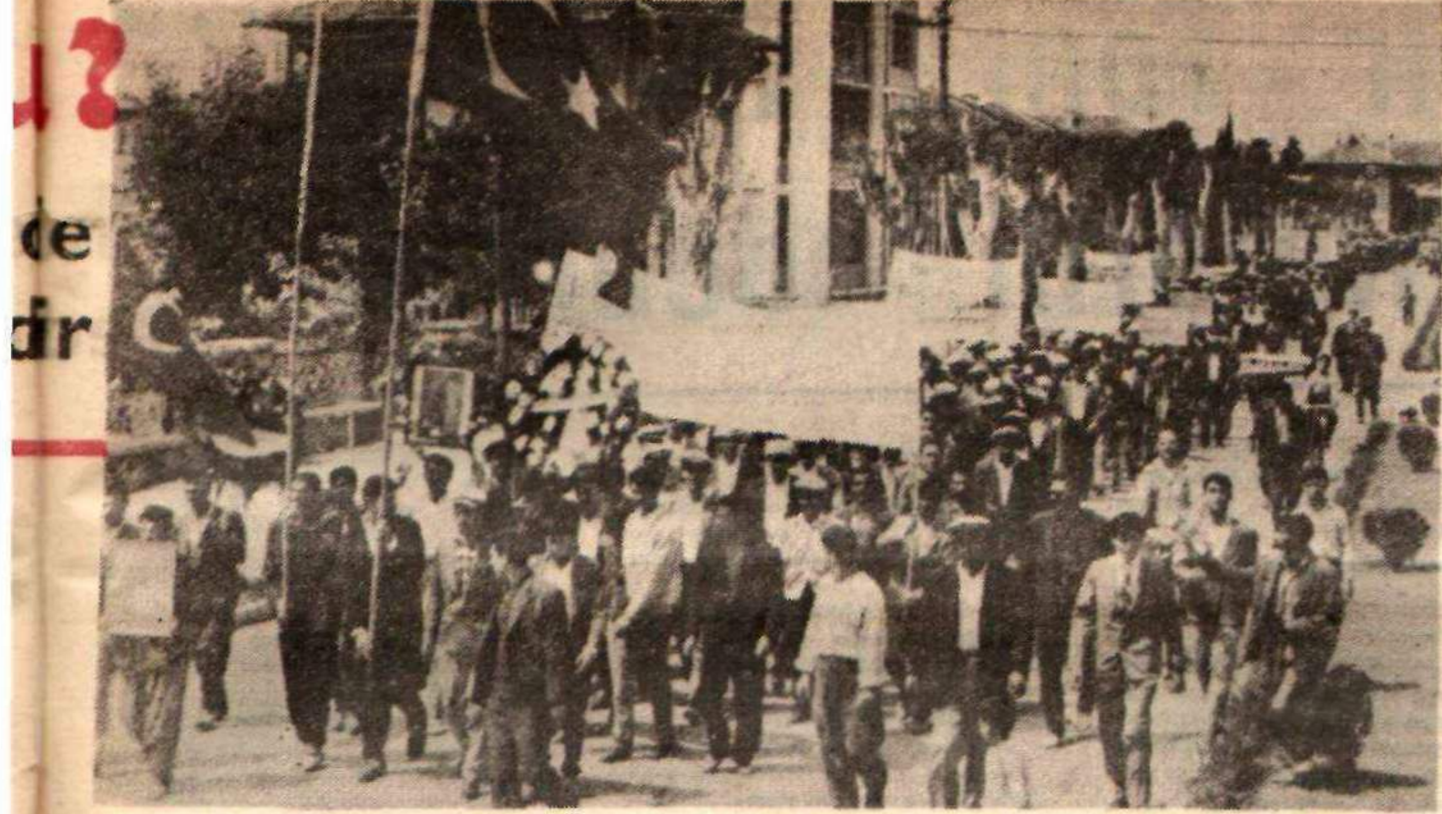
Buna rağmen, zaferden sonra dahi, toprak meselesine «asrın icabatına, halkın hakiki ihtiyacına, içtimaî uhuvvet ve teavün esasına» uygun bir şekilde dokunulmamıştır.

«Türkiye Büyük Millet Meclisinin Hukuku Hâkimiyet» ve Hükümranının Mümessili Hakikisi Olduğuna Dair» ve Osmanlı Saltanatını mülga addeden 1—2 Teşrinisani 1338 (1922) tarihli Umumî Heyet Kararının bir yerinde «... Millet, şahsî hükümranlık ve saray halkı ve etrafının sefahatı esası üzerine müesses bir saltanat yerine asıl halk kitlesinin ve köylünün hukukunu himaye ve saadetini tekeffül eden bir halk hükûmeti idaresi tesis ve vaz etmiştir...» denmekte ise de, muşahhas bir şekilde toprak meselesinden bahsedilmemektedir.

20 Nisan 1340 (1924) tarihli Teşki-

Erdoğan

Kurtardıkları vatan topraklarında ekip biçecek bir karışları olmayan çukurovalılar

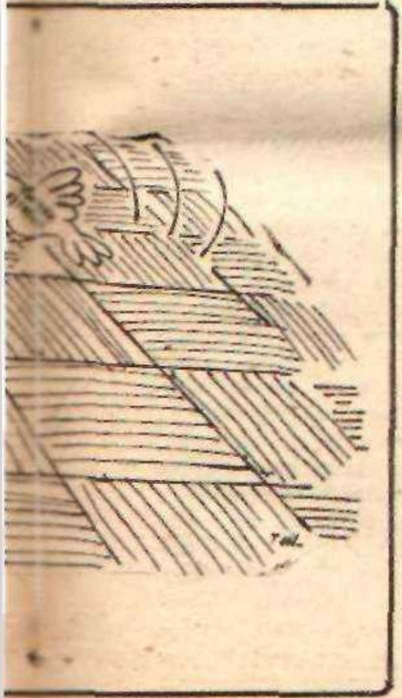
...Esasiye Kanununda da mevcut ...bir emrivaki kabul eden bir ...mevcut olmamakla beraber ...ün toprak mülkiyeti hakkını ...ve devlete bu mülkiyeti sağla... ödevini yükleyen bir hüküm de ...yolur.

Buna mukabil 70. inci madde «te...lik ve tasarruf» hakkını mutlak ...ada tanımak 74 üncü madde sa...tanın keyfi müsaderelerini önleme ...sini güden hükmün aynını yeni... tesis etmek suretile eski anaya...ya dönüş eğilimini hissettirmekte ...dir.

Bu konuda evvelce daha etraflı ...ettiğimiz bir izah şeklini burada ...ca tekrarlıyalım: Askerî zafer ü...zerine gayrimüslim unsurlar mağ...lup ordularla birlikte kaçıp gitmişler

...BAŞAR

...di. En verimli topraklar onların elin...de olduğu, yerli nüfus ta ancak on ...milyon civarında bulunduğu için taz...yik edici bir topraksızlık yoktu. Bu ...mesele haline gelmemişti bu konu. ...Daha sonra Lozan Anlaşmasıyla yapı...lan mübadele hem boş kalan toprak ...ölçüsünü arttırdı, hem de duruma ...yet verdi. Bir taraftan ...Güney—Doğuda o zamanda Kürt de...rebeylerini mütemadiyen kışkırtan İn...giliz entrikalarına karşı temkinli bu...lunmak zaruretiyle feodal unsurlar ...kırılmamak istenmiş olmalıdır. Bu se...

beplerle toprak meselesi bir kenara bırakıldı.

Kanunî temel

Ve 1926 yılında kabul olunan «Türk Kanunu Medenisi» ve bilhassa «Kanunu Medeninin Sureti Mer'iyet ve Şekli Tatbiki Hakkında Kanun» ile eski nizamın bütün müktesep hak ve imtiyazları aynen kabul edildi.

Hiçbir haklı ve kanuni kaynağı olmayan, derebeylik devri hatırası feodal toprak mülkiyeti, bu suretle meşrulaşmış ve batıda burjuva mülkiyetinin tabi olduğu kaidelere mevzu teşkil etmişti. Yalnız batıda, bilhassa toprak konusunda, burjuva mülkiyeti daima toprak reformlarını takip etmişti. Bu sebeple feodal karakterden uzaktı. Veraset, bölge nüfuzu, toprak köleliği ile birlikte değildi ve bilhassa büyük köylü yığınlarının topraktan yoksunluğu bahasına sağlamış değildi. Bizde ise feodal mülkiyetin bütün unsurları yaşıyordu. Ağalar ekonominin tarım sektörüne hâkimoldular. Banka kredileri ve teknik tarım usulleri hep onların hesabına işledi. Feodal bir bünyeye kapitalist ekonominin aşılanmasının kanuni temeli bu oldu.

Fakat hayat ilerliyor

Bu devreden sonra toprak meselesi âdeta tamamen bir kenara bırakılmıştı. Fakat hayat, ilerliyordu. Nüfus artmış ve topraksızlık kendini hissettirmeye başlamıştı. Millî mücadeleyi takip eden yıllarda on milyon civarında dolaşan nüfus 1927 de 13.648.270,1935 yılında 16.158.018 olmuştu. Ekilebilir toprak ise bu nisbetleri takip edebilmekten çok uzaktı.

Atatürk'ün 1 Kasım 1936 tarihindeki Meclis açış nutkunda şu çok ilgi çekici satırları buluyoruz:

«Toprak kanununun bir neticeye varmasını Kamutayın yüksek himmetinden beklerim. HER TÜRK ÇİFTÇİ AİLESİNİN, GEÇİNECEĞİ VE ÇALIŞACAĞI TOPRAĞA MALİK OLMASI BEHEMEHAL LÂZIMDIR. Vatanın sağlam temeli ve imarı bu esastadır. Bundan fazla olarak büyük araziyi modern vasıtalarla işletip fazla istihsal temin edilmesini teşvik etmek isteriz.»

Son cümlenin müesses büyük toprak sahipliği rejimi lehinde kullanılmasını önlemek ister gibi, 1 Kasım 1937 de bu konudaki sözleri şöyle oluyor:

«Bir defa memlekette topraksız çifçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çifçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünemez bir mahiyet alması. Büyük çifçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak lâzımdır.»

Atatürk'ün bu işareti üzerine olsa gerek, Teşkilâtı Esasiye Kanununun 74. üncü maddesi 13 Şubat 1937 tarihli 3115 sayılı kanunla değiştirilmiş ve «Çifçiyi toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlâk olunacak arazi ve ormanların istimlâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti mahsus kanunlarla tayin olunur.» hükmü ilâve edilmiştir.

Fakat görüldüğü gibi bu hüküm nihayet bir hususî kanun çıkarılması ve çifçiye toprak dağıtılması sınırları *içinde kalmış, meseleyi ataletçi* bi...çülerini biraz aşan bir derecede mütalâa etmiştir. Toplumda esaslı bir değişiklik derpiş etmeyen bu tutum ağaların toplum içindeki kuvveti karşısında yenilmeye mahkûmdu.

1945 Toprak Kanunu ve...

1945 Toprak Kanunu üzerinde çok konuşulmuş, yazılmıştır. Biz burada ona dokunmak istemiyoruz. Fakat 1950 de CHP. nin uğradığı feci yenilgiyi Atatürk ilkelerinden uzaklaşmaya bağlıyanların haklı olduklarını gösteren bir noktayı ışığa çıkarmak istiyoruz.

Hilmi Uran «Hatıralar»ında (Sah 422) 1945 tarihli «Çifçiyi Topraklandırma Kanunu» için şöyle diyor:

«Kanun meclisten çıktıktan sonra da Halk Partisi aleyhtarları bunu silâh olarak ele almışlar ve hükümetin bu kanunla büyük arazi sahipleri elinden bir kısım araziyi almak istediği yolunda geniş propagandalar yaparak büyük arazi sahiplerini yer yer aleyhimizde kazanmışlardır. Halbuki yurdumuzda, hiç sahipli araziye dokunmaya lüzum kalmaksızın da topraksız vatandaşlara dağıtılabilecek heryerde birçok arazi vardır. Öte taraftan büyük arazi sahiplerinden sahip bulundukları araziyi verimli surette işletmeyenleri, topraklarını fenni şekilde işletmeye mecbur edecek çok daha başka tedbirler mevcuttur. Bunlar bilinen şeyler olduğu halde büyük arazi sahipleri elinden, icabında topraklarından bir kısmının istimlâk edilerek alınacağı şeklinde kanuna bir hüküm koymak büyük arazi sahiplerini aleyhimize çevirmiş ve yurtta devamlı bir huzursuzluk yaratmıştı. Kanaatım odur ki, biz bu kanunda hiçbir ciddî lüzum yok iken sadece bir üzüntü olarak ortalıkta, işte biz de bir toprak rejimine gidiyoruz zannını ve *endişesini uyandırdık ve hiçbir fay*dasını görmeyerek onun da sadece zararını çektik, durduk.»

Dünya tarihinin Türkiye geçiminin ...ve yurt gerçeklerinin bu kadar farkında olan bu zat, büyük toprakları sınırlandırmak ve her çifçi ailesini toprak sahibi etmek suretile sağlam bir iktisadî ve sosyal rejim temeli kurmaya çalışan, Atatürk'ün partisinde Genel Sekreterdi. Bu sıfatla seçim idare etti. Büyük toprak sahiplerinin kaybettiğine üzülüyor. Seçimleri ka*zandırması bir harika olurdu* Besbelli. Bu zatın anlattıklarından bizce bir netice çıkarmak mümkün: Büyük toprak sahipleri ile girişilecek reform mücadelesinde ciddî ve gayeye sadık hareket etmek zaruridir. Hem vuracağınızı hissettirir, hem onu memleket kaderinin *tayin edici* faktörü olarak bırakırsanız sonuç 1946 ve 1950'dekinden farklı olamaz. Gevşek tükürüğün zararı yalnız sakala.

Anayasa büyük toprak mülkiyeti tanımıyor

Atatürk'ün toprak konusundaki açık ve doğru görüşlerini yürürlüğe koymak ta ancak 27 Mayıs'tan sonra mümkün oldu. Baştan itibaren ferdî mülkiyet, topraksız ve yeter toprağı bulunmayan çifçinin toprağa kavuşturulması, toprağın verimli olarak işletilmesi ve kooperatifçilik esasları üzerinde duran asker—sivil devrimciler bu ilkeleri Anayasa'ya geçirmeğe muvaffak oldular. Şimdi durum şudur: Anayasa toprak mülkiyetini genel olarak mülkiyetten ayrı düşünmüş, ayrı düzenlemiştir.

1961 Anayasası bu bakımdan bütün diğer anayasalarımızdan farklı bir nitelik taşıyor. Büyük toprak sahiplerinin durumunu müktesep telâkki etmemekle kalmıyor, bunun karşısına bütün çiftçi ailelerinin geçinebilecekleri kadar toprak sahibi olmak hakkını koyuyor ve bu maksatla toprak parçalarının azami büyüklüğünün tayin edilebilmesine imkân veriyor. Bu «vatanın sağlam temeli ve imarı»nın esasıdır. Yeni Anayasa büyük toprak mülkiyetini tanımıyor.

Yani «Şeriatta o senindir bu benim» esası ancak şimdi yürürlüğe girebilecektir. Bütün Atatürkçülerin, «kara çarşaf ve eski harflerle mücadele edenlerden toplumcu aydınlara kadar» bütün ilericilerin bu çok önemli anayasa nizamının *gerçekleşmesi için savaşa katılması* lâzımdır. Bunun için de önce kendimizi toprak meselesinin halli zaruretine inandırmamız gerekir.

Anayasa, bir nizam getirmiştir. Bu ilerde gerçekleşebilecek bir program, bir vaad değil, kendi başına *bir düzendir. Bu düzen özel* kişiler ve ticari gayeli şirketler elinde büyük toprak mülkiyetinin bulunmasını mümkün kılmıyor. Köylünün de tamamen toprağa kavuşturulmasını emrediyor.

Anayasanın getirdiği nizamın sağladığı yenilikler için bize düşeni yapmazsak, kimseden şikâyet etmeğe hakkımız kalmaz.

«Asrın icabatına ve halkın hakiki ihtiyacına uygun, içtimaî uhuvvet ve teavün» esaslarına göre bir toprak teşkilâtı vaad etmekten 1920 Meclisi korkmamıştı. Bakalım hem de 1961 Anayasası ile mücehhez 1963 Meclisi ne yapacak?

(1) YARIN Dergisi, Sayı: 1, Sayfa: 22

(2) Kalkınma Plânı, Birinci Beş Yıl. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı Sah. 26, Tablo 20

(3) Kalkınma Plânı, Sah. 12, Tablo.5

Gerçek bir "Toprak Reformu" ve "Ziraî Reform" edebiyatı

Uzun yıllar değil; İkinci Dünya savaşının hemen öncesine kadar «toprak reformu» sözünün bile yasak olduğu memleketlerde, bugün herkes bu reformun uygulanma şartlarını tartışıyor. Ve memleketlerdeki hükûmetler; köylülere toprak vaadediyor, komisyonlar kuruyor, tasarılar hazırlıyorlar. Gene bu konu üzerine konferanslar veriliyor, yabancı uzmanlara raporlar hazırlattırılıyor...»

Ne olmuştur? Bu değişikliğin sebebi nedir?

Bu değişikliğin sebebi: geniş köylü kütlelerinin artan baskıları ve istekleri karşısında; tutucu, statükocu, hâkim çevrelerin; toprak reformu gerçeğini büsbütün inkâr etmek yolunu bırakıp, bu reform anlayışına başka bir anlam kazandırmak çabasıdır. Bilhassa, ikinci Dünya savaşından sonra bu çaba, dar ve bölgesel sınırları aşarak *milletlerarası geniş teşkilâtlar* tarafından yürütülmeğe başlanmıştır. Bütün az gelişmiş memleketler, kendilerince toprak reformunun ne olduğunu ve nasıl yapılması gerektiğini anlatmağa ve inandırmağa çalışan milletlerarası büyük uzmanların uğrak yeri olmuştur. Bu hayırseverlerin başında; Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtının (FAO) bazı uzmanları gelmektedir. Bu teşkilâtın daha 1951 de Romada yaptığı 6. dönem toplantısında Amerika delegesi Clifford R. Hope, bir toprak reformundan ne anlaşılması gerektiğini bakın şöyle anlatıyor:

«Toprak reformu anlayışımızın sadece büyük mülkiyetleri parçalamaktan daha fazla bir şey haline geldiğinin açık olarak anlaşılmasını isterim. Bizim toprak reformu anlayışımız hâlen toprağı işleyen insanın durumunu düzeltecek bir seri tedbirlerdir. *Onun işlediği toprağa sahip olması* anlayışın önemli bir kısmıdır, fakat bununla aynı önemde diğer kısımlar vardır: toprak satın almak için makul vade ile kredi ve tarımsal istihsal ve tarımsal hayatın ıslahı için gerekli kolaylıkların sağlanması; iyi bir gelir için tarımsal ürünlerin pazarlanmasında kolaylıklar; çok ağır olmayan tarımsal vergiler, tarımsal istihsal ve yaşayış için teknik ıslahat bilgisinin öğretilmesi gereği ve elektrik kuvvetinin kullanılması gibi bunlara benzer öbür tedbirler. Toprak reformu anlayışımızın bu en önemli kısımlarının uygulanması için en iyi yollardan birinin üyeleri tarafından kontrol edilen gerçek *kooperatiflerin teşviki olduğunu* hissediyorum»

Amerikan uzmanın bu sözlerine bakılırsa; «büyük mülklerin taksimine dayanan toprak reformu anlayışı; eski ve köhne bir metod olarak terkedilmiş bulunuyor. Bunun yerini tarımsal istihsalin arttırılması yolunda alınan bir seri teknik, mali, pazarlama gibi «tedbirler» almış bulunuyor.

Bu ve buna benzer «tedbir ve tavsiyeler» i Jacoby tarafından hazırlanan FAO broşüründe de bulmak mümkün. Jacoby şöyle diyor:

«Toprak reformu, toprak mülkiyet düzenini ıslah etmek için girişilmiş her türlü teşkilâtlı harekettir. Gayrimenkul hukukunun ıslahı, işletme tapulaştırılması, kiracı müstahsilin durumunun ıslahı ve mülkiyet hakkının intikali ile büyük mülklerin parçalanması (toprak dağıtımı) *Bununla beraber toprak reformu* tam tesirini ancak ekonomik ve sosyal alanlardaki öbür ıslahatlarla, kredi kolaylığı, pazarlama, vergileme ve eğitim gibi tedbirlerle, birlikte alınırsa gösterebilir.»

Alınan bilgi satılır

Milletlerarası otoritelerin bu aydınlatmasından sonra; bizde de en büyük uzmanlardan, siyaset adamları ve gazete yazarlarına kadar toprak reformunun anlam ve uygulanmasında uzun yorumlar yapılmaya başlanmıştır. Önce toprak reformu terimi «dar anlamda» ve «geniş anlamda» olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Sonra bu geniş anlamda toprak reformuna «ziraî reform» adı verilmiştir. Şimdi her taraftan «biz toprak reformu değil, *ziraî reform istiyoruz»* sesleri işitilmektedir. Bunun anlamı nedir? Toprak reformu uzmanı Reşat Aktan «geniş mânasiyle arazi reformu, toprakla o toprağı işleyen kimse arasındaki münasebetleri ıslah etmek gayesiyle devlet tarafından alınacak her türlü tedbirleri ve yapılacak icraatı ifade *etmektedir» diyerek yukarıdaki tanımlamalara* katılıyor. Ve bunun gerçekleşmesi için bir seri tedbirleri FAO raporlarına uygun olarak sıralıyor: Büyük arazilerin parçalanması, absentee arazi mülkiyetinin ilgası ve meni, kiracılık ve ortakçılığın azaltılması, devlet arazisinin dağıtılması, plânlı yerleştirmeler yapılması, arazi mülklerinin konsolide edilmesi, kendi kendine yeten ziraat işletmelerinin yaratılmış ve idamesi, ziraî kiracılık şartlarının ıslahı, kadastro ve tapu işlerinin tanzimi, ziraî kredi, vergileme, *işçiler ve marketing şartlarının ıslahı..*

Suat AKSOY

«Ağalara dokunmayın»

Şimdi bu anlamda bir toprak reformunun en hararetli savunucuları *arasında memlekette kimlerin bulunduğunu* görmekte fayda vardır. Son Adalet Partisi Genel Kongresinde bu Partinin Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala partisinin bu konudaki görüşünü şöyle açıklıyor:

«Memleketin ziraat dâvalarında ve sosyal adalet mevzuunda topraksız vatandaşa toprak vererek ziraat dâvalarının hallinin mümkün olacağına inanmıyoruz. Bu mânada toprak reformu ancak palyatif bir görüştür. AP olarak toprak reformu değil, ziraî reform istiyoruz».

A.P. nin pek meşhur sözcüsü Gökhan Evliyaoğlu ise Çukurova ağalariyle yaptığı görüşmelerden döndükten sonra «Toprak reformuna karşı ziraî reform» başlığı altında şunları yazıyor:

«Toprak reformu üzerine fikir ve siyaset alanına sürülen ve sosyal cenahdan gelen teklif ve temenniler toprakla uğraşan her vatandaşı (yani ağaları) üzmekte ve aklı başında her toprak çocuğu, toprağın bereketini ve işlenme imkânlarını yok edici bir toprak reformu yerine, bir ziraî reformu tercih etmektedir. Kimse, toprağın traktörden (ağadan) alınıp karasabana (köylüye) verilmesine razı değildir. Bilâkis toprağın gücünü ve toprak çocuklarının refahını arttıracak hür memleketler tedbirlerini arzu etmektedir».

Gene AP. nin nazariyecilerinden M. Zeki Sofuoğlu toprak reformu yerine ziraî reform tâbirinin kullanılmasını tebrik ettikten sonra «Toprak sız çiftçi ailelerinin mevcudiyetinin tek sebebi, devlet veya Evkaf elindeki topraklar veya «toprak ağalarının elindeki fazla topraklar» değildir» dedikten sonra toprak reformu edebiyatçılarına şu ihtarda bulunuyor: « Türkiyede ne zannedildiği kadar, derebeyi denilebilecek, toprak ağası vardır, ne de ekilebilir olduğu halde ekilmeyen öyle fazla arazi mevcuttur». «Bu gibiler gafildirler». Şu halde yapılacak iş «mücerret ve dar mânâlı toprak reformunun meselelerimizi halle kifayet etmiyeceğini anlamak ve çok daha geniş ölçüde, çeşitli maksatlar gerçekleştirmeye medar olabilecek bir ziraî reform programı ihzar eylemektir.» Bundan sonra Sofuoğlu böyle bir ziraî reform programının esaslarını anlatmak üzere miras, büyük ve rantabl işletmeler, ıslah, erozyon, sulama, tohum kredi, eğitim v.s. «edebiyatına» geçiyor.

Bu işte bir iş var

İnsan bunları okurken Batılı siyaset adamının başına gelen bir olayı hatırlıyor. Hatip kürsüye çıkıp konuşmaya başlayınca bir de bakıyor ki en gerici takım kendisini hararetle alkışlamakta. Derhal sözünü keserek kendi kendine soruyor: «Acaba ben ne aptallık ettim? Ne söyledim de bunlar beni böyle destekliyorlar?»

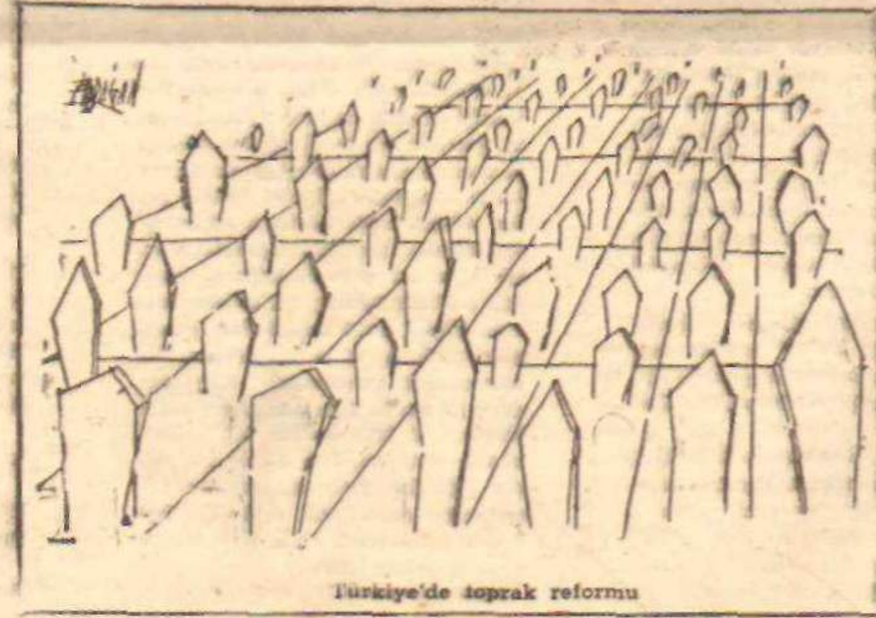
Şimdi bizde de ziraî reform sözünü edenlerin, AP nin başındaki sömürü cü takımın bu tutumları üzerinde düşünmeleri gerekmez mi? Eğer AP ve Gökhan takımı ziraî reformu savunuyorsa bunun bir anlamı olmak ge rektir.

Bunun anlamı köklü bir toprak reformunun ziraî reform adı altında ar kaya alınması ve bu yolla toprak a ğalarının daha fazla kalkınmasıdır. Sulama, gübre, kredi «edebiyatı» altın da neler yattığı on yıllık DP. iktida rı zamanında görülmüştür. Nitekim büyük toprak ağalarının bir teşekkülü olan «Türkiye Çiftçi teşekkülleri Fe derasyonu» yapılması icap eden zira reformun «memleket ziraatinde pro düktiviteyi, rantabiliteyi ve metodlar daki rasyonelliği yükseltmek ve böy lelikle bol, ucuz maliyetli ve kalitel mahsul yetiştirmek ve bu mahsulle rin en müsait şartlarla değerlendiril *mesini* gerçekleştirmek gayesine ma tuf» olması gerektiğini söylüyor. Bu maksatla memleket ziraî politikasın tesbit etmek, prodüktivite ve rantabi liteyi yükseltmek, toprağın iyi işlen mesini ve muhafaza edilmesini sağla mak, iyi tohumluk, uygun gübre v yerinde teknik sulama yapılmasın temin etmek, ekipman ve finansman *sağlamak, mülkiyet emniyeti*, ziraî a sayiş, kadastro, ziraî sigorta gibi tedbirleri almak, prodüktif ve rantab işletmeler kurmak v.s. gerektir... Böylece artan prodüktivite, sulama gübreleme... Sayesinde toprak ağalar artan tarımsal ürünlerin nimetlerin den lâyıkiyle faydalanmak imkânın bulabileceklerdir.

Gerçeği bilmek gerek

«Bütün bu «ziraî reform» edebi yatı altında neler yatmakta olduğu nun artık açıkça bilinmesi gerektir. Böylece tarımdaki gelişme ağır ve sı kıntılı halini devam ettirecek top rak ağaları böyle bir gelişmenin ni metlerinden azami derecede faydala nırken toprağı bizzat işleyen ortakç ve *kiracıların durumu daha da fena* laşacaktır. Bu karıştırmalardan mu galâtalardan maksat bir toprak re formunun esasını teşkil eden köylü nün işlediği toprağın sahibi olmas kuralına uygun olarak geniş özel mü kiyetin kamulaştırılıp, topraksız çift çiye dağıtılmasını küçümsemek v bunun önemini gizlemektir. Oysa *memleketimizde* bir toprak reformu na esas olması gereken, Anayasanın da öngördüğü gibi, tarım toprakla rının azami genişliğini gösterip, s nırlandırmak ve bunun üstünde ka lan toprakların kamulaştırılarak top raksız veya az topraklı çiftçiye inti kalini sağlamaktır.

Bu esas tedbiri gerçekleşmesi u zun zaman ve yatırımlara bağlı tek nik tedbirlerle bir tutmak toprak re formunu Yunan takvimlerine gönder mek anlamını taşır. Rantabilite pro düktivite, sulama, gübreleme iyi to hum v. b. *işler teknik terakkinin ta* bii bir icabıdır ve zaman içinde dur madan gelişerek uygulanacak tedbi lerdir. Oysa köklü bir toprak refor mu sonucu en kısa zamanda alınacak bir reform hareketidir. Bu da mem leketteki toprak ağalığı müessesesinin ekonomik bakımdan tasfiyesini gere tirmektedir. Tarım kesiminde büyük mülklerin parçalanarak küçük çiftç ye verilmesiyle yeni bir gelir dağılı mının sağlanmasını gerçekleştirmek tir. Mesele bu açıdan ele alınınca yanılmak ihtimali ortadan kalkar v bir toprak reformunun amacı açık olarak meydana çıkar

Türkiye'de toprak reformu

Avusturya sosyal hayatında İşçiler büyük bir rol oynuyorlar

Roportaj : İbrahim GÜZELCE

Basın Teknisyenleri Sendikası Başkanı İbrahim Güzelce, bundan bir süre önce Avusturya Basın ve Kâğıt Sanayii İşçileri Sendikası tarafından; basın işçileri ve sendikacılık konusunda incelemelerde bulunmak için Avusturya'ya dâvet edildi. İşçiler arasında gerçek bu sendikacı olarak tanınan İbrahim Güzelce; sendika Başkanı Arnold Steiger ile yaptığı bir roportajı Sosyal Adalet'e gönderdi. İşçilerin Avusturya sosyal hayatındaki rolü ve önemini belirten bu konuşmayı sunuyoruz.

Yedi milyonluk Avusturya'da sosyal hayat ilgiyle izlenecek bir özelliğe sahip. Toplumun belkemiğini teşkil eden halk ve emekçi kütleler çeşitli kurumlar aracılığı ile eğitilmekte ve bu konuda sendikalar (ÖGB) ve İşçi Odaları (AK) olağanüstü bir gayret sarfetmektedir.

Avusturya'da bulunduğum süre için de insanların mutluluğu uğruna harcanan çeşitli gayretlerin sadece sendikalarla ilgili yüzüne ışık tutmak istedim. Bunun için de basın ve kâğıt sanayii işçileri sendikası başkanı meslekdaşım Arnold Steiger ile konuşup, gerçekleri onun dilinden yansıtmayı uygun buldum.

Türk işçi ve sendikacıları ile emekten yana aydınlara yararlı olacağını sandığım cevapları yorum yapmaksızın not ettim.

İŞÇİNİN YETİŞMESİ

SORU — Avusturyadaki Kâğıt işçilerinin miktarını ve bunların yüzde kaçının sendikalı olduğunu söyler misiniz?

Cevap — Bu soruyu iki bölümde cevaplandırmak gerekiyor. Çünkü Sendikalarımızın kapsadığı kâğıt iş kolu; ancak yüzde 85 nisbetinde teşkilâtlanmıştır. Kitap baskısında ise bu nisbet yüzde 99 gibi ideal bir sayıya yükselmiştir. Kâğıt ve kartonaj sanayiinde çalışan işçilerin yüzde 85 olmasının sebebi, bu kolda çalışanların ekseriyetinin kadın olması ve bunların evlenme ya da doğum sebebiyle işten ayrılmalarıdır, Bu yüzden bu iş kolunda ideal yüzdeye varmamız mümkün olmamaktadır. Fakat bu bütün dünyada böyledir.

SORU — Bildiğime göre Avusturya'da çıraklık, ciddi bir takım esaslara bağlanmış bulunuyor. Bu konuda bize biraz bilgi verebilir misiniz?

CEVAP — Bu konuda ki sorunuzu cevaplandırmadan önce bazı bilgiler vermem gerekiyor. Bir mesleğe girmek üzere başvuran bir gencin durumu bir komisyon tarafından incelenir. Yapılan bu inceleme sonucu müsbet olursa; o genç, çıraklığa ve onun icaplarına tâbi tutulur, Sözü geçen komisyon bir psikolog ve bir doktordan kuruludur. Komisyonca incelenmesi yapılan kişinin gerek ruhen gerek bedenen herhangi mani bir hali görülmediği takdirde; yetiştirilmek üzere istekli bulunduğu iş koluna ait bir okula kabul edilir.

Bu okullar 4 yıldır. Okula kabul edilen her öğrenci, ikinci yıl sonuna doğru yeniden muayeneye tâbi tutulur. Bu muayenenin amacı, talebe çırağın mesleğe intibak imkânlarını değerlendirmek ve yol yakınken kendisine bu konuda gerekli yardımlarda bulunmaktan ibarettir. Meselâ 2 inci sene sonunda yapılan kontrolda eğer çırak öğrencide derslere intibaksızlık tesbit edilirse derhal bunun sebeplerine inilerek kendisi ayrıca gece kursları ile takviye edilir. Bu mektepler pratikle birlikte yürüdüğü için çırak öğrencinin mesleğe intibaksızlığı çalıştığı iş yerinde karşılaştığı anormal şartların doğurduğu gibi bir sonuç ise o takdirde derhal işyerinden alınarak başka bir iş yerine verilir. Bunlardan başka sebepler yüzünden meselâ, öğrencinin tembelliği ve yahut kabiliyetsizliği dolayısıyle ortaya çıkan bir intibaksızlık bahis konusu ise, o takdirde öğrenci yol yakınken mektepten uzaklaştırılır.

Çünkü bu mekteplerde okuyan her öğrenci için harcanan para oldukça büyüktür.

YÖNETİCİ SENDİKALAR

SORU — Bu okulların idaresi kime aittir. Bunlar nasıl idare edilirler?

CEVAP: Komisyonlar vasıtasiyle. Bu komisyonlara işveren temsilcileri ile, işçiler adına sendika temsilcileri katılırlar. Ayrıca bu okulun müdürü de bu komisyon içinde bulunur. Mektebin ders programı bu komisyon tarafından tesbit edilir.

SORU — Çırakların bu okula devam mükellefiyetlerinin şekli nedir?

CEVAP: Çıraklık devresinde her öğencinin bu okullara devamı mecburiyete bağlanmıştır. Eğer çırak Viyanadan uzakta bulunuyorsa o takdirde kendi bulunduğu yerin eyalet merkezinde de mevcut olan bu tip meslek okullarında yatılı olarak okumaya ve şehirlerdeki öğrencilerin teorik olarak aldıkları dersleri elde edecek kadar bir zamanını bu okullarda geçirmeye mecburdur. Bu okullara girmek isteğinde bulunan öğrencinin 14 yaşında olması şarttır.

SORU: Bay Steiner, meslek okullarında okuyan öğreneiler pratikle teorik bilgiyi birlikte yürüttüklerine göre okul dışında çalıştıkları herhangi bir işyerinden ücret alırlar mı?

CEVAP: Evet, bir ücret alırlar. Bu miktarlar asgari ücret esasına göre değişir.

SORU: Avusturyada her parası olan kimse dilerse bir matbaa açabilir mi?..

CEVAP: Hayır. Bu kat'i surette yasaktır. Matbaa açmak isteyen bir kimsenin usulü dairesinde o kola ait bir meslek okulundan mezun olması gerekir. Avusturyada bu okullardan usulüne göre mezun olmayan bir kimse bir matbaa açmak isterse, okul bitirmiş bir işçi ile anlaşmak ve matbaa açmak hakkını onun kanaliyle elde etmek zorundadır. Fakat bu takdirde dahi matbaanın açılışı hakkı tamamen meslek okulundan mezun olana aittir. Bu kanallar matbaa sahibi olmak istiyen herhangi bir şahsın anlaştığı meslek okulu mezunu işçiyi işyerinin en önemli bir kısmının başına geçirmesi ve ona büyük bir ücret ödemesi lâzımdır

SENDİKA VE ENSTİTÜ

SORU: Sendikanızın sahibi bulunduğu herhangi bir eğitim müessesesine sahip misiniz?

CEVAP: Evet. Sendikamız mensuplarını mesleklerinde daha da yükseltmek amacını kapsayan bir Enstitüye sahibiz. Bu Enstitünün merkezi Viyanada olup eyâlet şehirlerinde de şubeleri mevcuttur. Bu enstitünün finansmanı Çalışma Vekâleti tarafından sendika kanaliyle yapılır. Fakat şunu da bilmelisiniz ki, bu finans keyfiyeti kanuni bir mecburiyete dayanmaktadır. Daha evvelce aynı tipteki eğitim merkezlerine çalışma bakanlığı diyebileceğimiz sosyal işler vekâletince gerekli finansman yapıldığı için bunları örnek göstererek biz de sesimizi yükselttik, ve. devletten enstitünün finansmanını muntazam bir program çerçevesinde temin ettik. Tabiidir ki, sendikalar siyaset üstünde bulunan kurumlardır. Bunların devletten doğrudan doğruya para almaları mümkün olmaz. Bu husus dikkate alınarak devlet sendikanın malı olan bu Enstitüye yardım etmekse sendikaya bağlı bir eğitim yuvasını finanse etmiş oluyor. Bu hakkı elde etmemize gelince, bu o kadar kolay olmadı. Fakat devlete karşı biz sesimizi yükseltince parlamentoda bulunan ve adetleri hayli kabarık olan işçi milletvekilleri bu hususu bir parlâmento meselesi yaptılar, neticede son derece yararlı olan böyle bir enstitüye sahip olabildik.

SORU: Bildiğime göre dünyanın hemen hemen hiçbir memleketinde bulunmayan özellikte ve Sendikalardan farklı bir bünyeye sahip olan «İşçi Odalarınız var. Bu organizasyonlar karşısında sendikalarınızın durumu nedir? Bu teşkilât Avusturyada işçiye ve Sendikalara ne gibi yardımlarda bulunurlar?

DEVLET İÇİNDE DEVLET

CEVAP: «ARBEITER KAMMER) dediğimiz ve «işçi odaları» şeklinde tercüme edebileceğimiz bu organizasyonları kuranlar işçilerdir. Bugün eğitim merkezleri son derece geniş imkânları ve güçlü mali kudretiyle bu odalar devlet içinde devlet kudretine haizdirler. Bu odalara Avusturyada çalışan her insan otomatikman kayıtlıdır. İşçi kazancının % yarım miktarını bu teşkilâta öder. Bu şekilde bu odalar bütün işçi sınıfının daha doğrusu ekmeğini çalışarak kazanan herkesin temsil hakkını kazanır. Bu odaların görevini özet olarak şu şekilde sıralıyabiliriz:

1 — Avusturya işçilerinin parlamento nezdindeki kanuni haklarını kendine bağlı milletvekilleri vasıtasiyle aramak ve bunları elde etmek,

2 — Her türlü kanun tekliflerini hazırlamak ve etüt etmek.

3 — İşçilerin eğitilmesini ve yeni yeni imkânlara sahip olmasını temin için çeşitli kurslar ve eğitim merkezleri tesis etmek

4 — Sendikaların her çeşit suallerine kendini muhatap kabul ederek onlarla birlikte işçi sınıfının menfaatlerinin en güzel şekilde gerçekleşmesi için bir zincirin halkaları kadar sıkı ve müşterek bir bağ kurmak.

5 — Kendinde bulunan işçi sınıfını temsil yetkisini (ÖGB) (Avusturya Sendikalar Birliği) kanaliyle sendiklara devretmek ve onların bu temsil yetkisini kullanarak işverenlerle üyeleri adına toplu sözleşmeler akdetmelerini mümkün hale sokmak

YÜZDE 75 SOSYALİST

SORU: Bay Steiner, işçi odalarının sicillerinde ne gibi vasıflar aranır?

CEVAP: Bu sorunuzu kısaca şu şekilde cevaplandırabilirim ÖGB partiler üstü bir teşkilâttır Buraya seçilen idarecilerde kaabiliyet birinici derecede rol oynar. Fakat işçi odalarına seçilecekler için kaaabiliyetlerinin yanında herhangi bir partiye de mensup olmaları ve bu parti listesinde yeralarak bütün işçilerin seçimine arzedilmiş olmaları lâzımdır. Bu günkü durumda işçi odalarının başında bulunan idarecilerin % 75 i sosyalist partisi mensubudur

SORU: Bay Steiner size son bir soru daha sormak isterdim. Biliyorsunuz henüz Türkiye de sendikalara grev ve toplu sözleşme yapabilme hakkı tanınmamıştır. Bu duruma göre Türk Sendikacı meslekdaşlarınıza grev üzerine söyleyecek herhangi bir sözünüz var mı?

SON ÇARE: GREV

CEVAP: Bu konuda her memleketin şartlarına göre davranmak realist bir yoldur. Ben kendi memleketimdeki durumu özetliyebilirim. Bizim sendikamız 1945 yılından bu yana hiçbir grev olayına başvurmamıştır. Zaruret hasıl olmadıkça da başvurmak niyetinde değildir. Çünkü grev, kullanılması sonderece pahalı bir silâhtır. Greve gitmeden önce işçilerin kendi aralarındaki menfaat dayanışmasının çok sıkı olması gerekir. Bu da ancak eğitimle mümkün hale getirilebilir. Sonra grev yaptıranlar da birer insan olduklarına göre onların grevden sonraki psikolojik durumlarının dikkate alınması gerekir. Meselâ biz 1945 den önce herhangi bir işyerinde işçileri greve götürdüğümüz de, onları iki yönden bilhassa takviye etmeyi kendimiz için kaçınılmaz bir görev saymakta idik. Bunlardan birincisi Grev yaptırılan işçinin bütün haklarıyla birlikte ücretini ödemek, diğeri de onun boşta geçecek günlerini devamlı bir kontrol altına alarak alâkasının zayıflamamasını temin etmek. Bunun içinde greve geçen işçilere sendika binasında filimler gösterir, konferanslar verir ve boş zamanlarını değerlendirmek için hatta folklor gösterileri dahi tertip ederdik.

BİR KRALİÇENİN HALK TARAFINDAN TARTÂKLANMASININ GERÇEK SEBEPLERİ :

Yunanistanda demokrasi buhranı ve siyasî mahkûmlar meselesi

Londra'ya kaçarak yerleşmiş bulunan Yunanlı siyasi mahkûmların karıları, kızları ve çocukları bu şehri ziyaret eden Yunan devlet adamlarının kaldıkları otellerin önünde gösteri yaparlar, fırsat bulduklarında, akrabalarının affedilmesi için bunlara rica ederler. Yıllardan beri vatanlarından uzak ve hapisteki yakınlarının mücadelesini yürüten bu bir avuç insan son defa; Londra'yı ziyaret eden Yunan kraliçesini ve kızı prensesi buldular. Kral ailesinin iki mensubu ile kalabalık arasında bazı olaylar da çıktı. Kraliçe ve kızının kalabalık tarafından tartaklandığı da söylendi. Yahya Kanbolat bu olayın gerçek sebeplerini bu yazısında inceliyor.

Yahya KANBOLAT

Yunanistanda bugünkü krallık yüz yıl önce I. Georges tarafından kuruldu. Hanedanın 100 yıl dönümünü Karamanlis hükümeti 25 Mart 1963 günü büyük bir merasimle kutladı. Muhalefete mensup siyasi şahsiyetler dâvet edilmiş olmalarına rağmen merasime iştirak etmediler. Çünkü muhalefet mevcut siyasi gerginliği izale edecek gerekli tedbirleri almadığı için Saraya kızgındı. Papandreu Kral Paul'dan siyasi gerginliğe çare olmak üzere geçici bir hükümetin kurularak yeni seçimlere gidilmesini istedi. Merkez muhalefet liderine göre kral gerekli müdahaleyi yapmadığı takdirde rejimin tehlikeye girmesi mümkündür. Diğer bir muhalefet lid[illegible]ni de siyasi durumun normalleşmesi için iktidar partisi ve Sarayla realist müzakerenin yapılması gerektiğini ileri sürdü.

PARTİLERİN DURUMU

Yunanistandaki siyasi gerginliğin birinci sebebi, son genel seçimlerin gayet ağır bir baskı altında yapılmış olmasıdır. Bu bakımdan 29 Ekim 1961 Yunan seçimleri üzerinde dikkatle durulması gereken bazı özellikler taşımaktadır. 29 Ekim seçimlerine Karamanlisin aşırı sağ partisi olan E.R.E (Radikal Milli Birlik) den gayrı, Venizelos ve Markezinis'in lideri oldukları E.K. (Birleşik Merkez) ile sol kanadı temsil eden P.A.M.E. (Demokratik ve Zirai Cephe) iştirak etmiştir. Seçimden önce Karamanlis istifa ederek, seçimini icrasını Sarayın askeri kumandanı General Dovas'ın başkanlığında kurulan geçici hükümete bıraktı. Bu şekilde seçimlerin ordunun kontrolu altında yapılması sağlanmış oldu. *Yunanistanda ordunun* iç savaşta nsonra Amerikanın yardımı ile aşırı sağ elemanlardan teşkil edildiği göz önüne alınırsa, son Yunan seçimlerinin nasıl bir hava içinde geçtiği kolaylıkla tasavvur edilebilir.

BASKILI SEÇİM

Nitekim 29 Ekim Yunan seçimleri hiç bir demokratik memlekette görülmesi mümkün olmıyan ağır baskı ve tedhiş havası içinde geçti. Karamanlisin partisi E.R.E. ordu ve polisin desteği ile mutlak ekseriyeti ele geçirmek için seçimler sırasında elden gelen bütün baskıyı yaptı. Batıda ciddiyetile tanınmış France Observateur, Le Monde ve Times adlı gazetelerin verdikleri haberlere göre, 1958 seçimleri sırasında muvakkaten yürürlükten kaldırılan anti demokratik kanunlar, 29 Ekim seçimlerinde yürürlükte bırakıldı. Bu kanunlara göre Yunanistanın onbir kuzey ilinin idaresi tamamen polise aittir. Orada afiş ve propaganda beyannamesi dahil her türlü neşriyat polis sansürüne tabidir. Mahkeme kararı olmaksızın herhangi bir şahsı tevkif edip sürgüne göndermek mümkündür. Nitekim muhalif adaylardan yedisi Saint—Eustarie adasına sürüldü. Diğer iki aday da askeri mahkemeye verildi. Ayrıca pek çok aday karakola getirilerek polis tarafından bayıltıncaya kadar döğüldü.

Seçimler sırasında yapılan baskılar bu kadarla kalmadı. E.R.E. nin para militer teşkilâtı olan T.E.A tarafından yapılan zulüm, muhalefet liderinin pek çok protestosuna sebeb oldu. T.E.A. Karamanlisin partisi E.R.E. ye bağlı, ordu mensuplarının kumandası altında hareket eden ve polisin geniş desteğini gören, yarı askeri ve yarı polis olan aşırı sağ bir teşekküldür. Türkiyedeki gericilerin milliyetçi ve mukaddesatcı adı altında etrafa saldıkları tahrip birliklerinin çok daha azılı bir şeklidir. E.R.E. nin tedhiş kuvvetleri Yunanistanın eski Dışişleri Bakanı ve eski Paris Büyük Elçisi muhalif adaylardan Argyropoulos'u 13 Ekim günü Atinada yaptığı bir seçim nutku sırasında hastanelik oluncaya kadar döğmüş ve toplantıyı da dağıtmıştır. Ayrıca Selânik de propaganda beyannamesi dağıtan iki muhalife silâhla taarruz edilmiş ve birisi de öldürülmüştür.

Seçimden önce 10 Ekim günü Katerini ilinin Litochoron kasabasında T.S.A. başkanı aşırı sağcı ve mukaddesatçı bir üsteğmen halkı jandarma karakolunun önüne çağırarak, propaganda için gelecek muhalif adayların öldürülmesini istedi. *Ertesi günü gelen iki muhalif a*day T.E.A. ya mensup mukaddesatçılar tarafından bayıltıncaya kadar döğüldü ve perişan bir halde sokaklarda halka teşhir edildi. Yine aynı mukaddesatçı kumanda ettiği yirmi gerici adamile kasabada muhalif tanınan dört şahsı döğdü ve bir adayı da ağır şekilde yaraladı. Bu gayrı kanuni hareketler Katerini valisi Nalbandis'e şikâyet edildiğinde, serbest seçim mekanizmasına müdahale etmek yetkisinde olmadığını bildirdi.

Seçimler sırasında E.R.E. tarafından memlekette tatbik edilen baskı ve tedhiş, Birleşmiş Milletlere, Avrupa Konseyine ve Uluslararası İnsan Hakları Federasyonuna aksettirildi. Çünki bu seçim tarzı Afrikada değil, Avrupada ve hem de NATO'nun üyesi olan bir memlekette geçti. Bu kadar baskıya rağmen Karamanlisin aşırı sağ partisi E.R.E. gerçi 300 milletvekilliğinden 169 unu kazanarak mecliste mutlak ekseriyeti sağladı, ama nisbî bir yenilgiye uğramaktan da kendisini kurtaramadı. E.R.E. nin Meclis grubu 176 dan 169 milletvekilliliğine düştü. 29 Ekim seçimlerinin büyük kazançlısı E.K. (Birleşik Merkez) oldu. Meclisteki parti grubu 45 ten 107 milletvekilliğine çıktı. Fakat muhalefet kazandığı bu başarıya rağmen seçim sonuçlarını reddetmekte ve seçimi haklı olarak gayrı meşru telâkki etmektedir. Sabık iktidarın tahkikat komisyonu ile Türkiyede yerleştirmek istediği seçim sistemini Karamanlis Yunanistanda başarile uygulamaktadır.

İKİNCİ SEBEP

Yunanistandaki siyasi gerginliğin ikinci sebebi ise, yıllardan beri binden fazla siyasi mahkûmun tutuklu olmasıdır. İkinci Dünya Savaşı bitiminden 19 yıl ve iç savaştan beri 14 yıl geçmesine rağmen, Yunanistanda halâ gerek hapishane ve gerek temerküz kamplarında 1192 siyasi mahkûm bulunmaktadır. Bunlardan 650si 1944 yılından evvel Almanlara karşı yaptıkları mukavemet hareketinden dolayı «adam öldürme» isnadi ile hapishaneye atıldılar. Ayrıca 470 şahıs «hain» ve 70 şahısta «casus» isnadi ile mahkûm edildi.

BİR KAÇ ÖRNEK

Nitekim Christos Thomopoulos, 1940—1941 yılları arasında Musolini birliklerine karşı kahramanca savaşmış ve bundan ötürü de bir madalya almıştır. Fakat 1944 te Almanlara karşı savaşırken bir adam öldürdüğü isnadı ile tevkif edildi. Fakat adamın adı yaşı oturduğu yer ve diğer kişisel vasıfları belli değildir. Cinayet olayının 1943 sonbaharı ile 1944 sonbaharı arasında S[illegible] —Georges köyünde vuku bulduğu ileri sürüldü. Fakat mahallin jandarma kumandanı bildirilen yıllar arasında köyde hiç bir cinayetin olmadığını bildirdi. Levadio savcısı da maznunun beraatını talep etti. Bunlara rağmen Christos Thomopoulos Pire şehri ağır ceza mahkemesinde 4/9-9-1964 tarih ve numaralı kararla mahkûm edildi ve 19 yıldır hapishanededir.

Kostas İliopoulos da Musolininin ordusuna karşı kahramanca savaştı. 1943 yılında mukavemetçi olması dolayısile nazi işbirlikçileri tarafından tevkif edildi ve eziyet gördü. Fakat ellerinden kaçıp dağa çıkmaya muvaffak oldu. Savaş bittikten sonra tevkif edildi. Almanlar tarafından Yunan mukavemet hareketine karşı kurulmuş Milli Güvenlik alayına mensup ve açık olarak bilinmeyen bir şahsı öldürmekle itham edilerek. *1947 yılında Atina a*ğır ceza mahkemesinde ölüme mahkûm edildi. ve 18 yıldır hapisanededir.

Panayotis Kyritsis de 1940 — 1941 savaşına iştirak etti. Gösterdiği kahramanlık dolayısile madalya aldı. Savaştan sonra 516. piyade alayına mensup olduğu iddia edilen ve hüviyeti bilinmeyen bir şahı söldürmekle itham edilerek askeri mahkemeye verildi. Savcının beraatini talep etmesine rağmen müebbet hapse mahkûm edildi ve 17 yıldır hapishanededir.

Manolis Glezos, 1941 Mayısında Akrapol da bulunan nazi bayrağını söküp yerine Yunan bayrağını dalgalandıran millî bir kahramandır. Gestapo tarafından iki defa tevkif edildi. 1942 de ölüme mahkûm edildi. Savaştan sonra üç defa daha tevkif edildi. 28 dâvâ konusu oldu. 1948 ve 1949 yılında iki defa ölüme mahkûm edildi. 12 yıl hapishanede kaldı. 1962 aralık ayında affedildi.

1950 den beri 518 siyasi mahkûm hapishanede öldü. Halihazırda 1192 siyasî mahkûmun 465 i hasta bulunmaktadır.. Ayrıca bunlar arasında harp malûlleri, ihtiyarlar, kadınlar ve hatta anneler vardı. Bütün bu millî kahramanlar Metaksas diktatörlüğünden artık 375 numaralı kanun veya iç savaş sırasından kalma 509 numaralı kanunla mahkûm edilmişlerdir. Karamanlis hükümeti muhalefetin şikâyetlerini güya gözönüne alarak, 30 Temmuz 1962 tarihli bir kanunla 509 numaralı kanunun yürürlükten kaldırıldığını ilân etti. Birinci maddeyle fevkalâde tedbirlerin kalktığı ilân edilirken, aynı kanunla eski anti demokratik hükümler yeni baştan ihdas edildi. Çünki 3. maddeyle idari sürgünlük kabul edilmektedir. Altıncı madde ise 509 numaralı kanundan daha ağır şekilde basın ve düşünce hürriyetini sınırlamaktadır. 7. maddeyle de «siyasî inanç belgesi» muhafaza edilmektedir. Yunanistanda nazilerle işbirliği yapmış bütün siyasi mücrimler affedilmiştir. Bunlardan bir kısmı memleketin idarî ve siyasî hayatında önemli mevkilere de gelmişlerdir. Geçen yıl bu alanda bir Alman gazetesinin ifşaatı Atinada büyük iskandala sebep olmuştur.

Yunanistandaki siyasî mahkûmların anormal durumuna çare bulmak amacile 23-24 Mart 1963 te Pariste Orsay sarayında 16 devletten gelmiş 250 delegenin iştirakile Genel Af Konferansı toplandı. Konferansa Avustralya, Avusturya, Belçika, Kıbrıs, Danimarka, İspanya, Finlandiya, Fransa, İtalya, Norveç, Hollanda, Portekiz, Batı Almanya, İsveç, İsviçre katıldı.

Kongrenin kabul *ettiği* karar metninde Yunanistan anayasasının liberal esaslara dayandığı, ayrıca Yunanistanın İnsan Hakları Beyannamesini imzaladığı, onun için seçim hakkının, sendika ve basın hürriyetinin ihlâl edilmemesi gerektiği idari sürgünlüğün ve siyasî inanç belgesinin anti demokratik bulunduğu, dünya halk efkârının Batı medeniyetinin kaynağı demokrasinin anası ve her türlü hürriyetin sembolü olan Yunanistandan genel bir siyasi af beklediği belirtildi. Kongre Deschizaux'ya karar metninin başbakan Karamanlis'e tebliğine izin verdi. Ayrıca kongre metnin birer nüshasının delege olarak iştirak etmiş 16 devletin hükümetlerine ve Avrupa İstişari Assamblesine bildirmeye de karar aldı.

Yunanistandaki siyasî af konusunun kangrenleşmesi olayı; aşırı sağ da insaf, merhamet, âtıfet gibi beşeri hasletleri aramanın gülünç olduğunu açıklamaktadır. Halihazırda aşırı sağ Yunanistanı idare edemiyecek hale gelmiş durumdadır. Karamanlis demokrasisinin yerini aşırı sağ bir askeri idareye terketmesi ihtimali Yunan ufuklarında gözükmektedir.

FEDERAL ALMANYA

Almanyada 33 yıldanberi ilk defa büyük bir grev yapıldı

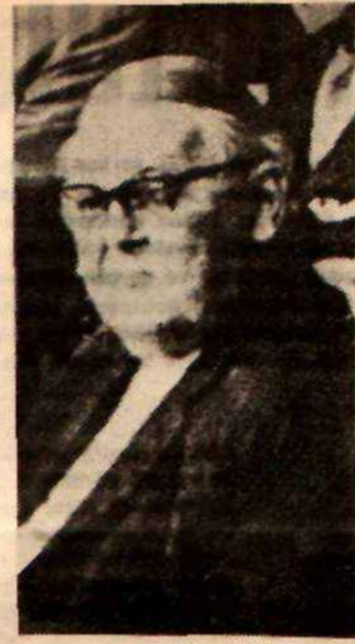
Maden i– kolunda çalışan 100 bin işçinin grevini patronlar, 400 bin işçiye lokavt yaparak cevap verdi Böylelikle grevcilerin sayısı ilk elde 500 bine yükseldi. Grevin daha da büyüyeceği tahmin ediliyor

Alman sanayiinin maden iş kolunda en son lokavtın tarihi 1928; aynı iş kolunda son grev de 1930 yılında yapıldı. Sonra Hitler geldi. Haklarını istemekte ve almakta büyük bir mücadele gücü ve tecrübesi olan Alman işçi sınıfının dünyanın en korkunç baskısı altına alındığı yıllar başladı. Savaşın sonuna kadar sosyal mücadele ve halk savaşında kapkaranlık bir devir yaşandı. Sonra harap olmuş ve bölünmüş bir vatanda işsiz ordusu. Muazzam Amerikan yardımı ile girişilen kalkınma hamlesinde, haklarını istemekten çok görevlerini yerine getirmeğe çalışan bir işçi kütlesi. Sonra «Alman mucizesi» denilen yüksek refah seviyeli ekonomik düzen ve işçi sınıfına getirdiği gevşeklik. İstihsal temposu son yıllarda düşmeğe başlayınca Federal Almanya sosyal hayatında da - her toplumda olduğu gibi - kıpırdanmalar başladı. Artan hayat pahalılığı karşısında ücretler yetmez oldu. İlk ihtilâf yapı işçilerinden geldi. Yapı işçileri ücretlerini hayat pahalılığı ile artan bir cetvele bağladılar. Ayrıca arttırdıkları verimliliği de hak olarak almasını bildiler.

Maden İş kolunda çalışan işçiler de yeni toplu sözleşmelerin yüzde 8 zamla yapılması talebinde bulundular. Fakat patronlar ücret artımı şartına yanaşmadılar. İşçiler bir pazarlık zemini olması için taleplerini yüzde 6 ya düşürdüler. Fakat bu da kabul edilmedi. Eyalet hükûmetlerinin ve bizzat Erhardın yaptığı teşebbüsler fayda sağlamadı. Patronlar sadece 1963 yılında yüzde 3,5 artması beklenen verimliliği fazla ücret olarak vermeyi kabul ediyorlardı. Bu durum karşısında grevden başka çare kalmayınca 29 Nisan günü 100 bin işçi Güney - Batı sanayi bölgesinde işlerini bırakıp fabrika kapılarına nöbetçileri diktiler. Bir kaç saat sonra başka sanayi bölgesindeki patronlar 400 bin işçiye karşı lokavt ilân ettiler. Grev kararlarını daha önceden almış durumu izleyen bu bölgelerin işçileri de derhal greve başladı. Grevci sayısı böylelikle 500 bin kişiye yükselmişti. Bunların dışında kalan çelik ve ona bağlı sanayi kolunda çalışan yüz binlerce işçi de greve hazır bekliyordu.

Plânlama ve İktisat Bakanı Erhard, Maden İş sendikaları genel Başkanı Brenner'i Alman ekonomisini havaya uçurmakla itham ederek baskı altında bulundurmak yolunu seçmesine rağmen durum değişmedi. Bu yorumun yazıldığı sırada grevin Ruhr bölgesine ve çelik sanayii ile ilgili sanayi kollarına sıçraması da bekleniyordu. Sendikalar grevi uzun bir süre yürütecek malî imkânları hazırladıklarını patronlara yenilmiyeceklerini ısrarla belirtiyorlar. Grev uzadığı takdirde sert ve büyük çapta kuvvet gösterisi durumuna geleceği tahmin ediliyor. Federal Almanya ekonomisinin ciddi tehlikeler karşısında olduğu gizlenmiyor. Bu çıkış geçici olarak çözümlense bile; ilerde yeniden ortaya çıkacağı anlaşılıyor.

Bu arada merak edilen en önemli konu sendikasız işçilerin durumu ve tutumu. Kalkınma yıllarının rahatlığı içinde sendikacılığın gevşediği ve işçilerin sendikalardan uzak durdukları bir gerçek. Patronlar bu bağımsız kütlenin sendikalara karşı kullanılması hayalini kuruyor. Oysa sendikacılar bu işçilerin sendikalara gireceği ve topluca savaşa katılacağı fikrinde. Sonuç ne olursa olsun federal Almanya yıllardanberi eşine rastlanmayan toplumsal ve ekonomik olayların eşiğine gelmiş bulunuyor ve kapitalist ekonominin kaderi olan buhranlardan birini yaşıyor.

Erhard düşünceli

İTALYA

Genel seçimler sürprizli geçti

Hristiyan Demokrat Parti bazı kayıplara uğradı Sosyalistler ve Komünistler sandalye sayıların, arttırdılar

İki ay süren gürültülü seçim kampanyası sırasında yapılan bütün tahminler birbirini tutuyordu. Hemen herkes - ufak tefek oynamalar hariç - 1958 parlâmentosunun manzarasında hiç bir değişiklik olmayacağı üzerinde birleşiyordu. 28 Nisan

Pazar günü yapılan Genel seçimlerin bir öncekinden iki farkı vardı: Seçimlere ilk defa katılacak olan iki milyon genç seçmen ve hem Mecliste hem senatoda artan sandalya sayısı. Merak edilen konular da bunlardı: Genç seçmenler ilk oylarını en çok hangi partiye verecek ve palâmentoya ilâve edilen fazla sandalyeleri en çok hangi partiler paylâşacak? Bir yıl önce yapılan mahallî seçimler Katolik İtalyan halkında bir değişiklik olmadığını göstermiş Başbakan Fanfani'nin «sola açılış» ının başarıya ulaştığı kabul edilmişti. Fakat Pazar günü yapılan seçimlerin sonuçları herkesin tahminde yanıldığını gösteriyordu. Tahminlerde yanılanlar - biraz kızgın - kendilerini yanıltan kabahatli arıyorlardı. Türlü çeşit sebepler arasında Papanın tutumuna bile kabahat bulanlar vardı. Bu tartışmaların uzun süreceği yalnız İtalyada değil Avrupa ve bütün dünyada sonuçları üzerinde durulacağı muhakkak.

30 milyon 730 bin seçmenin oylarını kullandığı İtalyan genel seçimlerinde partilerin aldıkları oyun yüzdesi ve kazandıkları sandalye sayısı şöyle: Parantez içindeki rakamlar bir önceki seçimdeki durumu göstermektedir.

Millet Meclisi 596 sandalyeden 630 sandalyeye çıktı.

Hristiyan D.	38.3	(42.3)	260	(273)
Komünistler	25.3	(22.7)	166	(140)
Sosyalistler	13.8	(14.2)	87	(84)
Liberaller	7	(3.5)	39	(17)
Sos. De.	6.1	(4.6)	33	(22)
Neo - Faşist	5.1	(4.7)	27	(24)
Monarşistler	1.7	(4.8)	8	(25)
Cumhuriyet	1.4	(1.4)	6	(6)
Diğer parti	1.3	(1.8)	4	(5)

Senato 246 sandalyeden 315 sandalyeye sandalyey âs

Hris. De.	37.2	(41.2)	133	(125)
Komünitler	25.5	(21.8)	85	(59)
Sosyalistler	14.0	(14.1)	44	(35)
Liberaller	7.5	(3.9)	19	(4)
Sos Demok.	6.3	(4.4)	14	(5)
Neo - Faşist	6.2	(4.3)	4	(8)
Monarşist	1.6	(5.2)	2	(7)
Cumhuriyetçi	0.8	(1.4)	0	(0)
Diğer Parti	0.9	(3.7)	4	(5)

Parlâmentoda yeni durum bu. Daha şimdiden seçimlerin yenilenmesinden söz edenler var. Hristiyan Demokratların sağ kanadının partiyi fevkalâde bir kongreye dâvet etmesi ve Başbakanlık adaylığını Fanfani'den alması da söz konusu.

Moskova görüşmesi

Birleşik Amerika'nın Moskova Büyük elçisi Foy Kohler ile İngiltere'nin Moskova Büyükelçisi Sir Humprey Trevelian, Sovyetler Birliği Başbakanı Nikita Sergiyeviç Hruşçov'la Kremlin sarayında Başbakan Hruşçov'un dairesinde görüşmüşlerdir. Birleşik Amerika Dışişleri Bakanlığı Basınsözcüsü Mr. Lincoln White, iki Büyükelçinin, Sovyetler Birliği Başbakanına nükleer denemelerin yasaklanması konusunda Cenevre'de cereyan etmekte olan görüşmelerde baş gösteren çıkmazı bir neticeye ulaştırabilmek amacıyla yeni bir teftiş plânı sunduklarını teyit etmiştir.

Kremlin'de iki büyükelçi ile Sovyetler Birliği Başbakanı arasında cereyan eden bu «Gizli görüşme» tam bir buçuk saat sürmüştür. Batılı büyükelçiler, Kremlinden ayrılırlarken her hangi bir demeç vermek istememişler ve hemen büyükelçiliklere dönmüşlerdir. Fakat büyükelçiler makamlarına döner dönmez hemen müşterek bir bildiri yayınlamışlardır ki metni şudur: «Bugün Moskova saati ile 16 da Sovyetler Birliği Bakanlar Kurulu Başkanı Nikita Hruşçov, İngiltere Büyükelçisi Sir Humphrey Trevelian ve Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi Mr. Foy Kohleri kendi istekleri üzerine kabul etmiştir. Bir buçuk saat süren görüşme Kremlin de cereyan etmiştir. Sovyet Dışişleri Bakanı Andrei Gromyko da görüşmede hazır bulunmuştur.

«Görüşmede nükleer denemelerin durdurulması ile ilgili meseler yeniden incelenmiştir.»

Bu bildiriye ek malûmata göre «İngiliz ve Amerikan kaynaklarından görüşme konusunda hiç bir açıklama yapılmayacaktır.

Büyükelçiler hükûmetlerine verecekleri raporları yazmakla meşguldüler.

Bu görüşmeyi İngiliz Hükûmeti hazırlamıştır. Londra kabinesi Cenevre'de silâhsızlanma konferansında, nükleer denemelerin yasak edilmesi konusunda cereyan eden müzakerelerin hemen hemen «ölü» bir noktaya varmasından ciddi bir endişe duymuş ve hemen teşebbüse geçmiştir. Emin bir İngiliz kaynağından bildirildiğine göre İngiliz Hükûmeti Cenevre müzakerelerinde İngiliz - Amerikan tutumu ile Sovyetlerin tutumu arasında hâlen mevcut «Teknik ayrılıklar»ın «Nisbeten önemsiz» olduğu kanaatindadır ve bir sonuca varmak için siyâsi bir azim mevcut olsa bu ayrılıkları daha da azaltmak mümkün olurdu düşüncesini taşımaktadır. İngiliz Hükûmeti aynı zamanda nükleer denemeler konusunda bir anlaşmaya varıldığı takdirde Doğu ile Batı arasındaki münâsebetlerde «Yeni bir çağ» açılabileceği kanaatindedir.

Aynı İngiliz kaynağına göre, Moskovada girişilen İngiliz - Amerikan ortak teşebbüsü, Başkan Kennedy ile Başbakan Mac Millan arasında, geçen günlerde cereyan eden bir görüş teatisinin sonucudur. İngiliz Hükûmeti Başkanı, Cenevre müzakereleri memnunluk verici bir şekilde cereyan etmediği takdirde, şahsen müdahalede bulunmak hususunda müteaddit defa teşebbüse girişmek istemiştir. Cenevre müzakereleri halihazırda çıkmaza girmiş olduğundan Moskova da yapılan ortak teşebbüsten maksat, bu çıkmazdan kurtulmanın mümkün olup olmadığını anlamaktır.

Bu gayeye varılabildi mi, varılamadı mı? İngiliz Dışişleri Bakanlığı, Moskovadaki İngiliz ve Amerikan Büyükelçilerinin, Sovyet Başbakanına, İngiliz ve Amerikan Hükûmet Başkanlarının yazılı birer mesajını sunup sunmadıklarını teyit veya tekzip etmek istememiştir. Şu hale göre böyle birer mesajın gönderilmiş olmasına mümkün gözüyle bakmak yanlış olmaz.

Yazımıza, bir Londra telgrafında kaydettiğimiz önemli bir fıkra ile son verelim. Bu fıkrada şöyle denilmektedir. «Emin bir İngiliz kaynağından bildirildiğine göre «İngiltere ile Amerika Birleşik Devletlerinin, Sovyetler Birliği Başbakanı nezdinde yaptıkları ortak teşebbüsten sonra, nükleer denemelerin yasaklanması konusunda bir anlaşmaya varma meselesinde tutumların nihai bir karara imkân verebilecek derecede yaklaştığı anlaşılırsa Başkan Kennedy, Başbakan Mac Millan ve Başbakan Huruşçov arasında bir zirve konferansına gidilebilir. Fakat Moskova da İngiliz ve Amerikan Büyükelçileri tarafından girişilen teşebbüste böyle bir teklif ortaya atılmamıştır.»

Açıkça anlaşılıyor ki İngiliz Hükûmeti Amerika'nın müzakerelerde tuttuğu tempodan memnun değildir. Hatta sabrı tükenmiştir. Moskova teşebbüsü bu hakikatin bir ifadesidir.

Hâdiseler yürüyor. Yakında daha önemlilerine şahit olacağımıza şüphemiz olmasın.

Ali İhsan BARLAS

CENTO

Misafir Pakistan dostlarına kırgın

Koraçide ele alınan Orta — Doğu gelişmeleri ve Hindistan Pakistan münasebetleri dostlar arasında bir hesaplaşma oldu

CENTO Dışişleri Bakanlarının yıllık mutad toplantısı bu yıl pakt üyelerinden Pakistanın başkentinde yapıldı. Toplantı gündemi diğer yıllardan oldukça farklı ve yüklü idi. Geçen toplantıdan bu yana Orta Doğuda büyük gelişmeler olmuş. Çin - Hint sınır çatışması sonucunda Hindistana başlıyan Amerikan ve İngiliz askeri yardımları CENTO üyesi Pakistan üzerinde olumlu etkiler yapmamıştı. Her ne kadar Hindistan Amerika ve İngiltereden temin ettiği silâhları Keşmir'de kullanmamayı taahhüt etmişse de; Pakistan silâhın kullanma yerinin buhran bölgeleri olduğunu ileri sürerek bu teminatla tatmin edilememişti. Üstelik paktın bu üyesi kendisine yapılan yardımdan da şikâyetçi idi. Ayrıca, Orta - Doğu Arap âleminde gelişmeler bütün pakt üyelerini yakından ilgilendiriyordu. Bu gelişmeler karşısında Amerikanın Nâsırı bu bölgede bir istikrar unsuru olarak kabul ettiği anlaşılıyordu. Orta - Doğunun bağımsızlık peşindeki azınlığı olan Kürtler ve Bölücülerin toplantıyı bir hayli düşündürmüş olduğu tahmin edilir.

Yarım Kurtuluş

UYANAN AFRİKA

Türkkaya ATAÖV

Afrika'da Habeşistan, Liberya ve Güney Afrika Birliği gibi statükocu devletler yanında önceleri sömürge olup da siyasal kurtuluşlarını yapmış olan pek çok ülke var. Yalnız bunlardan bir kaçı kurtuluşu ekonomik bağımsızlık ve sosyal adalet içinde kalkınma yoluna girmekle tamamlayamamışlar. Gerçek kurtuluş ve gerçek demokrasi için hem siyasal, hem de ekonomik plânda halkın katılacağı, yöneteceği ve denetleyeceği düzenin nasıl yerleşeceğini henüz bilmiyorlar. Şimdilik, sadece, yarım kurtuluşla yetiniyorlar. Bunun tiyik örnekleri Fas, Tunus ve Nijerya'dır.

FAS:

Fas Kuzey - Batı Afrika'nın en ucunda. Nüfusu 12 milyon kadar halkın yarısısından azı Arap, gerisi Berber. Eski Fas adamakıllı bir derebeylik düzeniydi. Lâik Fransız Cumhuriyeti Fas'a 1912 Fas anlaşmasıyla sahip olurken oradaki Şeriatan teokratik düzenini koruma görevini üstüne alıyordu. O zaman, *bu düzeni korumak için Fransızlar*la yerli kabile şefleri ve toprak ağaları iş birliği yapmışlardı. Fransızlar onların, onlar da Fransızların imtiyazlı durumlarını korumaktaydılar.

İkinci Cihan Savaşı ve onu tâkip eden yıllarda Fas toplumunda bazı değişiklikler oldu. Bazı merkezler endüstrileşmekteydi. Kazablanka bir endüstri şehri oluyordu. Bu gelişmenin siyasal sonucuda iş aramak için şehirlere gelen eski kabilelilerin bu defa endüstri işçisi olarak yeni bir statü kazanmalarıydı. Aralarında onlarla kader birliği halinde olan Fransız ve İspanyol işçileri de vardı. Proletarya bir yandan büyürken milliyetçi hareket de olgunlaşıyordu. Birincisinin başında çoğunlukla işçiler, ikincisinde de aydınlar vardı. Avrupa'dan gelen ve içte gelişen fikirler Fas toplumuna yeni bir çehre vermekteydi. Bu yeni kuvvet ifadesini İstiklâl Partisinde buldu. Endüstrileşmekte olan büyük şehirlerde popülaritelerini kaybeden yabancı ve yerli sömürücüler desteklerini taşradaki ağa düzeninde bulmağa çalıştılar. Milliyetçiler daha çok hem Fas gibi eski, hem de işçilerin kalabalık olduğu merkezlerde kuvvetliydiler. Fransızların, bir çare olarak, bir kanunla Berberleri Kuzey Fas'tan ayırıp her ikisine de hâkim olma teşebbüsü milliyetçilerle sömürücülerin çatışmasını ön plâna çıkardı. 1953'de ilk terör hareketleri başladı. *Fransa'ya* karşı mukavemet büyüyordu. Mukavemetin asıl merkezi bir işçi şehri olan Kazablanka'ydı. Fransızlar mukavemet hareketlerinin sembolü haline gelen Fas Sultanını Madagaskar'a sürmekle kurtuluş çabalarının zayıflayacağını sanmışlardı. Fakat sürgünün her yıldönümünde Fas yabancı sömürücülerle milliyetçiler arasında çatışmalara sahne oluyordu.

Fransa, sultanı geri getirmekten başka çıkar yol bulamadı. Fransa ile yapılan bir anlaşmaya göre, Fas mutlak krallık oluyor ve siyasal egemenlik krala veriliyordu. Beşinci Muhammed'in sultanlığıyla kurulan yeni krallık Fransızların 1912'de «Koruma» görevini yüklendikleri Fas'tan bir sosyal bakımdan farklıydı. Fas'ta artık merkezî bir Fas Hükûmeti vardı. Haklarını aramağa hazır bir işçi kütlesiyle birlikte, bir modern endüstri sektörü doğmuştu. İşçilerin hiç değilse bir kısmı sendikalaşmıştı. Geleneksel okumuş Faslının yanında az sayıda fakat gerçekten aydın bir grup ortaya çıkmıştı. Modern tipte siyasi partiler kurulmuştu. Fransa'nın terketmek zorunda kaldığı idâre mekanizması İstiklâlcilerin elindeydi. Topraklar birleştirildi. *Hattâ, İspanyol* Fas'ından, Ceuta, Melilla, İfni ve Draa Vadisinin güneyi hâriç, toprak bile alındı.

Fakat, bütün bu değişmeler Fas'a ancak bir dereceye kadar bağımsızlık kazandırıyordu. Bir grup Faslılar yabancı bayraktan kurtulmayı yeterli görürken diğer ekonomik bağımsızlık şartı üzerinde titizlikle durmayı öğrenmişlerdi. Bu görüşler Fas'a hâkim olan ve siyasal bağımsızlık hareketini yürüten İstiklâl *Partisinde kendini gösterdi.* Dar anlamda milliyetçi, yani milliyetçiliği sadece siyasal bağımsızlık kazanma sananların başında Allal Al Fassi var. Al Fassi Fas milliyetçilerinin önderiydi. 1906 doğumlu. Fransızlara karşı baş kaldırması 1930'lara uzanıyor. Muhammed'in yeni bir biyografisiyle Fransız yönetimini yeren şiirler yazmış. 1937'ye kadar inadından Fransızca öğrenmemiş. 1937 - 1946 yıllarını Gabon'da sürgünde geçirmiş. Al Fassi Fas'ın artık hedeflerine ulaştığını sanıyor. Topluma hâkim olan tarafsız gelişme kurallarından habersiz. Daha halkçı ve daha demokratik bir *Fas'ın fikir ön*cülüğünü yapacak kudret ve bilgisi yok.

Gerçek kurtuluş için

Önceleri İstiklâl Partisi içindeki daha demokratik kanadın önderi ve sonraları ayrılıp yeni bir parti kuran Mehdi Ben Barka yarınki ilerici Fas'ın sembolü bir aydın. 1920 doğumlu. Matematik profesörü. 1944'de kurucularından olduğu İstiklâl Partisinin egemenlik bildirisini imzaladığı için Fransızlar tarafından hapse atılmıştı. 1959'da kurduğu sosyalist eğilimli Halk Kuvvetleri Ulusal Birliği adlı parti Fas işçi sendikalarından büyük destek görüyor. Ben Barka'nın partisi siyasal egemenlikten sonra halk için ve halkın katılıp denetleyeceği iktisadî bağımsızlık savaşını da kazanmağa kararlı. Al Fassi olsun, Ben Barka olsun, ikisi de Fas'a bağlı *önderler.* Fakat yirminci yüzyılda halka bağlı olmanın neleri gerektirdiğini henüz bilmeyen Al Fassi Fransız bayrağını indirmekle halkına karşı bütün görevini yaptığını sanırken Ben Barka halkı ekonomik anlamda da bağımsızlığa kavuşturma azmiyle tam kurtuluşun peşinde. Fas'ın geleceği Ben Barka ve onun gibi düşünen halkın elindedir.

TUNUS:

Tunus Kuzey Afrika ülkelerinin en küçüğü. Nüfusu dört milyon. Yabancı hâkimiyeti bu memlekete daha 1869'da girmişti. O yıl İngiliz, Fransız ve İtalyanların üçü birden Tunus'un boynuna malî bir boyunduruk geçirdiler. On yıl sonra, İngiltere Fransa ile anlaşarak Kıbrıs'a sahip çıkarken Tunus'u Fransa'ya bıraktı. 1881'de de Fran*sa bir hudut meselesini öne sürerek* İtalya'yı Tunus'tan çıkarıp Tunus'un tek hâkimi oldu. Görünüşe bakılırsa, Tunus'u güya Tunus beyi idâre ediyordu. Fransa bir taraftan Tunus'u modernleştiriyorum diye bir kaç yol ve liman yaparken en mümbit toprakları Fransızlara peşkeş çekmekteydi.

Tunuslular da yabancıları memleketlerinden çıkarmak için teşebbüse geçmekte geç kalmadılar. 1907'de Genç Tunus, 1918'de Destur ve 1930'larda Neo-Destur *partileri kuruldu.* Sonuncusunun Genel Sekreteri Habib Burgiba adlı Sorbonne'da okumuş bir hukukçuydu. Bir kaç defa sürgün ve hapsedildi. İkinci Cihan Savaşında ne Almanlar, ne İtalyanlar, ne de Vişi Hükûmetinden iyi muamele *gördü.* Savaş bittikten sonra Hür [illegible] da farklı davranmadılar. Bütün yabancılar Tunus'**taki kurtuluş hareketlerini ezmekte biribirileriyle yarışıyorlardı. Tunus siyasal bağımsızlığına ancak 1956'da baş kaldırma, terör, silâhlı çatışma, tevkif ve sürgünlerden sonra kavuştu. Burgiba önce Başbakan ve krallığın kaldırılmasından sonra da hem Başbakan, *hem Cumhurbaşkanı oldu.***

Tunus da, siyasal bağımsızlığını kazanan her ülkede olduğu gibi, poligaminin kalkması ve Tunus bankasının kurulması kabilinden bazı *kaçınılmaz reformlar yapıldı.* Fakat Tunus'ta da hükûmet henüz halkın katılacağı ekonomik bağımsızlık savaşını anlamışa benzemiyor. Tunus, her az gelişmiş ülke gibi, ekonomik kalkınma sorunuyla karşı karşıya. Bunu ancak halk yararına bir örgütlenmeyle çözebileceğini bilmiyor. Ekonomik geri bir tarım ekonomisi. Halk ikiye bölünmüş. Avrupalı gibi yaşayan azınlık ve halk yığınları. Dış yardımı yeterli olamayacağını henüz kavramamış. İşsizlik yaygın. Nüfus yılda % 2 artıyor. 200.000 üyesi olan Tunus işçi sendikalarına yurdun yeni baştan örgütlenmesinde gerektiği rol henüz verilmemiş. Ticarî münâsebetleri hâlâ tâbi bir ekonomi özelliğini taşıyor. İhraç mallarının % 62'si Fransa'dan geliyor. Yani, Tunus hâlâ Fransız sermayesinin fazla üretimine bir pazar görevi görmekte *devam ediyor. Dış politikasının ta*rafsız olduğunu ilân ediyorsa da özellikle Kongo ve genellikle Afrika sorunlarında sömürücülerle birlikte *oy vermesi Batı ile iyi geçinmek is*teğinden daha fazla bir anlam taşıyor. Tunus hükûmeti de bağımsızlığı, şimdilik, yalnız siyasal ve dar çerçeve içinde anlamaktan ileri gidememiş.

NİJERYA:

Nijerya Afrika'nın en kalabalık ülkesi: 35 milyon. Afrika nüfusunun altıda biri burada yaşıyor. Toprakları da büyük. Nijerya toplumu içinde 150 kadar çeşitli kabile var. Kuzeydekiler müslüman, gerisi Hıristiyan. Kuzeyde aristokrat emirler Nijerya bağımsızlığının paçavrasını çıkarmağa çalışırken güneydeki banker, tüccar ve mutlu azınlığın sözcülüğünü yapan politikacılar da Nijerya demokrasisine ihanet halindeler. 1960'da İngiltere'den siyasal bağımsızlığını kazanan Nijerya'nın bugünkü hükûmeti de halka asıl ne yolla hizmet edilebileceğini henüz kavramamış. Nijerya halkı yoksul. Nüfus artışı % 1.5 – 2. Mevcut üç parti - Nijerya ve Kamerun Ulusal Kurulu, Kuzey Halkları Kongresi ve Hareket Grubu - demokratik ve sosyal adalet içi programlarla halk yığınlarına dayanacaklarına kabile eğilimlerine hitap etmeğe çalışıyorlar. Ne Başbakan Sir Balewa, ne de Senato Başkanı ve eski milliyetçilerden Dr. Azikiwe demokratik bir düzen kurabilecek kadar halktan yana değiller. Muhalefet lideri Awolowo da gerçek bir halkçı muhalefet yerine batıda Yoruba kabilesinde destek bulmağa çalışıyor.

Bugünkü Nijerya Hükûmeti ekonomik sorunlarını hâlâ Shell, Mobil Oil, Tennessee Gas, Gulf Eastern ve Standard Oil şirketlerinin çözeceğini sanıyor. Daha anlamamış görünüyor ki bu yalanın kaynağı dış sermaye *temsilcileriy*le onlarla sömürme birliği yapan yerli ortaklardır. Dış sermaye az gelişmiş ülkeye kâr etmek için gelir, o ülkeyi kalkındırmak için değil. Endüstrileşmiş memleketlerin bu tip sermaye ihraç etmeleri kendi ekonomilerini yaşatma bakımından gereklidir zaten. Amacı azamî kâr olan bu şirketlerin az gelişmiş ülkelerde o ülkeler yararına para ve malzeme bırakması düşünülemez. Yabancı sermaye verdiğinin çok fazlasını o ülkeden çıkarmadıkça da gelmez. Geldiği zaman da, kendine rakip kuvvetler doğmamasını temin için az gelişmiş ülkelerin kalkınmasında gerekli endüstrileşmeyi köstekleyeceği gün gibi açıktır. Çok geçmeden, Nijeryada kalabalık nüfusunu hayvancılık, kerestecilik ve dericilikle insanca yaşama seviyesine ulaştıramayacağını anlayacak ve komşuları Gana ve Gine'nin ileri sürdüğü çözüm yollarına uzun müddet sırt çeviremeyecektir.

DÖRDÜNCÜ YAZI:

TAM KURTULUŞ

Fas Kralı II. Hasan ve Bin Belle
kurtuluş arayan iki Kuzey Afrikalı lider

Vurucu bir silâh: FİZİKÇİLER

Bundan dört beş yıl önce «Bir ziyaret» adlı oyunuyla yurdumuz tiyatro severlerinin ve eleştirmenlerinin önüne çıkmış olan Friedrich Dürrenmatt, şimdilerde Şehir Tiyatrosu sanatçılarınca yansılanan «Fizikçiler» oyunuyla da çetin bir sınavdan başarıyle çıkmasını biliyor. Bir tiyatro sınavı olduğu denli, aynı zamanda bir sorum sınavı da bu. Toplum sorunlarına, eğilmeyi, birçok çağdaşının yaptığı gibi ilgisiz maskaralıklarla gişe avına çıkmaya yeğleyen Dürrenmatt'ın «Fizikçiler»i, günümüz sanatçısının sorumluluğunu en iyi belirten bir örnek olması bir yana, 20 nci yüzyılın tiyatro alanındaki ilginç yapıtlarından biri olarak de kalacak.

Atom silâhlarının, insanlığın geleceğini tehlikeye sokacak, bilginlerin açmazlarda takılıp kalmalarına yol açacak, seksenlik ihtiyar Russel'i baş kaldırmaya zorlayan gelişimi Dürrenmatt'a konu olmuş. «Her aydının görmesi gereken bir oyun» diye duyurulan yapıtıyla insanlık tarihine kolay kolay yıkılmayacak bir anıt dikmeyi becermiş güçlü yazar.

Klâsik tutuma uyarak konuyu kısaca özetlemek istiyorum. Olay bir sağlık yur[illegible] karşılaşırız. Daha önce de buna benzer bir olay olduğu anlaşılır konuşmalardan. Kendisini Einstein sanan deli boğmuştur bu kez kızı. Durmadan keman çalan bir delidir bu. Kendisi gibi fizikçi geçinen iki arkadaşı daha vardır sağlık yurdunda. Newton ve gece gündüz Hazreti Süleyman'ın imgesini gördüğünü ileri süren Möbiüs. Möbius'tan boşanmış ve Misyoner Rose adlı bir vaizle evlenmiş olan Frau Rose, çocuklarıyla ve yeni kocasıyla birlikte onu ziyarete gelir. Möbius, çocuklardan birinin ilerde bir fizikçi olma isteğine şiddetle karşı çıkar. Onlar gittikten sonra, bir ara Monika adlı hastabakıcıyla yalnız kalır Möbius. Monika, kendisini çok iyi anladığını, deli olmadığına inandığını, tanımsız bir sevgi beslediğini söyler ona. Birinci Bölüm, Monika'nın Möbius tarafından boğularak öldürülmesiyle sona erer. İkinci Bölüm, tıpkı Birinci Bölüm gibi, cesedi, görevlileri, sağlık yurdu kişilerini içine alan bir tabloyla başlar. Cesed götürüldükten sonra delilerin birbirleriyle konuşmalarını izleriz. Bu arada yapıda sıkı güvenlik tedbirleri alınmış, sözgelimi kız hastabakıcıların yerini izbandut örneği erkekler almıştır. Deliler arasındaki ilginç konuşmalar, onların gerçek[illegible] yalarını anladıkları için öldürülmüşlerdir hastabakıcılar. Einstein ile Newton'un kaçma isteğine karşılık, Möbius orada kalmak niyetindedir. Doktor içeri girer ve konuşmalarının dinlendiğini, kaçmalarının olanaksız olduğunu söyler onlara. Onlar da rollerini sürdürmeğe karar verirler.

Yazar, düşüncelerini söylemek için böyle bir entrikadan yararlanmağı uygun bulmuş. Entrikanın simgelediği düşüncelerin açıklamasını yapmayı yersiz sayarım. İnsanları deneylerine kurban eden, gitgide insanlığa zararlı olmağa başlayan, bir noktada da bilgilerini insanlığın mutluluğu için kullanmak gerektiğini anımsayan ve Bertrand Russel'ın sözleriyle «Bulunulan noktadan geriye ani bir dönüş yapmak» zorunluluğunu duyarak farkında olmaksızın bir açmaza doğru attıkları yanlış adımı geri almağa karar veren bilim adamlarının katı yanlarıyla birlikte, keman, «Kroyçer Sonat», Hazreti Süleyman gibi simgelerle, insancıl yanları da belirtiliyor yapıtta. Devlet adamlarının bilgin kişileri kendi çıkarları uğruna nasıl kötüye kullandıkları da entrikanın kristalleştirdiği ana düşünceler oluyor.

Tiyatro bakımından oyunun kusursuz olduğu söylenemez. Bizce Dürrenmatt'ın en büyük başarısı, simge - gerçek koşutluğunu (paralellik) ustalıkla, bilinçlice işlemiş olmasıdır. Bir bakıma Ionesco'nun «Gergedan»ını andıran bu yapıta neden güldürü adı verildiğini pek anlayamadım. Oysaki gülünç motiflerin arttırılarak oyunun ağırlığını gidermek ve gerçekten bir [illegible] du, kanısındayım. Bundan başka, İkinci Bölümde kişilere uzun uzun nutuk attırması, düşüncelerini dağıtıp eritmek yerine iri sözlerde toplaması yazarın düştüğü yanılgılar arasına katılabilir.

Mücap Ofluoğlu «Fizikçilerin bir sahnesinde..

Beklân Algan, yazarın görüşüne uyarak ciddi bir oyun olarak sahneye koymuş yapıtı. Yerinde bir davranış. Bir iki yerde güldürüye gitmiş, o kadar. Gene yerinde bir tutumla oyunun en önemli kişileri olan Möbius ile Doktorun kişiliklerini iyice belirtmiş. Deliler üçlüsünde, Möbius'un dominant bir karakter olabilmesini sağlamış. Ne var ki, verdiği mizansenler oyunun ağırlığını azaltmaya yarayacak canlılıkta değil. Yapıtın tüm olarak iyi yansılandığı söylenemez. Özellikle Aylâ Algan ve Mücap Ofluoğlu (bazı sürçmeler hariç) iyi oynuyorlar. Turhan Göker gereksiz mimikler, jestler yapıyor. [illegible] Zihni Rona'nın sesi arasıra düşüyor. O ve Necdet M. Ayral, üçlüyü gerektiği biçimde tamamlıyamıyorlar. Sevim Özakman'ın çevirisi iyi değil.

Dürrenmatt'ın oyunun sonunda epik bir denemeye girişmesinin nedenini pek anlamadım. Son olarak, tiyatroda satılan dergiden sözetmek istiyorum. Derginin bir bölümü «Fizikçiler»le ilgili yazılara ayrılmış.» «Andorra'nın yüzüncü temsilinden sonra kendisi ile esaslı bir görüşme yapmış olduğum Max Frich'e mukabil Dürrenmatt kalın ve koyu bir Brezilya purosu tüttürmekteydi. (Max Frisch İngiliz Piposu içmeyi tercih ederdi.)» diye başlayan bu bölüm daha bir sürü acayipliklerle dolu. «Atom» «Harbe Sıra Gelince», «Tröst», Psikiyatri ve Psikanaliz» başlıkları altında tiyatroyla hiç mi hiç ilgisi olmayan bilimsel yazılar yer almış. Bunların bir yanlışlık sonucu olarak dergiye eklendiğine inanmayı çok isterdik.

Sonuç: «Fizikçiler» vurucu bir silâh. Tiyatroda da böyle silâhlar gerekli.

Gürkal AYLAN

Roman, Hikâye, Toprak

Ölümünden bir yıl kadar önceydi. Rahmetli Ataç bir konuşma yapmak için İzmir'e gelmişti. Konuşmasından önce, bizim evde oturuyorduk. Elbette ki, biz, susuyorduk, o, konuşuyordu. Gece yarısına doğru, aramızda bir politika tartışması dır çıktı.

Kendisine sormuştum:

«Nurullah bey, siz, koyu Halk Partilisiniz değil mi?»

«Hem de nasıl...» Karşılığını verdi.

«Halk Partisinin ilkelerinde, halkçılık, devletçilik var sanırsam?»

«Sanmak ne demek? Elbette var.»

«Peki öyleyse, biz niye tartışır çekişiriz?»

«Ha!, bak!» diye Ataç, doğruluverdi, «sen, toplumcusun. Ben, bireyciyim!.»

Bu karşılık aklımı fikrimi karıştırdı. Bir kişinin hem halkçı, hem de bireyci olabilmesi sorununu kurcalamak istedim. Ama o sıra tartışmaya girişmek istemedim.

Ertesi gün, kalktık Ataç'ın konuşmasına gittik. Oturduk. Ataç'ın söylediklerini güzel güzel dinlemeye başladık. Bir ara, Ataç'ın gözü bana ilişiverdi. Beni görünce, bir öfke, bir hiddet, bir şiddetle öyle bir bağırdı ki, doğrusu korktum:

«Beyim, beyim!» dedi. «bir köy köy köy tutturmuşsunuz!.» Pek ateşli konuştu. Sözünü, Halk Edebiyatının taklitçi olduğuna kadar götürdü. Sonra da Yunus Emreyi inkâra gidip bağladı. Biraz yatışınca, «Bakın size bir olay anlatayım!» Dedi. Gözümün içine baka baka anlatmaya başladı. Ataç konferans verdiğinden bana sus pus olmak düştü. Besbelli akşamki konuşmamız, Ataç'ı pek öfkelendirmiş olacak, «hızını alsın bakalım...» dedim içimden.

Anlattığı olay Ataç'ın çok ilgi çekiciydi:

Upton Sinclair, Amerikalı petrol işçilerinin sorunlarını dertlerini yansıtan bir roman yazmış. O zamanın Amerika Cumhurbaşkanının bu roman ilgisini çekmiş. Sinclair'in ortaya koyduğu işçilerin sorunlarını, dertlerini başkan, bir kalemde bitirmiş, düzene koymuş. İşçiler, sağ, Başkan selâmet, Upton Sinclair'in de romanı önemini, romanlığını yitirivermiş. Bu konu, çok tartışılmaya değer. Ama ben, burada yine bu konu üzerinde duracak değilim. Ataç «Köy köy köy!. diye tutturmuşsunuz, Türkiye'de köy, giderek köylünün sorunları, dertleri bir düzelirse, siz gerçekçi, toplumcu yazarların hikâyeleri, romanları, hapı yutar.» demek istiyordu. Bu da tartışmaya değer bir konu. Ben, Gogol'ün, Gorki'nin eserlerinin hapı yuttuğunu hiç sanmıyorum. Upton Sinclair'in o romanı eğer önemini yitirmişse, bu suç, yine yazarındır.

Sadri Ertem'den, Sabahattin Ali'den bu yana, gerçekçi toplumcu yazarlar memleketi, köyü, köylüyü, bu toprakların, bu insanların sorunlarını, dertlerini yazmaya savaşıyoruz. Romanlarımız, hikâyelerimiz, belki Ataç'ın sandığı gibi pek başarılı değildir. Günün birinde bu sorunlar hal edilirse, eserlerimiz önemini yitirebilir. İçimizden bir Gogol, bir Gorki, veya Batılıların büyük yazarları gibi büyük bir yazar çıkaramadık. Zaten edebiyatımızın eti ne budu ne? Ne kadarlık bir geçmişi var? Ama şu da açık bir gerçektir ki, Upton Sinclair gibi günün birinde eserlerimiz faydalı olabilirse, ödevimizi yapmış sayılırız. Gelecek kuşakların büyük yazarlarına köprü, basamak olmak da azımsanacak bir iş midir? Yine şu da açık bir gerçektir ki, Cumhuriyet yazarları, Cumhuriyete, Atatürk'e ve onun devrimlerine lâyık yazarlar olmuştur.

Şöyle şu son yirmi beş yıllık edebiyatımızın romanlarına, hikâyelerine bir bakınız. Bütün kalbur üstü eserler köyü, köylüyü ve onun toprak sorununu ele almıştır. Bilim adamlarımızın, politikacılarımızın bir türlü aklına getemiyen işler, yazarların kaleminde canlandı. İkinci Dünya savaşından sonra, tâ Osmanlı devrinden gelen büyük toprak sahipleri ile köylülerin ortakçılık alış - verişi, Amerikadan gelen makinelerle bozuluverdi. Makineleşmeyi kim istemez? Ama köylünün topraklanmasını sağlamadan makineleşmek, binlerce köylü aileyi topraksız bıraktı. Ortakçılar, tarlalardan kovuldu. Ağa, traktörle işe girişti. Gerçi memlekette bir üretim fazlalığı görüldü. Üretim de hiç bir zaman halkın, köylünün yararına olmadı. Köylü, bu üretimi, eli böğründe seyretti. Ortakçılıktan ırgatlığa düştü. Ortakçılık eski, Osmanlıdan kalma bir toprak nizamıdır. İyi değildi. Ama makineleşirken bu nizamı değiştirmek zorundaydık. Sonra makineleşecektik. Makineleşmeyi ben, bu yönden bir Amerikan kazığı saymaktayım. Taksitle traktör alabilen bir orta çiftçi, bir eskiyen traktörünün yerine yenisini koyamamaktadır.

Yakın gelecekte, büyük çiftçiler bir yana, orta halli çiftçilerin bile, öküz çiftine, ortakçılığa dönecekleri bir gerçektir. Küçük çiftçi ne yapar? O, zaten hâlâ öküzleri ile başbaşa. Bu gerçeği ben, daha 1950 yılında «Sam Amca» adlı hikâyemle ortaya koymuştum. Bir iktisat profesörünün hayretler içinde bu hikâyemi, bir konferansında söz konusu etmesini aklıma getirdikçe, gülmekten kendimi alamam. Hoca «Allah Allah... Türkiyede böyle sorunlarda varmış!.» Diye şaşıyordu.

Diyeceğim, biz yazarlar, ödevimizi yaptık sayılır az çok bir bakıma. Şimdi bilim adamlarımızı seyredeceğiz. Toprak reformunun içinden nasıl çıkacaklar bakalım? Yalnız, eski iktidarların gelişi güzel üç beş dönüm tarlayı köylüye dağıtmasına benzetmesceler bu bu işi. Köklü, Türkiyede gerçekten toprak sorununu halledecek bilimsel bir iş bekliyoruz.

Samim KOCAĞÖZ

Aşırılmış cereyanlar

Bazı gazetelerde koca koca manşetler: «Hükûmet, aşırı cereyanlara karşı kampanya açacak!»

Faşistlere göre bu «aşırı cereyanlar» solculuktur.

İlericilere göre bu «aşırı cereyanlar» sağcılıktır.

Bazıları bu cereyanların adını şöyle veriyor: Kürtçülük solculuk, sağcılık vesaire.

Bence buna «aşırı cereyanlar» değil «aşırılmış cereyanlar» demek daha doğru olur

Ey hükûmet! Ey üç başlı koalisyon hükûmeti!

Açlığa çare buldun mu? Yook!

İşsizliğe çare buldun mu? Yoook!

Evsizliğe çare buldun mu? Yooook!

Sömürücülüğü önledin mi? Yoooook!

Ağalık düzenini yıktın mı? Yooooook!

Hırsızlığa son verdin mi? Yoooooook!

Din ticaretini önledin mi? Yoooooook!

Herkese okuma eşitliği, eğitim eşitliği sağladın mı? Yoook!

Vergi adaleti getirdin mi? Yoooooook!

DP li düşüklerin affından başka, hapislerde çürüyen namuslu kişilerin kurtuluşu yoluna gittin mi? Yoooooook!

İşçinin günde on beş saat çalışmasını önledin mi? Yoooook!

Grev, Toplu sözleşme kanunu ve Sendikalar Kanunu çıkardın mı? Yoooooook!»

Gecekondularda oturanları düşündün mü? Yooooook!

Döviz kaçıranları yakaladın mı? Yoooooook!

Günde yüz lira kazanıp bir lira harcayanlardan hesap sordun mu? Yoooooook!

23 Nisan bayramında gülen çocuklar yanında ağlayanlar bulunduğunu araştırdın mı? Yooooook!

Bir ağanın beş köyü sömürdüğünü bildiğin halde, bir çare düşündün mü? Yoooook!

Körpe kızların satıldığını bildiğin halde bunun önüne geçmeyi akıl ettin mi? Yooooook!

Biri İstanbulda günde bin lira kazanırken birinin Hakkâride günde 8 lira aldığın biliyor musun? Yooooook!

Koçero'yu yakaladın mı? Akşemsettin oğlunu yakaladın mı? Yooooook!

Topraksız köylüye toprak vermeyi düşündün mü? Yoooook!

Bankalardan kredi sağlayıp halkı dolandıran namussuzlara bir çare düşündün mü? Yoook!

Nüfuz ticaretini kaldırdın mı? Yoooooook!

İstanbul, Ankara, İzmir ve birkaç kentten başka, devlet kesesinden para harcadığın kent var mı? Yoooooook!

Doğuyu hiç aklına getirdin mi? Yoooooook!

Enstitüleri açtın mı? Yooook!

27 Mayıstan bu yana kaç yere okul, kaç yere hastahane, kaç yere iş yeri, kaç yere ekmek kapısı açtın? Yoooooook!

Menderes rejiminin göklere havlattığı köpekleri susturdun mu? Yoooooook!

27 Mayısı yapanlara huzur getirdin mi? Yoooooook!

Eeeeee, peki, hangi aşırı cereyanlardan söz ediyorsun?

Kürtçülük mü? Ne verdin ki ne istiyorsun?

Solculuk mu? Ne verdin ki ne istiyorsun?

Sağcılık mı? Ne yaptın ki ne istiyorsun?

Nurculuk mu? Nurun nerede Bay Koalisyon?

Arzuhal

Çanakdaşım Karlukoğlu Düttürü Beg.

Nedür bu bizim serimize gelenler? Gözlerimden kanlı yaşlar akıpdur, yaralarım mıncık mıncık depipdur, yüreğim güptür güptür atıpdur. Ötügen ülkesi karış karıştur, çeşmelerinden akan kan ile yaştur, korkarım ki bundan geri işimiz yaştur, yaştur, yaştur, bre çanakdaşım, ülküdaşım Karlukoğlu Düttürü beğ, yaştur, hevallah daşım Karlukoğlu Düttürü beg bu memleket hepten komünist! Atalarımız (ihihihihi), dedelerimiz (uhuhuhuhu), oklarımız (yuhuhuhuhu), Turanımız (kihihihihi), Orta Asyada zulüm gören kardaşlarımız (yohohohoho), satılmışlar, komünistler, casuslar, sosyalistler solcular, vatan hayinleri, din düşmanları, Menderes düşmanları Şeriat düşmanları (Amanın oy, ohohohoho)...

Çanakdaşım Karlukoğlu Düttürü beg.

Orta Asyayı, Türkistanı, o büyük Turan ülkesini kurtarmadan Türkiye nasıl kurtulur? Öz kardaşlarım oralarda ezilirken, ben Türkiyedekilerle nasıl uğraşırım? Elime kalbur verseler

Hüseyin KORKMAZGİL

yaştur. Tanrı Türkü korusun. (Yaniya ki, Menderes bizi korusun).

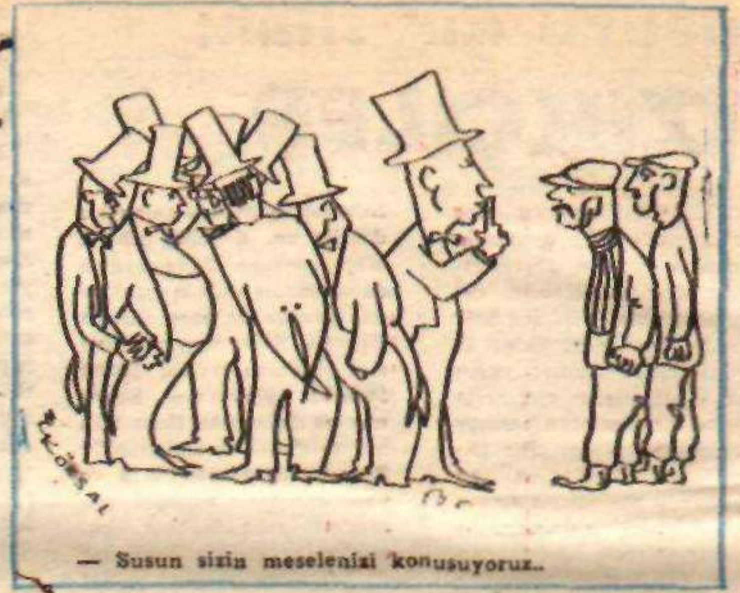
Çanakdaşım Karlukoğlu Düttürü beğ.

Halkevlerini açtılar, atamızın mezerine... Ula benim Karlukoğlu çanakdaşım Düttürü beg, hele nedür başımıza gelenler? Nerede kaldı bizim ata ve ecdadımız? O Karluklar, o Türkeşler, o Uygurlar, o Bulgurlar o Özbekler, o Kırgızlar, o Türkmenler, nerde kaldı o çadırlar, o tirkeşler, o külâhlar, o kımızlar, o tuğlar, o başbuğlar, o Kurtluktekinbilgekagangapgap - turrahmanelensâri nerde kaldı Said-i Nursi-i Ahirzaman, nerde kaldı İçpilâvoğlu Kemal?

Ben ağlarım, çanakdaşım Karlukoğlu Düttürü beg ben ağlarım. Anam bırakıp kaçtı babam cennete uçtu, karım sokağa düştü. Nedür bu türkün başına gelenler? Tanrı Türkü korusun. (Yâniya ki Menderes bizi korusun).

Solcu dedik tutmadı. Aşırı solcu dedik gitmedi. Komünist dedik, yutmadı. Kılkuyruk Polis Osman bizi hepten işledi. Verdi elimize polis dosyalarını, yazdık çizdik bitmedi. Çanak Türkiyedekileri şöyle bir elesem, acaba kaç bin kişi halis Türk kalır? Bu memleket batmış, çanakdaşım Karlukoğlu Düttürü beg. Kan gitmiş din gitmiş, gün gitmiş, ya ben nasıl dururum buralarda? Nerde okum, nerde yayım nerde atım, nerde tirkeşim, nerde sadağım, nerde kurdum, nerde benim ak çadırım? Komünistler sarmış bu ülkeyi. Parasız pulsuz ne yapacağız buralarda? İhbar ettik, metelik veren olmadı. Jurnal döşedik, anamıza sövdüler. Hep polis olalım dedik, parasız kıvıramadık. Düşünmeye kafa yok, okumaya zaman yok, çalışmaya marifet yok, ya biz ne haltederiz Çanakdaşım Karlukoğlu Düttürü beg? Tanrı Türkü korusun (Yaniya ki, Menderes bizi korusun).

Okuyan bize düşman oluyor, çanakdaşım Düttürü beg. CHP komünist, MBK komünist TİP komünist, Devrim Ocakları komünist, Halkevi olan Kültür Dernekleri komünist, fakülteler komünist, romancılar komünist, şairler komünist, tiyatro artistleri komünist, basın dersen hepten komünist, profesörlerin çoğu komünist, sendikalar komünist, Uluç Paşa komünist, Suphi Baykam komünist, Sami Küçük komünist Salim Başol komünist. Tanrı Türkü korusun. (Yâniya ki Menderes bizi korusun).

— Susun sizin meselenizi konuşuyoruz..

ŞARKLININ BİRİ

Milli Eğitim Bakanı - estâfurullah, Maarif Vekili - Şevket Raşit Hatiboğlu:

— Ben bahtsız bir Milli Eğitim Bakanıyım. Her şeyin hesabını benden soruyorlar, demiş.

Gerçekten böyle demişse, çok yazık!

Çünkü, bahtsız olan kendisi değil, bahtsız olan bu memlekettir... Şevket Raşit Hatiboğlu gibi bir kişi Milli Eğitim Bakanı olduğu için!..

KAYIP İLÂNI

İki adet milletvekilimizin bir aydır Meclise uğramadığını öğrenmiş bulunuyoruz. Para yemeleriyle, kadın oynatmalarıyla, içki içmeleriyle, kumar oynamalarıyla mâruf ve meşhur bu iki adet milletvekilimizi gören, bilen, tanıyan, vârsa, insanlık adına haber vermeleri rica olunur.

Falan fıstık ili,
Falan fişmekân partisi.

TAKTİK

Şimdi anladım, İktidar koltuğunun ne mene olduğunu...

Menderes ipin ucunu kaçırınca «6/7 Eylül» dedi, «Kıbrıs» dedi, «Ata'nın evinde bomba» dedi, «komünistler» dedi, «CHP» dedi, halkı aylarca meşgul etti. Ah, ne günler, ne saatler, ne piller, ne elektrikler harcandı, bilseniz!

Ve Menderes yürüttü gemisini bir zaman!...

Geldik Koalisyon hükûmeti devrine...

Koalisyon hükûmeti ipin ucunu kaçırınca, aynı numaralara başladı:

— Kürtçülük var, ırkçılık var, nurculuk var, solculuk var!

Şimdi gazetelerde bütün manşetler bu!.

Ben tarihin tekerrürden ibaret olduğuna inananlardan değilim ama, galiba ara sıra tekerrür ediyor!...

Yalnız, şunu belirteyim ki, bu tekerrür «durumu kurtarmak» isteyenlerden yana değil! Bu tekerrür, sosyal adalet diye savaşanlardan yana!...

Hey gidi taktik hey! Nicelerinin başını yedin sen!

YEMLEME METODU

Son olaylara bakanlar seçim yakın diyorlar. İnönü, C.H.P. li milletvekillerini ve senatörleri grup grup yemeğe çağırıyor ve nabızlarını yokluyor.

Diyelim ki seçim yapıldı. C.H.P. kazanacak mı?

Zor!

Peki, AP?

Çoğunluğu sağlar sanıyorum.

Eeee, sonra? İktidar verilecek mi?

Peki, verilmezse ne olur?

Eee, İktidar verilmezse ne olur?

Verilirse ne olur?

Verilmezse ne olur?

Peki, niçin verilmiyecek?

Canım, madem ki sonu; böyle, ne diye halkı oyalarsınız? Seçime kadar bir partinin iktidarda kalması şeref mi sanki? Bu ülkenin kaderini mi değiştirecek?

Yok yok... «Bıraksam pekmez dökülür, bırakmasam nokta nokta» demiş çerçinin biri, galiba o biçim...

Made in Turkey Demokrasi..!

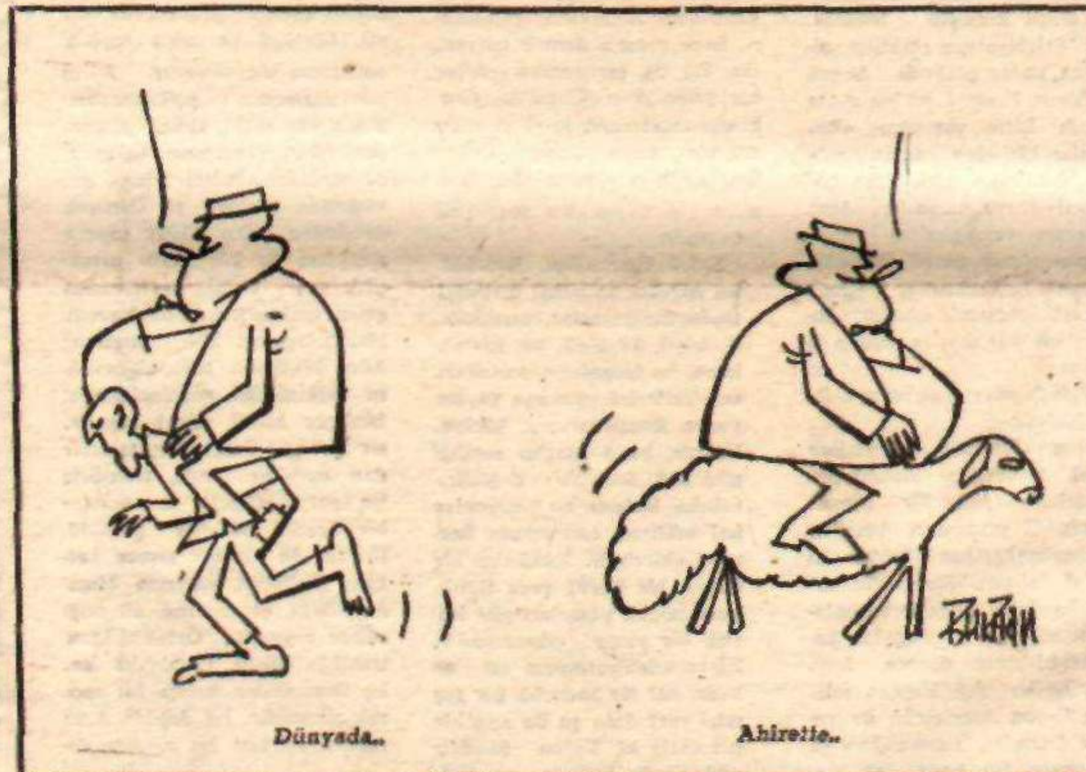
PARTİ DEĞİL, HEMŞİRE!

Siz biliyor musunuz, CHP'nin bir «Geçmişin Yaralarını Sarma Komisyonu» bulunduğunu?

Ben bilmiyordum, yeni öğrendim. Şu CHP Kilise gibi bir kurum. Hani bir de «Günahları bağışlama kâğıdı» çıkartsa, tam olacak.

Ben bunu söyleyince, bir arkadaş şöyle dedi:

— CHP'nin yara sarması, kendinin pisini örtmesi gibi bir şey... CHP yara sarmaz. CHP yaraların üzerini örter, kapatır. İki gün sonra iltihaplı ağrılar başlayınca da suçu başkasına atar. Aptal bir pansımancıdır CHP...

Dünyada.. Ahirette..